

EGRI *FEHÉR/FEKETE*

Ciszterci Diákszövetség Egeri Osztályának lapja

A TEMPLOMUNK ÉS AZ ISKOLÁNK ...

Köszöntjük a 325 éves Alma Matert

A TARTALOMBÓL

Jubileumi ünnepség az iskola alapításának évfordulója alkalmából

Az egeri gimnáziumot átadják a pásztói cisztercieknek

Mohi Sándor: Vörös uralom – köszönöm, nem! – II.

Debreczeni Sixtus atyára emlékezve...

LEVELEK – ✉ – TELEFONOK – ☎ – E-MAILEK – ✉

hírek...hírek...hírek...

Új képekkel bővült a ciszterci tanáraink képesarnoka

Kilián István: Az egeri jezsuita iskola színjátzásáról

Kiliáné Jakab Viktória: Dr. Debreczeni Sixtus

ciszterci paptanár élete és halála

KÖNNYEZŐ MÁRIA képe templomunkban

ALMA MATERÜNK 325 ÉVES

Jubileumi ünnepség az iskola alapításának évfordulója alkalmából

Ragyogó napfény, szépen feldíszített iskola, kedves fiatal diákok és tanárok fogadták 2014 április elsején az ünnepre érkező vendégeket, köztük a 15–20 ciszterci öregdiákokat. Emlékekkel teli szívvel jártuk be iskolánkat, ahol mindenünnen, még igen találóan az ablakra is helyezve a múlt szép képeit helyezték el. Az egész iskolát betöltő kiállítást láthatunk a ciszterci korszak kezdetétől a „mi” szentbernátos időszakunkról, a mai gimnáziumról.

A bazilikába vonulnak a diákok ünnepi misére

Az ünnepség a bazilikában szentmisével kezdődött. Iskolából a Széchenyi utcán át az intézet zászlajával az élen vonultak át a „nagytemplomba” az iskola tanárai és diákjai. (A Szent Bernát templomunk már kicsinek bizonyul több mint 750 diák befogadására.) A szentmisét Dékány Árpád Sixtus apátúr celebrálta, Virth Ferenc József zirci perjellel, Hugyecz Jánossal a Szent Bernát templom igazgatójával, Soós Tamással, a gimnázium spirituálisával és Jéger Károly pápai prelátus, diáktársunkkal.

A jubileumi ünnepséget az iskola II. emeleti dísztermében tartották dr. Ternyák Csaba egri érsek, Dékány Árpád Sixtus zirci főapát, Virth Ferenc József zirci perjel, Doncsev András államtitkár, a kormány képviselőjében, dr. Nyitrai Zsolt orsz. gy. képviselő, dr. Habis László Eger polgármestere részvételével, a ciszterci testvér iskolák vezetői, öregdiákok és az iskola mai tanárai és diákjai jelenlétében.

Néhány részlet az ünnepségen elhangzott beszédekből

Varga B. János igazgató

„A múlt utáni vágyódásról azt tartják, hogy a menekülést szolgálja a jelen elvárásai és a jövővel kapcsolatos szorongások elől. Én mégis azt gondolom, hogy a múlt megismerése a jelenben megnyugvást nyújt és táplálja a jövővel kapcsolatos opti-

mizmust. Nem hagyományainkat akarjuk megünnepelni, bár az is lényeges mozzanata életünknek. Mi ennél többre vágyunk, minket többre kötelez 325 éves múltunk. 1689-ben ez az ország, melyet gazdaságában, vallásában és kultúrájában is ellehetetlenítettek, éppen felszabadult a török iga alól, első és egyik legfontosabb, jövőt meghatározó, hosszú távú feladatának a oktatás újraindítását és megszervezését tekintette. Ebben a munkában az ország több pontjában, így Egerben is tevékenyen részt vállaltak a jezsuita és a ciszterci szerzetesek Az ő iskolateremtő, önfeláldozó munkájuknak is köszönhetjük, hogy ma ünnepelni jöttünk össze. A szerzetesek elkötelezett és kitartó tevékenységének következményeként olyan erős gyökereket eresztettünk a történelem szövetébe, hogy a '48-as államosítás időszaka alatt sem lehetett elpusztítani azt a szellemi-erkölcsi tőkét, mely '97-ben újból szárba szökkenhetett. ...

Mi a múltunkat szeretnénk élővé tenni a mai kor diákjainak is. Az iskola történetét bemutató kiállításon láthatjuk, hogy a régi tudós ciszterci tanárok nagyon sokat fáradoztak azon, hogy olyan szemléltető eszközöket biztosítsanak a diákoknak, melyek közelebb viszik őket az igazság felismeréséhez. A XXI. század fiataljai elé akarjuk tárni történetünket, hogy ők is ismerjék meg intézményük múltját, hiszen így önmagukat ismerik meg. Vállalják büszkén értékeinket, hiszen a megismert múlt bebizonyította, hogy örök, időszerű elveket képviselünk.

A tanítás nemcsak tanár-diák kapcsolatát jelenti, társadalmi tevékenység is, hiszen a mindennapi munkánk során a jövőt építő nemzedéket neveljük, beágyazódunk a történelem szövetébe. Az intézményben oktatók évszázadok óta olyan értékek mellett tették le voksukat, melyek a történettudomány „miért” kérdésére adják meg a választ. A mindenkori fiatalokat oktató-nevelő munka a történelmi rendszerektől függetlenül fontos társadalmi feladat.

A pedagógusi hivatás évszázadokat átívelő tevékenységének köszönhető, hogy közösséget vállalhatunk a múltban itt dolgozó tanárokkal és diákokkal. ... Mit jelent a ma emberének az iskola? Mi az a többlet, amit a Gárdonyi ad? Hogyan működhetett az intézmény a történelem viharos évszázadaiban is folyamatosan? ... A közösség megtartó erejének, értékmegőrző munkájának köszönhetjük a 325 évet. Ennek a közösségnek, mely 1689 óta végzi a feladatát, fontos felismernie a történelem szövetének vizsgálata során, hogy nemcsak saját erejéből végezhetette ezt a tevékenységet. A történelmi szövetet a fény felé fordítva a szövetbe nemcsak a törté-

nelmi események kerültek rögzítésre, hanem a meghívón olvasható idézet is, mely vezérfonalként húzódik végig, mintegy irányt kijelölve: „*Gondja van az Úrnak az útra, amelyen jártok*” (Bírák 18,6). Kívánom, hogy ennek a

Dr. Ternyák Csaba egri érsek

„Köszönet a jezsuitáknak és aztán a ciszterci rendnek, amelyik immár hosszú évszázadok óta ennek az intézménynek a fenntartója – némi kihagyással –, de mégiscsak mindenki számára ez az intézmény ciszterci gimnázium. ...

Mitől lesz egy intézmény egyházi? – Minden iskolának a feladata a testnek és a szellemnek a kiművelése. Mi az, ami pluszt hozzá tud adni ezekhez egy egyházi intézmény? Amikor egy ilyen intézményben a lélek is munkál, akkor lesz

gondoskodó figyelemnek és a közösség megtartó erejének felismerésével végezzük mindennapi munkánkat, hiszen így válhatunk hasznára embertársainknak és a hazának.”

igazán egyházi intézmény. Nagyon jó tapasztalatai vannak ennek a több mint három évszázados iskolának. ... Rengeteg helyen azt tapasztalom az egyházmegyében, hogy vannak nagyon jó, elkötelezett világi emberek, akik képesek arra, hogy egy iskolának lelket adjanak. Mert a keresztségben, bérnálásban ők is megkapták Isten Szentlelkét. Ez a lélek működik mindannyiunkban. Ez ami többé tud tenni egy egyházi iskolát.

Köszönöm a ciszterci rendnek, azt a példát, melynek nyomán az Egri Főegyházmegyében ma 40 egyházi iskola működik. Javárészt olyan emberekre számítva, aki érzik, hogy bennük is működik a Lélek, és vállalják azt a feladatot, hogyha nincs is olyan papi jelenlét, mint ebben az iskolában is volt, megvalósítják a test, szellem és lélek összetartozását.”

Doncsev András, az Emberi Erőforrások Minisztériumának államtitkára

325 év micsoda tiszteletet parancsoló szám! Több mint három évszázad, 13 emberöltő... Kalandos utazásra készítő idő, hiszen 13 nemzedék élete, öröme és bánata sikere és kudarca sűrűsödött össze benne történelemmé... Falai között a magyar kultúra, a magyar történelem jeles alakjai nevelkedtek. Gondoljunk csak az 1925-ben érettségiző *Barankovics Istvánra*, aki a Demokrata Néppárt elnöke volt; mártírunkra, *Asztalos Jánosra*, aki a pócspetri gyilkosságban elítélt pap, vagy a későbbi zirci apátra, *Kerekes Károlyra*.

Már önmagában az is sokatmondó, hogy ennek az iskolának az alapítására a magyar történelem legnagyobb véráldozattal és pusztítással járó korszakát követően, a török hódoltság megszüntetése után került sor. Elgondol-

kodtató, hogy három évszázaddal ezelőtt egy kivérezte-tett porig rombolt, ám úgy tűnik, hitében meg nem rengett országban a kiutat, a talpraállás lehetőségét éppen egy iskola alapításában látták elődeink.

Az iskola múltja sorsa születése pillanatában szorosan egybe fonódott a nemzet veszterhes történetével: háborúk és tűzvészek, harc a németesítés, rendek megszüntető törekvések ellen II. József idején, majd küzdelem a szovjet-orosz rendszer uniformizáló és nemzetellenes szándékaival szemben. Mintha a történelem ura arra lett volna kíváncsi, hogy a nemzettel együtt hány-szor képes talpra állni és új életet kezdeni. Most, ennyi évszázad távlatában talán elmondhatjuk: akárhányszor. ... Számomra ezt jelenti ennek a gimnáziumnak a sorsa is. Ez jó hír mindannyiunk számára, hiszen azt jelenti, hogy amíg vannak, lesznek, akik nem adják föl, akik mégis, akkor is, csak azért is képesek újrakezdeni, akik állandóan virrasztanak, nincs mitől félnünk. Mint a közelmúltban centenáriumát ünneplő Budai Ciszterci Gimnázium egykori diákja, azt kívánom, hogy ebben az épületben tanulók, méltóak legyenek a ciszterciek szellemiségéhez.”

Habis László polgármester

„Eger valóban iskolavárosként működik napjainkban is. Azt, hogy Eger ilyen szellemi, kulturális központ, ebben az elmúlt évtizedeknek és évszázadoknak meghatározó szerepe van. Óriási értékek, óriási hagyományok birtokosai vagyunk. Azt is fontosnak tartom, hogy ebben az intéz-

ményben nagyjából a diákoknak 40–45%-a egri, a többiek bejárók, illetve kollégisták. Hasonlóak a számadatok más területen is, azt mondhatjuk, hogy körülbelül 2/3-a az egri középiskolásoknak vidéki, nem egri. Ez is a város vonzását jelzi.

(...) A sors úgy hozta, hogy 1948-ban édesapám – egyike volt a világi tanároknak ebben az iskolában – azt a feladatot kapta, hogy az állam nevében átvegye ezt az intézményt, majd néhány hónapig igazgatta ezt az iskolát, aztán a Dobó gimnáziumban folytatta tevékenységét. Különös története a sorsnak, hogy öt évtizeddel később, mikor a város alpolgármestere voltam, akkor azt a felada-

tot kaptam dr. Ringelhann György polgármester úrtól, hogy készítem elő és szervezzem meg az egyházi fenntartásba való átadást. Az igazgató úrral éppen a napokban idéztük fel ezeket az idöket, hiszen ő akkor tanára volt ennek az intézetnek, Mindenki tudja, hogy ez egy érzékeny nehéz feladat volt. Voltak konfliktusok az átadás

kapcsán, de eredményesen megvalósítottuk. Ez az intézmény ma egyik ékessége Eger iskolarendszerének. Mind a tanulmányi versenyek, mind a sportesemények tekintében kiválóságot nevel, ad az országnak. Jó egészséget, optimizmust, hitet és a gyerekek szeretetét kívánom a jövőre nézve is!

A beszédek elhangzása után az iskola diákjai nívós irodalmi műsort adtak elő *Kerekes Károly, Ágoston Julián, Szvorényi József, Kálnoky László Babits Mihály, Keresztury Dezső és Gárdonyi Géza* műveiből. Énekes és hangszeres zeneszámokat is hallgathattunk. Nagyszerű volt fiú-kamarakórus előadásában a ciszterciek *Salve Regina*-ja.

Az irodalmi műsor szereplői

A kamarakórus

Az ünnepség *Dékány Árpád Sixtus* zirci apátúr záró szavaival ért véget:

„Nem a jövő feladatát kell kitűzni egy 325 éves iskola ünnepén, évfordulóján, hanem csak magunk körül szét kell nézni, mi az amit ma megtehetek, mi az aminek ma örülhetek, mi az, ami jóként, lehetőségként ma ott van a kezemben? Ha ezt a fajta tettekészséget, elkötelezettséget, ezt a fajta karizmát látják diákjaink bennünk szolgálatunk által, akkor az iskola jól fog működni, akkor ennek az iskolának nem három évszázad, de egy évezredév is előtte állhat.

Mik azok a jellemzővonások, melyek igazán értékessé teszik iskoláink, szerzetes közösségeinknek is az életét:

- a személyességre törekvés – Istennel és egymással való kapcsolatban;
- a kölcsönösség szem előtt tartása;
- a kiegészítés, a másik számára segítségnyújtó szolgálatkészség jelenléte mindennapjainkban;
- a kölcsönös tisztelet Isten és egymás iránt, a körülöttünk élők iránt;
- a családiasság amely azt jelenti, hogy odafigyelek a másikra, fontos nekem a másik, érdekel, hogy mi van velem, minek örülök, vagy éppen miért szomorú;
- a stabilitás, amely a hűségéből fakad. Ránk rótt küldetés, a vállalt hit,
- a felelősség döntéseinkért, tetteinkért, szavainkért, mulasztásainkért. Felelősség egymásért. Vállalva büsz-

kén azt az apostolságot, amelyet a keresztségben kaptunk.

Őszinte tisztelettel örülök annak, hogy a kormány és a város képviselőiben megjelentek kiemelték ennek az iskolának a szerepét, a fontosságát és fejlődését pedig folyamatosan segítették és támogatták. Bízom benne, hogy a jövőben is így fog történni. Ahogy Pécs, Buda, Székesfehérvár városában fejlesztéseket elkezdhetünk, határozott elképzeléseink vannak arra vonatkozóan is, hogy itt, Egerben hogyan szeretnénk tovább lépni.

Hálás vagyok azoknak, akik ennek az iskolának strukturális, még inkább lelki fejlődésében közreműködtek és közreműködnek. Legyünk bátran hitvallók, merjünk munkatársként, társként tekinteni a gyermekekre, még inkább egymásra.

Köszönöm mindazoknak, akik ennek az ünnepnek a széppé tételében közreműködtek. Tulajdonképpen az ünnepek adnak erőt a mindennapjainkban. Olyan alapok vannak lélekből, olyan emberek vannak előttünk, akiknek nyomdokaiban járva valóban minden nap ünnep ebben az iskolában.”

* * *

Ezután Apátúr megnyitotta a jubileumi kiállítást: „A kiállítás, melyet nagy odafigyeléssel, precizitással, odaadással létrehoztak – mondotta – átszövi, átfogja, áthálózza az iskola egész épületét, hol ablakokon, sarkokban, folyosó részletekben felbukkannak azok ezek a képek. Élővé teszi a múltat ez a kis tárlat és arra is lehetőséget ad, hogy mindez tovább bővüljön. ...”

Az iskola vezetősége a megjelenteket állófogadásra hívta meg új tornaépület földszinti termébe.

Az érsek atya áldást mond az állófogadás előtt

Új képekkel bővült a ciszterci tanáraink képcsarnoka

2007. január 26-án helyezték el Polikárp főapátúr jelenlétében a gimnázium földszinti folyosóján ciszterci tanáraink „fénykép-csarnokát”. Két sorban összesen 28 volt tanárunk képét láthatjuk. Iskolánkban 263 ciszterci atya jelenlétéről vannak feljegyzések, ezért igen nehéz volt a választás. Így elsősorban a mai öreg diákokat tanító ciszterci tanárok képeit helyezték el. A 325. jubileumi év alkalmával újabb lehetőség nyílt nyolc kép elhelyezésére.

Bemutatjuk a felhelyezésre kerülő új fényképet, ill. az aláírt rövid életrajzokat.

Mind a 36 kép elkészítése Kovács Ottó tanár úr kutató és kivitelező munkájának eredménye, akinek ezúton is köszönetet mondunk.

Tájékoztatásul felsoroljuk a 2007-ben elhelyezett tanáraink

Igazgatók:

Szvorényi József (1816–1892)
Kassuba Domokos (1851–1893)
Dr. Werner Adolf (1867–1939)
Dr. Kürti Menyhért (1875–1949)
Dr. Palos Bernardin (1904–1992)
Dr. Hegyi Kapisztrán (1904–1992)

Tanárok:

Kovách Demjén (1857–1929)
Richter Mátyás (1865–1951)
Szalay Gábor (1866–1945)
Dr. Unger Barnabás (1879–1960)
Tordai Ányos (1879–1938)
vitész Rédey Gerő (1881–1945)
Rássy Paulin (1883–1954)

Erdélyi Guidó (1893–1984)
Varga Bennó (1895–1964)
Dr. Balassa Brunó (1896–1979)
Károly (Peszeszér) Asztrik (1895–1958)
Baksa Kristóf (1894–1935)
Baghy Osvát (1898–1957)
Dr. Pataki Vidor (1901–1973)
Tobákos Kilit (1901–1974)
Dr. László Vince (1902–1977)
Vajk (Wáger) Atanáz (1908–1991)
Falubíró Győző (1908–1975)
Dr. Ágoston Julián (1909–1969)
Dr. Lékai Lajos (1916–1994)
Dr. Kerekes Károly (1918–2009)
Hervay Levente (1919–

A jubileum alkalmával elhelyezett újabb képek

DR. MACZKI VALÉR

Eger, 1847. dec.30. –
Eger, 1921. dec.4.

Iskolánkban érettségizett. 1866-ban lépett be a Rendbe, 1870-ben pappá szentelték. Filozófiából doktorált. A pécsi tanársága után 1877-89 és 1890-1921 között az egri gimnáziumban és a jogakadémián tanított. Filozófiai tan-könyvet, irodalomelméleti és kritikai műveket írt. Ezenkívül az Vitkovics Önképzőkör és az Egri Dalkör elnöke, a városi képviselőtestület és a kulturális bizottság tagja volt; elismert szónok. Belsőseges, atyai barátság fűzte Gárdonyi Gézához.

DR. BARTÓK EGYED

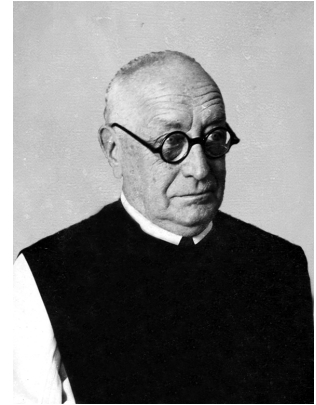
Enying, 1884. dec. 24. –
Pannonhalma, 1959. dec. 29.

A Rendbe 1905-ben lépett be, 1908-ban pappá szentelték. A Rend plébánián volt lelkész, majd a pécsi és bajai gimnáziumban is tanított. Egerben 1911–25 és 1943–46 között latint és történelmet tanított. A szétszórás éveiben Szentgöthárdon, majd a budai Szent Imre plébánián volt kiegészítő lelkész. 1952-től haláláig a pannonhalmi szociális otthon lakója volt.

DR. RÉVÉSZ AMADÉ

Székesfehérvár, 1888. dec. 29. –
Székesfehérvár, 1962. ápr.16.

1911-ben lépett be a Rendbe, 1914-ben pappá szentelték. Latin-görög-francia szakos tanári oklevelet szerzett és doktorált. 1918-30 között Pécsen, 1930-40 között Székesfehérváron tanított. A tanítás mellett dalokat, verseket, mesejátékokat, ifjúsági színdarabokat is írt. 1940-48 között Egerben tanított. Munkájának szerves része volt az ének-zene tanítása és a cserkészlet is. 1956-ig Egerben élt, majd a székesfehérvári papi otthonban.

KÜZDI AURÉL

Budapest, 1866. dec. 17. –
Porva, 1951. jún.1.

1884-ban lépett a Rendbe, 1891-ben szentelték pappá. 1910-től zenei tanulmányokat folytatott, majd a növendékek magisztere volt 1924-ig. 1891-1910, 1924-27 és 1938-41 között Egerben a matematika és a fizika tanára volt, és az iskolai énekkart is vezette. Ezenkívül a Bernardinum igazgatója, apáti kancellár, az egri konvent perjele is volt. Szentgöthárdi nyugalomból 1950 júniusában Kunszentmártonba hurcolták, s hamarosan meg is halt.

DR. DEBRECZENI SIXTUS

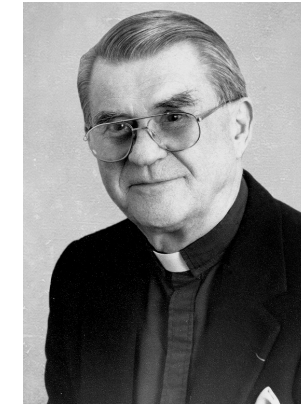
Székesfehérvár, 1917. okt. 10. –
Eger, 1954. febr. 21.

1935-ben lépett be a Rendbe. Magyar-francia-olasz szakos tanárként 1942-ben szentelték pappá. 1945–48 között plébános Nagykarácsonyon. 1948-ban a Szent Bernát-templom plébánosa lett, „csak papként” tanította a fiatalokat, szervezte a hitéletet, istápolta az időseket. 1951-től rendőri felügyelet alatt kertészként dolgozott, de titokban folytatta tovább hivatását, amíg a Széchenyi utca 72. szám előtt „tisztázatlan körülmények között” halálra gázolták.

MOZSAI JÓZSEF TÁDÉ

Pécs, 1934. okt. 3. –
Zirc, 2007. dec. 24.

Középiskolai tanulmányait a Nagy Lajos Gimnáziumban, a zirci ciszterci oblátus iskolában és Pannonhalmán végezte 1953-ig. 1954-ben lépett be a Rendbe. Az Egri Érseki Hittudományi Főiskolán végzett teológiai tanulmányai után 1959-ben pappá szentelték. A váci egyházmegyében több helyen szolgált. Az újraindulás után lelkész a budai Szent Imre plébánián. Hittanár és házfőnök Egerben 1993–98 között, majd Olaszfaluban plébános. Több könyve és tanulmánya jelent meg.

DR. NAGY M. MÓZSES

Hadikfalva, 1927. jan. 5. –
Székesfehérvár, 2007. jan. 22.

Középiskoláit Székelyudvarhelyen, Gyulafehérváron, Újvidéken, Óverbáson és Baján végezte. Teológiát tanult Zircen (1948-50), Rómában és Spring Bank városában (1950-53). 1953-ban szentelték pappá. A Milwaukee Egyetemen francia nyelvből tanári oklevelet szerzett (1956), Québecben doktorált (1958). 1958-tól 96-ig a Dallasi Katolikus Egyetem tanára. 1996-98 és 2002-03 között Székesfehérváron hittanár és kiegészítő lelkész, 1998-tól 2002-ig az egri Szent Erzsébet Kollégium igazgatója.

RÁC ISTVÁN PELBÁRT

Kecskemét, 1922. jan. 1. –
Zirc, 2009. febr.11.

1942-ben lett szerzetes. Zircen teológiát tanult. Fizika-matematika szakos hallgató a Pázmány Péter Tudományegyetemen (1947–49). 1950-től 1953-ig segédlelkész. 1953–56 között elítélt. Volt segédmunkás, könyvelő, előadó, műszaki vezető. 1985-től nyugdíjasként a budai Emmausz kápolna lelkésze. 2002–2009 között Egerben házfőnök, templomigazgató és iskolánk spirituálisja. A Hatvani temető ciszterci sírboltjában nyugszik.

Írások az iskola történetéből

Az egri gimnáziumot átadják a pásztói cisztercieknek...

A Ciszterci Rend 1776 novembere óta fenntartója – többszöri megszakítással – a gimnáziumunknak. Az indulásról szól *Vörös Antal* budai tankerületi kir. főigazgató levele – baloldalt az eredeti nyelven, jobboldalt magyarul –, melyben értesíti *Zúri Fülöp* pilis-pásztói apátot, hogy az egri rendházat (collégiumot) és gimnáziumot *Beitler Metód* pásztói házfőnöknek, s így a ciszterci rendnek királyi rendeletre átadta. Abban az időben Pilis-Pásztó még csak perjelség volt, s a morvaországi Wellehradi Apátságához tartozott.

Illustrissime et Reverendissime Domine Abbas mihi singulariter Colendissime !

Cum suae Maiestati sacratissimae, pro materna clementia et in regni nostri commoda providentia, optimam in probitate et literis doctrinarum iuventutis educationem in omnibus partibus inducere et constabilire visum esset: ad haec amplissima et immortalis omnium civium amore et gratissimi animi significatione digna consilia implenda sacrum quoque ordinem illi benignissime adhibere placuit, et Agriensi gymnasium per eum idoneis institutoribus provideri voluit; atque hunc in finem collegium abolitae Societatis et scholas per me ad id benigno intimato delegatum tradi eidem imperavit. Cum Agria Budensi districtu, cui me regium directorem clementissime praefecit, comprehendatur, imperata executus sum et octava novembris collegium scholasque superiori Pásztoviensi, patri Methodio et sacro ordini in manus dedi. Cum autem in benigna norma iam typis data Pásztovienses fructus cum Pilisiensibus coniungendi ponantur his verbis de Agria: Iuxta generale applicandorum religiosorum proiectum Cistercitae Pilisienses et Pásztovienses huc introducendi censentur; quae opinio a maiestate confirmata et in effectum per traditionem collegii deducta est: istud illustritati vestrae significare volui, ut idonea disponere possit; quamvis enim hoc anno per me iuxta ordines regio delecti et clero doceant, quod e sacro ordine idonei praesto non fuerint, nec tamen scholis mora potuerit iniici, iuxta tractatum nihilominus cum religiosis per excelsam commissionem literariam initum, a Pásztoviensi superiore solventur. Quae dum perscribo, me benevolentiae commendo illustritatis vestrae Pestini, die decima novembris anno Millesimo septingentesimo septuagesimo sexto.

Obligatissimus servus

Antonius Vörös m. p

Fényesség és Főtisztelendő, általam igen tisztelt Apát Úr!

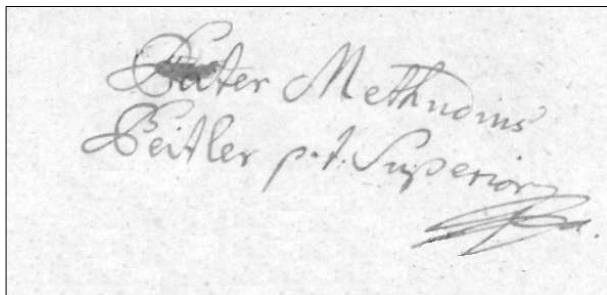
Legszentségesebb felséges Asszonyunk anyai kegyessége a mi királyi országunk jámborsága és az ifjúság tudományos nevelése érdekében gondoskodni akar arról, hogy mindazt, amit az ország minden részében az ország legszélesebb körében alkalmazni jónak lát, az minden helyen elérhető legyen. Ezért az egri gimnáziumot színvonalas előadókkal kívánta ellátnia jezsuita rend eltörlése után, s az egri gimnáziumról az alábbiak szerint gondoskodott.

Mivel Eger a Budai tankerületbe tartozik, melynek főigazgatójával engem nevezett ki, megbízott azzal, hogy a rendházat (collegium) és az iskolát P. Metód pásztói perjelnek és a szent ciszterci rendnek átadjam. Minthogy pedig a kegyes törvény (benigna norma) már kinyomatva megjelent, a pásztóiaknak szóló megbízást (pastvienses fructus) jónak láttam pilisiekkel összekapcsolva, sőt vonatkozik magára a ciszterci rendre is Ezt a határozatot a Felső asszony is megerősítette és egyaránt vonatkoztatja a rendházra is. Nagyméltóságodnak kívántam jelezni, hogy az intézkedés (dispositio) még ebben az évben megtörténjék, bár még ez évben még a helyiekből kiválasztott papi személyek tanítanak, minthogy a tanításban halogatás nem lehetséges, a rend pedig a megbízást azonnal elfogadni nem tudja. Ezeket írva nagyméltóságod jóindulatába ajánlom magamat Pesten, ezerhét százhetvenhat november tizedikén.

Lekötelezett szolgája

Vörös Antal s. k.

A fordítás dr. Kilián István diáktársunk munkája

Beitler Metód (1736–?) pásztói perjel életéről nem sokat tudunk. Rövid életrajzát *Mozsgai Tádé* atya Ciszterciek Egerben c. kis könyvében vázolta fel.

Saját kezű aláírása egy 1777. jún. 10-én Pásztón keltezett leveléről való : *Pater Methnonius Beitler p.t. Superior*

Kilián István

AZ EGRI JEZSUITA ISKOLA SZÍNJÁT SZÁSÁRÓL

1687. december 7-én szabadult fel Eger a török uralom alól. A magyar csapatokkal együtt Pusztabonyák István jezsuita is megérkezett, s december 18-án ő választotta ki a majdani gimnázium és templom telkét, amelyen akkor egy török mecset s néhány lakóház állt. A jezsuiták a tanítást már a következő évben megkezdték. 1700-ban a templom alapkövét rakták le. 1704-ben Telekesi püspök papneveldét alapított. Az iskolában a tanulók száma fokozatosan szaporodott. 1754-ig, tehát több mint fél évszázadig ideiglenes iskolaépületekben tanítottak. Az új iskola építését 1750-ben kezdték el, s 1754-ben már a kész iskolában tanultak a diákok. Az új iskola ünnepélyes felszentelését 1754. július 31-én, Szent Ignác napján tartották.

Az iskolai színjátszásról Kassuba Domonkos és Nagy Béni írtak először. Több évtized után magam kezdtem az iskolai színjátszás adatait közreadni. 1974-ben az egri múzeum évkönyvében emlékeztem meg az egri diákszínpadról is, második alkalommal a Noszvajon megrendezett iskoladráma konferencia során a *Theatrum sacrum* című kiállítás megnyitásakor beszéltem az egykor híres diákszínpadról, s harmadszor az egri barokk konferencián szóltam az egri jezsuita iskola színjátszásának múltjáról.

1988-ban Staud Géza közölte az egri jezsuita iskolában előadott drámák címjegyzékét, amelyből kiderül, hogy Eger 18. századi kultúrhistoriájában a 17–18. századi jezsuita diákszínpad jelentős szerepet töltött be. Stand azonban terjedelmi okok miatt nem közölhette a jezsuita historia domusban található, a színjátszással kapcsolatos egyéb információkat. A rendező személyére, a diákszínpad technikai berendezésére, az alkalmi színpad felszereltségére, díszletekre, jelmezekre vonatkozó feljegyzéseket nem adta közre. S nem szólnak a közölt dokumentumok a közönség számáról, az előadott darab kiváltotta hatásról sem. A teljes dokumentumanyag itt jelenik meg először.

Egerben 1754-ig csak alkalmi szabadtéri színpadokon játszottak a tanulók. 1700-ban a török elleni harcok bemutatásához a legalkalmasabb területet választották ki, s ehhez az illúzió kedvéért még ágyúkat is működésbe hozták. A szabadtéri színpad azonban, még ha annak nézőtere nagyobb számú nézőközönséget tudott is befogadni, nem jelenthetett végleges megoldást. A jezsuiták iskoláiban a színjátszás, mint az egyik legfontosabb didaktikai és pedagógiai eszköz, igen jelentős helyet foglalt el. Ha azonban a szereplő diákok, s még inkább az előadáson megjelenő előkelő közönség, a szülők, csak az időjárás viszontagságainak kitéve játszhatták el vagy nézhették meg a darabot, akkor ez nagyon megnehezítette a rendezők dolgát. Hiszen rossz idő esetén el kellett halasztani az előadást. Így tehát a jezsuiták úgy látták jónak, hogy az új iskolaépületben egy minden tekintetben jól használható színháztermet építsenek. Ennek a teremnek a méreteit Kassuba írta le.

Az egykori jezsuita iskola a mai Dobó gimnázium földszintjén három tantermet, az első emeleten négyet épített. A másodikon semmi mást, mint egy dísztermet és színháztermet. A díszteremben feltehetően a nem nyilvánosság számára készült előadások bemutatására kerítettek sort, itt mutatták be például a magánfalak közé szánt declamatiokat. Ezeket a tanárok, egy-két diák, s esetleg a püspök jelenhetett meg. A színházterem minden igényt kielégíthetett, hiszen a kor kívánalmait szerint igen nagy számú nézőközönséget fogadhatott be. Hossza 50 láb, szélessége 40, magassága pedig 24 láb volt. Egy láb körülbelül 3,2 deciméter volt. A terem hossza tehát hozzávetőlegesen 15 méter volt, szélessége valamivel több, mint 12 és fél méter, magassága pedig hét és fél méter lehetett. Más kérdés, hogy hogyan tudták használni ezt a majdnem négyszögletű termet. Hiszen már a görögök óta a legkedvezőbbnek a patkó alakú színházat tartották. A nézőtér természetesen kiképezhető úgy is a széksorokat, hogy azok patkó alakban sorakoztak egymás mellett és mögött. Nem ismerjük a színpad méreteit. A terem hosszából ez is elvehető nagyobb területet. A teremben, talán az oldalfalak mentén és hátul, karzatot is építettek, s a közönségnek egy tekintélyes részét, talán egyharmadát, ezen is el tudták helyezni. Hogy azonban a hátsó sorokban is jobban tudják látni a színpadon történeteket, ezért a színpadtól távolodva a széksorokat lépcsőzetesen megemelték. Így adataink szerint olyan színházat nyertek, amelynek földszinti ülőhelyein hozzávetőlegesen 120, a kaszaton mintegy 60 néző férhetett el akkor, ha egy személyre egy négyzetmétert számítunk, s az egész terem alapterületéből mintegy hatvan négyzetmétert leszámítunk a színpadra és a széksorok között közlekedő folyosókra. Bizonyos, hogy nem támlásszéket állítottak be, ilyeneket legfeljebb csak az első sorokban ülő előkelőségek használtak, hanem lócákat, ezeken pedig több személyt is össze tudtak zsúfolni. A praktikus rendezett színházteremben tehát körülbelül száznyolcvan fő ülhetett kényelmesen, s kívülről még sokan esetleg állóhelyet is kaphattak.

A legnagyobb és legmodernebb színházteremben ma ezernél több néző nem fér be. Így a modern színházakéhoz képest az egri nézőtér nem volt kicsiny. A „sub Jove”, azaz a szabadtéri színház több nézőt tudott befogadni akkor, ha a színpadot olyan helyen tudták felállítani, ahol megfelelő tér volt.

Az egri jezsuita diákszínpad témarendjének megállapítását főleg a historia domus adataira támaszkodva ismerhetjük meg. A vallásos és a profán tárgyú drámákat viszonylag könnyedén meg lehet egymástól különböztetni. Vallásos összesen 60 dráma volt, ennek több mint két és félszerese, azaz 159 világi tárgyú. Egyik csoporthoz sem lehet sorolni 38 darabot. A vallásosak között az alábbi tárgykörök találhatók: szentek, theatralis körmenet, martyrok, ószövetség, újszövetség, Mária-tisztelet, az ifjú, erény és bűn, hitterjesztés, hitvita. A világi téma-

körük: Bacchus, mitológia, világtörténelem, magyar történelem, helytörténet. Declamatio, antik irodalom és történelem, testvéri szeretet, alkalmi ünnepek, mestersegek vitája, majális, mese, bucolica, atya és fiú viszonya, certamen, iskolai tanulmányok, úrhatnáság.

Nem lehet egy adatot minősíteni akkor, ha csak annyit ír a historia domus írója, hogy előadtak egy drámát, ha már comoediáról szól az adat, akkor esetleg sejteni lehet, hogy vidám darabot adtak elő. Bár a comoedia szónak a jelentése a 17–18. században egyezik a mai drámáéval.

A vallásos darabok közül 20 alkalommal vittek színre olyan darabot, amelynek tárgya az ifjú, aki az erényes útról tékozló fiúként a bűnök irányába indult, később azonban megbánta tettét, s visszatért az atyai házba, vagy a szerzetesi életben kereste örömét. Összesen tíz alkalommal vittek színre ószövetségi történetet, ehhez képest elenyészően kevés az Újszövetségből vett drámatéma. A tékozló fiú története burkoltan vagy nyíltan valamennyi, az ifjúról szóló tárgykörben felfedezhető, de más újszövetségi téma nem került sorra csak a szenvedéstörténet kétszer, a születéstörténet egyszer, s feltámadt Üdvözítő története egyszer. Állandóan napirenden volt az erény és a bűn küzdelmét tárgyaló dráma, amely két választási lehetőséget tárt az ifjak elé. Alig vittek színre legendát. Szent Buldus története kétszer is színre került. Buldus volt Eger állítólagosan első, szent életű püspöke, aki, miként Szent Gellért, a pogány magyaroktól szenvedett mártírhálált. Egyszer jelenítették meg Szent Imre életét. A jezsuita szentek, mint például Regis Szent Ferenc élettörténete s másoké többször is megjelenik a színen.

A jezsuita historia domusok mindig visszatérő tárgyköre a katolikus hitre való visszatérés ügye. Vagy szám szerint vagy név szerint is megemlítik, hogy a tárgyévben mennyien és kik tértek vissza a katolikus egyházba. A hiterjesztés és a propaganda gondolata nem maradt el az iskolai színpadról sem. Erre vonatkozóan tipikus a példa: egy Jerimus nevű kínai fiatalembert a keresztények hősiesség magatartása megindított, s ezért ő is a keresztény hitre tért.

Nem hiányozhat a jezsuita iskolai színpadról a hitvita sem. Az alsó grammatikai osztály két angliai herceg történetét adta elő, akiket atyjuk bálványimádásra akart kényszeríteni, ők azonban hűségesek maradtak hitükhöz, addig a parvisták az alig nyolc éves fiúról játszottak, aki inkább elviselte a halálig tartó börtön mocskát, mintsem ariánus lett volna. A 18. század azonban már nem a hitviták korszaka, ezért találhatunk az egri repertoárban csak egy ilyen témát.

A vallásos témák mellett sokkal több a profán tárgyú játék. Nagyon sok a deklamáció. A rhétoroknak és poétáknak évente többször is színre kell lépniök, s egy megadott témából sokszor színjátékszerűen kellett

deklamálniok. Beszédgyakorlatok voltak ezek, nagyon gyakran azonban, erre a források többször is utalnak, teátrális keretek között adták elő őket. Világtörténeti tárgyú téma nagyon sokszor kerül színre. Farsang alkalmával szívesen viszik színre Bacchust, a bornak és vidámságnak istenét, s ezzel nyilván a nagyon profán farsangi, álarcos multságokat szerették volna keresztény keretek közé szorítani a jezsuiták. Gyakran jelenik meg az egri színpadon a gyermek és az apa viszonyát tárgyaló darab. Ezek vagy az apa szigorúságát próbálták enyhíteni, vagy az ifjak indokolatlan pénzpocsékolását, ravaszságát intették meg. Gyakran találkozhatott a néző antik mitológiai és történeti témával. 1769-ben *Fenhéjázó* címmel az úrhatnám polgárt tették neveltségessé, jelölve annak, hogy Molière darabjai, ha megcsontkítva is, már a század második felében eljutottak Egerbe is. Plautus vagy Terentius komédiáira emlékezett a hetvenkedő polgárról, Altinesről szóló komédia, amelynek főhősét saját famulusa csapta be.

A darabok szerzőit nem ismerjük néhány kivételével. 1754-ben Faludi Ferenc Constantinus Porphyrogenitusát vitték színre, Puchperger Márton a Hunyadiak történetét írta és rendezte meg. Hatos Imre a Themisztoklészről szóló darabot latinról fordította magyarra. A többi darabnak sem szerzőjét, sem rendezőjét nem ismerjük. A historia domus minden esztendőben közli a darab témáját és az előadó osztályt. S megadja a különböző osztályok tanárainak a nevét is. A rendezés mindig az osztályt tanító tanár feladata volt. Staud – terjedelmi okok miatt – nem közölhette az iskola tanárainak névsorát sem, itt az adatok után a tanárok nevét is közlöm. Így egy-egy tanár iskoladráma-rendezői múltjával is megismerkedhetünk természetesen csak úgy, ha más jezsuita iskolák drámacím jegyzékét és tanárainak névsorát is ismerjük.

A historia domus tartalmazza a közönség összetételét is. Gyakran jelent meg a város előkelősége kíséretében a püspök is. Jelen voltak a megye és a város nemesei, polgárai, a püspökkel az egyházi férfiak. Egy-egy előadás nézőinek száma olykor még a kétszáz főt is meghaladhatta. Tagadhatatlan, a dráma műfajával Magyarországon az iskolák diákjai és tanárai ismertették meg a közönséget.

A hatás akkor sem maradt el, ha a kisdíák csetlett, botlott a színpadon, ha a kamaszdíák még mindig nem tudott jól latinul vagy magyarul, ha rosszul gesztikuláltak, ha kezdetleges volt a színpad, ha színtelen volt a díszlet, ha szegényes volt a jelmez, ha dramaturgiai tekintetben szegényes volt a darab.

Eger a 18. században, a diákszínpad tekintetében vetekedhetett a legnagyobb jezsuita városokéval, mint Nagyszombattal, Kolozsvárral, Kassával. Az egri jezsuita iskolaszínpad dokumentumainak kiadása tehát magyar kultúrhistóriánk mindmáig tökéletesen fel nem mért, meg nem becsült fejezete.

Fennállásának 325. évét ünneplő gimnáziumunk történetének jelentős szakasza az 1689–1773 évek közötti jezsuita korszak. A jezsuiták középiskolai képzésben nagy tapasztalatokkal rendelkeztek, az akkori országhatárok között több mint 40 városban volt iskolájuk. Egerben is igen rövid idő elteltével kiváló iskolát hoztak létre, ahol az 1720-as években a tanulók létszáma már 400 fölött volt. A képzésben akkoriban igen nagy jelentősége volt a színjátásnak,

E területnek kiváló ismerője Kilián István diáktársunk, akinek e témakörben számos tanulmánya és könyve jelent meg. A fenti tanulmánya Kétszáz éves az egri főegyházmegei könyvtár 1793–1993 c. könyvben jelent meg.

VÖRÖS URALOM – KÖSZÖNÖM, NEM! – II.

Egy életút a XX. század második felében

Mohi Sándor iskolánknak 1938–44 között volt diákja. **Fiatal korának ízes stílusában emlékezik vissza 1949-ben kezdődő, életveszélyes, epizódokban is bővelkedő külföldre vezető útjára. Írásának első részét 2013. karácsonyi számunkban közzöltük.**

Most a cellák berendezésére térek rá. Egy fahordó, talán 8–10 liter vízzel, azonkívül az egyik sarokban egy bádognak, szintén 8–10 literes, rozsdás vékony peremmel, egy öreg pokrócdarabbal letakarva. Ez a komfort-WC. Ezt a lakosok szeme előtt használhatták. Első napokban nem ment, aztán rutin lett. Fapadló, kevés rothadt szalmatöredék, bolhák ezrével. Ezeket vadásztuk reggeli helyett. A bádognak reggelként ürítették elítélt rabok. Ha sokan voltunk, délután a pereméig volt tele. Mégsem engedték kivinni. Csak az egyik milicáj, egy jóindulatú ember engedte meg, hogy a tele kübelt magunk ketten kivihessük. Ő sajnos csak egyszer-kétszer ügyeletes hetenként. Így egyikünk-másikunk kimehet pár percre a levegőre. Az udvarban van egy csatornalefolyó, oda kell a tartalmat kiönteni. Mi felfedezzük a lefolyó mellett a szemétdombot. Ami nekünk érdekes: cikkek is találhatók ott. A cellába visszatérve kibontjuk a dohányt, megszámloljuk a dohányzókat, annyi kis kupacot csinálunk. Majd az egyik elfordul, a másik mutat egy kupacra: kié ez? Ez azért van, ha a kupac egy száz dohánnyal több lenne, senki se izgassa fel magát. Hetek során rájöttünk: én hozom a legtöbb dohányt, vagyis csikket. Így ezután én mindig kimehetek a „szarral”. (Ketten mentünk ki, a másikat cserélték.) Gyorsan, mint a motolla, hánytam a csikkeket egy újságpapírra. Egy alkalommal egy kis kutya nézte először, mit csinállok, majd odaugrott a csikkekhez, lekaparta az újságról, gondolva, ez játék. Persze, óvatosan oldalba legyintettem, míg megértette, nincs itt semmi keresnivalója. Így, miután ilyen pontosan beszámoltam a kübelről és a csikkekről, folytatom a „kajával”. A táplálék áprilistól szeptemberig: minden nap délben 10 dkg kukoricakenyér, délben és este gerstülevel.

Egy jó idő elmúltával a hajunk hosszabb és hosszabb lett. Kivitték a folyosóra, ollóval nyírtak kopaszra. Bár nem volt rá kedvünk, amint egymást megláttuk, nevetnünk kellett.

Az én ügyem valószínűleg bonyolult volt számukra. Így többszöri látogatásuk alkalmával kérdésemre: mi lesz velem, mondták, majd meg maga is tovább.

A napok, hetek, hónapok múlta, kb. 45 kg testsúlyomnál tartottam. Az újak hoztak egyszer-mászor darab kenyeret, szalonnát. Egyik-másik osztozott is velünk.

Aratási időben sok szerb, de magyar is jött be, a „szabotőrök”. Nem elég gyorsan dolgoztak, vagy mint aratógépvezetők állítólag a gépet rontották el.

Egy nap jött a cellába egy volt partizán. Szerb ajkú. Tehát ellenség volt a háborúban. Milutic Dragutin volt a neve. Sosem fogom elfelejteni. Mivel „orosz kommunista” volt, lecsukták. Ha csomagot kapott, megszámlolta a cellában az embereket, szalonnát, kenyeret, süteményt, dohányt testvériesen osztott fel, magának egy dekával sem többet.

Egy magyar paraszt, „kulák” került a cellánkba. Reggelként, mikor mi semmit sem kaptunk enni, elővette a

kartondobozát, vígan falatozott, majd cigarettára gyújtott. Persze semmit sem adott a többieknek. Egyszer összebe-szélünk. Amint este elkezdett horkolni, hoztuk a kartondobozát, szép komótosan kipucoltuk az utolsó morzsáig. Másnap reggel, bár csodálkozott, egy szót sem szólt, se hozzánk, se a milicájhoz.

Különben áprilistól szeptemberig egyszer sem fürödhetünk, tusolhattunk, inget-gatyát válthattunk.

Egyszer érkezett Budapestről egy postás. Mint mesélte, pénzbeszedő volt a vállalatoknál. Egy délután a teli táskájával bement egy kocsmába egy deci borra. Az lett a vége, hogy a pénzt mind elitta, vagy elitták. Ezután átszökött. Talán kétheti börtön után önként jelentkezett visszadobásra. (A jugók legtöbbször nem adták a magyar szökevényeket a magyar határőrség kezébe. A hazadobás éjjel, egy elhagyott határreszen történt.) Ennek a tagnak adtam meg a nagyném pesti címét, vigye hírét, hogy vagyok. Meg is tette. Ez kb. 1949 júliusában volt. Ez volt az első lehetőségem hazai híradásra.

Valahogy olyan előérzetem volt, én éppen a születésnapomig (szeptember 10-éig) „rohadok” itt. Így is lett. Szeptember első napjaiban jött egy UDBÁ-s, kinyitották a külső cellaajtót, a vasrácsos ajtón keresztül felszólított háromunkat: „Maguk mennek holnap felfelé!” Én már nem is kérdeztem, mi lesz velem. Erre „áthatóan” vizsgált, majd mondta: „Maga is megy holnap.” Így lett. Másnap délelőtt a kancellárián nadrágszűj, cipőfűző stb. felvételezés. A kofferem is előkerült, meg kell mondanom, hogy kisebb dolgok (cigarettatárca, fésű) kivételével kabát, ünnepi ruha, fehérnemű: minden megvolt. Kikísértek gyalog az állomásra. Amint a levegőre kerültem, rosszul lettem. Társaim támogattak. Az egyik vitte a kofferemet. Este érkezünk Zrenjaninba, Nagybecskerekre. Onnan gyalog a lágérba. Ez egykori malomépület volt. A németek is használták szerb partizánok internálására. Kettős szögesdrót, két méteres közzel, a négy sarkon magasfigyelő fényszórókkal, három földalatti bunker 80 cm-es vízállással. Tehát jó berendezésel.

Az új jövevények mindig érdekesek az ott levőknek. Így a kancellária, felvétel stb. után az udvaron többen voltak. Egyszer csak jön felém egy ismerős alak. Pohl Öcsi volt. „Sanyika, mit csinál maga itt” – mondja. Gyerekkori iskolatárs volt. Hát én úgy éreztem magam a hosszú börtön után, mintha haza jöttem volna. A létszámunk talán 300. Bolgárok, románok, magyarok. Öcsi különben egy magyar jezsuita páternek a csicskása volt, aki Magyarországon a Kisgazda Párt országgyűlési képviselője volt. Legelőször is, este lévén, az első emeleti nagyteremben levő, a fal hosszában álló priccseken a számomra kijelölt helyre, szalmatöredékre fektüdtem, immár a mennyországban érezve magamat. Másnap reggel 400 g barna kenyér, csajkában barna víz kávé gyanánt; 100 %-kal jobb, mint Zomborban. Két zsidó fiú, mindketten fogtechnikusok, akik a városban kevés pénzért dolgoztak, vizsgálták meg a kofferomban levő ruhaneműket. Jugóban ugyanis nem lehetett ruhaneműt kapni, vagy csak úgynevezett csalánszövetből valót. Azt is csak utalványra. Szívesen megveszik a dolgokat, mondták. A többiek figyelmeztettek: ne hamarkodjam el a dolgot, a jó ruhanemű sokat ér. Azonkívül cserélhetek is jó ruhát rosszabbra, s még

pénzt is kaphatok. Egy fokkal viseltebb ruhám, pénzem lett, a pénzért a városból, azokkal, akik napközben kint dolgoztak, lehetett enniavólót, kenyeret, szalonnát hozatni. Fiatal lévén, hamar lábra kaptam, pár hét alatt elértem régi testsúlyomat. Itt már lehetett mosakodni, alsót mosni. Az ebéd sem volt rossz, legtöbbször bableves. Este egy darab marmaladé, vagy margarin, 400 g kenyér minden nap. Ha jó korán keltél, és lementél az udvarra, jöttek munkásokat kereső jugók. Így kerültem egy állami vállalathoz, ahol parasztoktól vették át a kukoricát. Mi géppel morzsoltuk, zsákoltuk, szekérel vittük a raktárba. A mi felügyelőnk, persze pártember, igen tisztességes volt. Megmondta a parasztnak, ha jó ebédet ad nekünk, meggondolja, mennyi legyen az állami rész. Mi nyolcan bizony kaptunk jó zsiros tyúklevest, fehér kenyeret, meg egy pár cigarettát is. Pár nap alatt meguntuk a levést, túrós tésztát, mákos tésztát kértünk. Esténként csak aludni tértünk a lágerba.

Mikor itt végeztünk, cukorgyárba kerülünk. Itt szemet kellett a vagonokból kilapátolni. Mondták ugyan, hogy egy vagonért mennyi jár, de sohasem láttunk egy dinárt sem.

Később hajógyárba kerestek lakatost, hegesztőt, segédmunkást. Lakatosként kerültem oda. Itt már kint laktunk a gyári barakkokban. Az igazgató volt értünk felelős. Reggel 6-tól este 6-ig dolgoztunk. Nehéz munka volt. Vastáblákat szegecseltünk a hajókra. A szegecsket tűzben, piros izzásig melegítettük, majd nehéz kalapáccsal vertük rá a fejet. Estére jól megéheztünk. A déli és az esti koszt nem volt olyan ragyogó. Este mentünk a konyhára, krumplit tettünk a sütőbe, ez volt a pótlás. Egy hónapig dolgoztunk itt. Este a kocsmában pár fillérért még kuglibábut is állítottunk. Ennek a hónapnak a végén – hihetetlen dolog – a havi bérünk két doboz cigarettára tellett. Vételzhettünk viszont „rakiát”, ami egy vaderős pálinka, másfél litert kaptunk fejünként. Esténként mehettünk a városba, kocsmába ültünk be, néhány dinárért bort ittunk, cigányzenét hallgattunk. Otthon, szombaton, vasárnap a rakia volt az italunk.

Az új hónap hétfőjére – megbeszéltük – a gyár hat órai dudálása után szépen alszunk tovább. Így is tettünk. Hét órakor jön ám a „direktor úr”. Álljunk rögtön munkába, különben visszakisértet a lágerba. – Pénz nélkül nem dolgozunk, mondtuk, fizesse ki először a múlt hónap bérünket, akkor megyünk dolgozni. 8-kor már jött értünk a milicáj. Vitt a lágerba. Ott raport. Szabotőrök, piszkos, semmirevaló menekültek. Egyet kiválasztottak közülünk, összeverték, egy hétre a vizes bunkerba zárták. Minket a bentiekhez tettek vissza.

Egyszer megszökött a lágerből egy román fogolytársunk. Talán két nap múlva elfogták. Összehívták a népet az udvarra. Megkérdezték a román, hol szökött ki a kettős dróton. Megmutatta. A kettős drótkerítés közé kellett bemennie, s ott agyonlőtték. Így jár, aki szökök – mondták. Pár hét múlva egy magyar ejtőernyős szökött meg. A második emeletről ugrott le. Sose láttuk többé.

Így telt az idő. Gondolom november felé járt. Kommissió jött Belgrádból. Az emberek egy részét hívták a kancelláriába. Én is köztük voltam. Egy UDBÁ-s kérdezett ki. Mit akarok: itt dolgozni, Magyarországra vissza-, vagy Nyugatra kerülni? Én rávágtam: Nyugatra! Lapozgatott az irataimban, s mondta, hogy én itt akartam dolgozni. – De nem fizetés nélkül, válaszoltam. Morgott még valamit, s el voltam bocsátva.

Este hívnak az udvarra, először kb. 140 embert, név szerint. Az első csoport tagjai 400 g kenyeret kapnak, majd

teherautóval elviszik őket. Majd mi jövünk, kb. 40-en. Mi is kapunk 400 g kenyeret. Az állomásra visznek. Egyesek közülünk már tudják, indulunk. Az első állomáson már biztosan tudjuk: Magyarország felé megyünk. Talán 2–3 órai vonatozás után a nyílt pályán megállunk. Koromsötét az éjszaka. Kinyitják a toloajtót. Számos katona kutyákkal áll lent. Az első tíz kifelé! Zárják az ajtót, tovább haladunk. fél óra múltán ugyanígy. Újra 10-en. Minket is szólítanak. Leszállva katonák vesznek körül. A kutyák ugatnak. A vonat tovább megy. Talán 10 percig gyalogolunk. Majd eltűnnek a katonák a kutyákkal. Csak kettő marad velünk. Indulás tovább. Talán 15 percet gyalogolunk, a távolból piros fény világít felénk. A vonatunk vége. Odaérve vissza a vagonba. Ránk zárják az ajtót. Talán fél óra múlva egy állomáson áll meg a vonat. Már dereng. Kiszállás. A helyi rendőrség pincéjébe terelnek be. Egész nap, minden ellátás nélkül itt maradunk. Este visznek az állomásra. Vonatozás, majd visszaérkezünk a lágerba, Zrenjaninba.

A 140-ből kb. 45-en kerülünk vissza. Külön terembe tessékeltek be. Fűtés nélkül 3 nap, 3 éjjel. Most már december van. Itt is hideg az időjárás.

Gondolkodva arra a következtetésre jutottunk, hogy csoportunk nagyobb részét hazadobták Magyarországra. Ott egy jó pár embert majd elfognak. Megkérdezik: hányan voltatok? – 140-en. (Ebből 45-en maradtunk vissza.) Valamennyit el kell fogni! Az egész határőrség, no meg az ÁVH ezzel van elfoglalva. Ezalatt egy másik határ részen átsétálnak a jugók kémei. Hogy kémeiket szerveztek be közülünk is, biztosan tudjuk.

Három nap elteltével ellátmányozás: 20 dkg disznósír zsírpapírban, és egy kilós vekni. A hazadobásból megmaradt 45 embert teherautóval az állomásra szállítják. Most személyvagonba kerülünk. Éjjel Belgrádban vagyunk. Az irány jó! Várakozás egy fészkerben. Majd egy vonat. Pullmankocsi, foglalt fülkék számunkra. Jó meleg van bent, élvezzük az utazást. Zágrábban jönnek az örök. A fele, – nem név szerint, aki akar – menjen ki a vonatból. A szomszédos vágányon álló kis vicinális vonathoz kell menni. Mi 10-en összetartunk. Mint egy sugallatra hallgatva megyünk a szép, kivilágított pullmankocsiból a kis sötét vicinálishoz. Jó hideg van bent. A Pullmanban maradnak többek között egy ingenieur, egy tanítónő, két fiatal fiú, talán 17–18 évesek. Róluk később még írok A Pullman indul. Mi bent ülünk a hideg, sötét, vicinális vonatban. A kocsi elején, végén, no meg minden fülkénél egy-egy milicáj. WC-re menve az ajtót nem szabad becsukni. Így baktat a vonat valahová, de minden állomáson leszáll egy milicáj. Egyszerre csak minden őrizet nélkül egyedül vagyunk. A vonat megáll egy állomáson. Egyikünk ismeri az állomást: Sezana. Az utolsó állomás Olaszország előtt... Várjuk, mi lesz a folytatás. Senki se pipál ránk. Később megtudjuk: a határt a jugók megerősítették azon az éjszakán. Ha át próbáltunk volna menni, valószínűleg mindannyiunkat lekasználják.

Végre, talán fél óra múlva kiszállunk, kérdezzük a vasutast, de ő nem tud semmit sem rólunk. Itt nincs se milicáj, se UDBA, menjünk be a faluba. Ott mégis egy rendőre akadunk. Elmeséljük neki az odiseánkat. Csak csóválja a bunkós fejét. Aztán egy tornaterembe vezet be, ott befűtik a nagy kályhát. A szomszédos vendéglőben ma éppen lagzi van. Nagy kosárban hoznak nekünk kenyeret, kalácsot, disznósültet, még cigarettát is. De jó helyre kerülünk! Elszundítottunk a tornaterem padlóján.

A ruha és cipőcsere után már csak egy lyukas talpú cipőm van. Naponkint kartondarabbal bélelem ki. Ruhám egy vékony jugó munkásruha. Az Édesanyámtól kapott pettyes sál jó szolgálatot tesz.

Másnap reggel mosakodunk, később egy magasabb rangú tiszt jön. A határőrségre vezet. Regisztrálnak. Egy házhoz vezetnek. Új ház, ajtók és ablakok nélkül. Már vannak ott magyarok, ők eddig Horvátországban voltak lágerban. Bár mindegyik Jugoszlávia, a horvátok sokkal jobban bántak velük, mint a szerbek. Külön nép. A horvátok a háborúban a németekkel a szerbek ellen harcoltak.

Az új háznak ajtó helyett deszkából barkácsolt bejárata van. A szobák betonpadlóján jó vastag szalma. Ablakok helyett plasztikfólia ráamával. Jó tömötten vagyunk. A ház közepén lévő előszobában egy kis vaskályha duruzsol. Az újonnan jöttek egy-egy harmada magyar, román, illetve bolgár. A tiszt mutatja a menzát, ahol étkezni fogunk. Reggel jó kávé, marmaládé, kenyér, amennyi kell. Délben már 11 óra előtt oda lehet menni. A kenyér már az asztalon van, sóval fogyasztjuk. Ha kiürel a kosár, lehet újra hozni. Délben aztán jó leves, főzelék, hús, többször lehet repetázni. Szóval mennyország számunkra. A bolgárok mégis elhatározzák, hogy mielőtt talán újra visszavisznek, átszöknek a határon. Talán egy hét után készülődnek, éjjel 1 óra körül indulnak. fél óra múlva nagy lövöldözést hallunk. Nem tudtuk meg, hányan maradtak életben.

Senki sem törődik velünk, a koszt jó, sétálunk a faluban, a helybeli ifjúsággal futballmérkőzést szervezünk. A határ felé csak napközben merészkedünk. Tudjuk, a határőrök nem horvátok, hanem a legsötétebb Balkánról származó skipetárok, vérengző, kíméletet nem ismerő nép.

Mégis, talán két hét múlva, tudni akarjuk, mi történt a másik transzporttal, akiktől Zágrábban elváltunk. Valaki azt hallotta, hogy a közelben vannak. Már-már odamentünk volna, nagy szerencsénkre mégis lemondunk a tervünkről.

1949. december 22-e, két nappal a Szenteste előtt, nevezetes nap. Ebéd után jön egy milicáj, mondja, hogy délután maradjunk otthon, valami történni fog. Jönnek is négyen, géppisztoly a vállukon. Álljunk fel hármassorokban. Most a bolgárok nélkül talán 40-en vagyunk. Aztán dülőutakon indulás előre. A négy milicáj a hátunk mögött. Félórai gyaloglás után az úton keresztben kb. 120 cm magas rakott kőfalat látunk meg. A milicájok megállnak, lemaradnak, és utánunk kiáltanak: „Hajde, idite na Trst!” Rajta, menjetek Triesztbe! Nekünk se kellett több, ugrás a rakott kőfalra, 20 méter után újabb kőfal, aztán rohanás tovább, épp egy arra járó paraszt bácsiig. Ő nyugtatott meg: „Buon, buon, voi siete in Trieste!” A következő faluban az olaszok hívták a rendőrséget, teherautókkal a közeli menekültáborba vittek.

Trieszt 1953-ig szabad város volt, angol-amerikai fennhatóság alatt. A háború végén a jugoszlávok akarták Triesztet megkaparintani. 1953-ban egy felkelés során, melyet az olasz lakosság az angolok ellen kezdeményezett, visszakapták Triesztet az olaszok, az Isztriai félsziget pedig Jugoszláviáé lett.

Lágerünk Trieszt fölött Opicina elővárosában volt. Gyönyörű látvány volt onnan a hegyről az Adriai tengerre lepillantani. Végre Nyugaton! A láger angol parancsnokság alatt állt, mint az egész város is. Az amerikaiak hivatalosan nem avatkoztak az adminisztrációba. Szívták a hosszú Pall-Mall, Chesterfield, Camel, Cool cigarettájukat, pusztították a jó

Kentucky wiszkít. Az angolok szegények, mint egy „kirchenmaus”, senkit sem érdekelték. Maga a láger egy parancsnoksági épületből, egy konyha és raktárépületből, majd a menekültek részére katonai hullámlélek elemekből összeszerelt félkör alakú barakkokból állt. Minden egyes barakk kb. 20 menekültet fogadott be. Mindkét oldalon katonai priccsekkal, az egyik oldal közepén kis vaskályhával.

Egy menekült DP (Displaced Person) felszerelése volt: 1 priccse matraccal, 2 db lóporóc, 1 kerek csajka, 1 alumínium tányér, 1 villa, 1 kanál. Ahogyan még Jugóban mesélték: a rongyainkat elégetik, féregmentesítenek, új ruhát, cipőt, ágyneműt, szappant, fogkefét stb. kapunk – ez csak rossz tréfa volt. Az IRO (International Refugees Organisation – Nemzetközi Menekültszövetség) küldte a pénzt Amerikából, az olaszok meg ellopták. Csak a legszükségesebbeket adták a menekülteknek. Az is igaz, hogy a trieszti amerikaiak is kivették a részüket, vagyis az ő egyetértésükkel jutottak az olaszok a javakhoz. Milliós üzlet volt az nekik dollárban. Mi átteleltünk a rongyainkban, aztán tavasszal indult a nehéz, rosszul fizetett munka a szőlőhegyeken. Ebből tudtuk magunkat felruházni. Az angoloktól kaptunk feketére festett ócska katonaruhát, szakadt bakancsot.

Hogy a másik csoportra térjek, akiket Zágrábban elhagytunk, hetek múlva, miután mi megérkeztünk Triesztbe, jön a kórházból egy tag, aki abból a csoportból megmaradt. A bal karja három helyen átlóve. A határtól 20 km-re egy malomba kerültek, ott nehéz munkát végeztek. Majd mondták nekik, hogy ötös csoportokban teszik át őket az olaszokhoz. Egy erdős részen, messze a htártól lőtték őket agyon. A tanítónőt, a két fiataalt, és az ingeniéurt is, aki még azt mondta nekünk, hogy majd megírja a történetét: „Budapesttől – Sydneyig”. Az egyetlen fiú a három karlövessel halottnak tetette magát, majd miután egyedül maradt, sikerült a határon átjutnia. A bolgárokból, akik előttünk próbáltak átszökni, három maradt életben. A többit agyonlőtték a határon...

1950 januárjában jelent meg egy kommission azzal, hogy az IRO-nak nincs pénze, talán csak egy év múlva juthatunk tovább. Így hárman elhatároztuk, hogy április-májusban, ha pénzünk lesz, átszökünk Ausztriába. A hírek szerint onnan ki lehet vándorolni. Megpróbáltuk, de félúton elfogtak az olaszok, és visszaküldtek Triesztbe.

Közben a piacon egy jobban fizetett állást kaptam. A barakkokat kellett reggel kiskocsin ki-, este visszazállítani. A nagy piacon bevásárolni, üres ládákat a raktárban szortírozni, a törötteket javítani. Munka volt elég.

1951 telén valóban jöttek Kanadából, Ausztráliából kommissziók, kivándoroltatás céljából. Orvosuk is volt. Csak fiatal, egészséges embereket vittek. Én magas vérnyomás miatt nem voltam „tauglich”. Dél-Amerikába mehettem volna földműves munkára. Ez persze nem nagyon csábított. Ausztráliába is csak farmokra vittek volna, ahol két évig kellett volna dolgozni a szabadulásig. Sokan megbánták, hogy odamentek. Így többen elhatároztuk, hogy Triesztben maradunk. Mint latinus diák, már jól beszéltem olaszul. Volt egy olasz vendéglő, melyet mi magyarok frekventáltunk, saját zenészeink is voltak. Az olaszok kíváncsiak voltak a mi kultúránkra, zenénk, táncainkra. Így a hétvége mindig érdekes volt számunkra. Ott lakó magyarokat is beszerveztünk, ezek még a K.U.K. leszármazottai.

Aztán 1952-ben az amerikaiak kerestek autószerelőket. Jelentkeztem. A szakképzettség igazolására nem volt szük-

ség. Az volt a fontos, mit tudsz. Vittek a műhelybe, adtak szerszámot, aztán nézték, hogy dolgozol. Az én munkám, amit itt is, ott is eltanultam, tetszett nekik. Most már jó pénzt fizettek. Majd egy évig dolgoztam ott.

1953-tól olasz uralom alá kerültünk. Az ő első tettük volt: a lágert hermetikusan lezárni. Az eddigi igazolványokat le kellett adni. Megkezdtek a regisztrálást. Mint a bűnözőket előlrol, profilból lefényképeztek, ujjlenyomatot vettek. De ez nem sokáig tartott. Felkelést csináltunk, mert ehhez nem volt joguk.

3 napi éhségsztrájk, és egy kicsempészett cikk az újságoknak, használt. Kaptunk olasz igazolványokat, s ezentúl békében hagytak. De a jó munkát – az amerikai konzulátus garázsában – elvették, Nincs jogunk ott dolgozni, mondták.

Közben rájöttünk, hogy a személtárákban jól eladható nyersanyagokat lehet találni. Papír, vas, réz, üveg stb. Reggel 4-kor, az első autóbusszal indultunk a városba. 10 órakor készen voltunk. A gyűjtőhelyeken eladtuk a napi szerzeményt. Többet kerestünk, mintha egész nap dolgoztunk volna.

Valamikor 1953 telén jött egy levél Svájcából, hogy 6 hónapra mehetek oda dolgozni. Pater Schärli intézte el a dolgot. Azután pedig mehetek Németországba. Svájcban útépitésen dolgoztam, jól kerestem. A végén a németek mégsem vettek át. Visszamentem Triesztbe. A „szmötyizés” ment tovább. Így neveztük a személtárák átvizsgálását.

A lágeréletéről szeretnék beszámolni. Itt majd mindenkinek akadt munkája. Ez újabb tábor volt: „Campo Refughi Gesuiti”, menekült tábor a jezsuitáknál. Ez a kolostorépület mielőttünk évtizedekig börtönként szolgált. 12-en laktunk egy cellában. Emeletes ágyak, én lent fektüdtem. Voltak konyhai munkások, láger-csendőrség. Fizetés igen kevés, de megtoldották makaróni eladásával, a rendőrök (persze feketén) adtak éjjeli kimenőt, stb. Voltak csikkzedőink a városban. Taxikból, vendéglőkből, utcákról hozták a cigarettavégeket, hüznibe töltötték a dohányt. Elég jó kereset volt. Kis üzleteket nyitottak egyesek, ott minden kapható volt, éjjel, nappal. Egy cseh zsidó kis táskával kezdte. Kócmadzag, cigaretta, cérna, gomb, nadrágtartó, meg ilyesmi. Két év múlva kisteherautóval látta el az üzleteit. Saját pénzen vándorolt ki Izraelbe. Akik kint jobban fizetett munkahelyen dolgoztak, csicskást tartottak. Ő mosta, vasalta a fehérneműt, kivette az ebédet, ha jó volt. Egyesek a kenyérdarabokat gyűjtötték, vízbe áztatva, lóhússal keverve fásirozottat sütöttek belőle. Persze több volt benne a kenyér, mint a hús, de olcsó volt és jól ízlett, ha este éhesen hazajöttél. Borbélyunk is volt. Zsóri úr borotvált, haját vágott. Ha nem volt pénze, „bonokat” adott el: 10 hajnyírás fél áron. A pénzt aztán elvesztette a lóversenyen. Karácsony előtt mentek betlehemezni vendéglőkbe, kávéházakba. Énekelték a Mennyből az angyalt és kasszíroztak. Az olaszok vallásosak és nagylelkűek. Egy kis városhoz hasonlít az ilyen láger.

Tragikus sorsok is akadtak. Egy egyetemista és egy parasztyerek lelki betegek lettek, nem látták értelmét az életnek. Mint megtudtuk, ávós tagok is voltak közöttünk, persze menekültnak álcázva. Mire rájöttünk, eltűntek. Kit, vagy mit kerestek, nem tudtuk meg.

Egyszer egy kommunista küldöttség érkezett Rómából a követségről. Hazatérőket akartak toborozni. Nem volt engedélyük. Rendőrséget hívtunk. Csak egy szót tudtak olaszul:

diplomat, diplomat. Nem szálltak be a rendőrségi autóba, gyalog kísérték őket el. Mi is kísértük őket egy darabig. Mondtunk nekik egyet-mást.

Most lassan 1956 felé közeledünk. A hírek minket, fiatalokat felvillanyoztak. A magyar papunk, aki Rómában élt, jött az autójával, és összehívta a fiatalokat. Menjünk mind haza a felkelőkkel harcolni. Én mentem egy küldöttséggel a trieszti rendőrfőnökhöz. Papírokat akartunk kapni. Ez elől azzal tért ki, hogy ő a háborúban senkit sem kérdezett, fogta a géppisztolyát és ment harcolni. Ezt megértettük. A lágerben összepakoltunk és felültünk a következő hazafelé tartó vonatra, Ausztria felé. Onnan egy teherautó-konvoj vitt tovább, a határ nyitva volt. Győrben jelentkeztünk a felkelőknel. Karszalagot kaptunk, őrzárra osztottak be. Néhány nap múltán jött híre, hogy nem tanácsos Győrnel tovább mennünk. Jönnek az oroszok, lezárták a határt. Őt személylyel kevesebben érkeztünk vissza Triesztbe, mint ahányan elindultunk. Semmit sem tudtunk meg róluk.

A trieszti német kolónia szerzett hármunknak munkát Németországban, Frankfurt mellett egy kvarcit-kőbányában. 1957. január 5-én érkeztünk oda. Ez szombati nap volt. Már aznap dolgoztunk. Hamarosan tapasztalt kőbányászként döntöttük a hegyet, csak úgy döngött. Jól kerestünk. Talán márciusban jött meglátogatni régi barátom: Wolfgang Kreuter. Július elejéig kellett itt dolgoznom, a firmával kötött egyezség szerint, aztán Sulzheimbe mentem. Itt gipszfejtésen dolgoztam. Sulzheimben ismertem meg Bertát, jövődi feleségemet. 1958 februárjában Frankfurtba kerültem, építőfirmánál dolgoztam októberig. Berta segítségével visszakerültem Sulzheimbe. A világhírű SKF schweinfurti gyárában dolgoztam akkordmunkásként. Gépen golyóscsapágyak belső gyűrűjét csiszoltam. Jó unalmas, egyhangú munka volt, de jól megfizették.

1959. december 22-én volt az esküvőnk. 1960 februárjában egy autójavító műhelybe, mint „öreg inas” álltam be. Másfél év múlva tettem le a segédi vizsgát, csoportomban mint legjobb végeztem. 1961. augusztus 7-én született Ulrich fiunk. 1964. szeptember 25-én Thomas. 1964-ben a Volkswagenhez helyezkedtem át. 1966-ban kaptam meg a német állampolgárságot. Ugyanakkor egy Ford műhelyben folytattam a munkát. 1969-ben tettem le a mestervizsgát. A Sachs-gyári motortervező volt a következő, és utolsó munkahelyem. Itt mint gyári mester dolgoztam 26 évet. 1992. október 1-én mentem nyugdíjba.

UTÓSZÓ

Utamat, amelyet választottam, sok viszontagságon, veszedelmen, évekig tartó inségen keresztül követve jutottam biztos egzisztenciához, családhoz, második hazához. Nehézségeim között sem fordult meg soha fejemben, hogy amit elkezdtem, feladjam. Csak előre nézni, keményen állni a próbákat: ezt alakították ki a tapasztalatok.

Amint most visszanézek, látom, hogy mindenhez nem csak erős akarat, kitartás kellett, hanem hatalmas porció szerencse is. Így hívják közönségesen a Gondviselést. Része volt ebben a szülői ház egyenes jellemre szoktatásának, a ciszterci gimnázium tanításának és nevelésének. Mindezek találkozásával megedződve, lélekben megkeményedve futottam be sok tapasztalással gazdagító életpályámat.

DEBRECZENI SIXTUS ATYÁRA EMLÉKEZVE...

Ünnepélyes szentmise volt Egerben a Szent Bernát ciszterci templomban 2014. február 23-án, vasárnap. Halálának 60. évfordulóján dr. Debreczeni Sixtus ciszterci atyáról emlékeztek meg a hívek.

Megtelt a templom Sixtus atya híveivel, akik a Szent István Rádió hirdetésének köszönhetően Budapestről és Debrecenből is eljöttek. Jelenlétükkel is tanúságot tettek a mellett a pap mellett, aki az üldöztetések idején életét Krisztusért és a hívekért áldozta.

Az ünnepi szentmisét *dr. Gonda Imre* – egykori ciszter diák – mutatta be. Homíliájában a nap evangéliumából kiindulva az ellenségszeretetről, a megbocsátásról és a felebaráti szeretetről elmélkedett. Ez utóbbinak adta fényes példáját Sixtus atya, aki 1948-tól 1951-ig volt a Szent Bernát templom plébánosa.

Ebben az időben megélné a hitélet a plébánián. Mindig a hívek között volt. Foglalkozott kisgyerekekkel, fiatalokkal, felnőttekkel, idősekkel. Segítette a családokat a gyermekek nevelésében tanácsaival. 1951-ben megvonták tőle a papi működést – az ÁVH-nak nem tetszett, hogy a fiatalokkal foglalkozik. Ezután magánháznál, családnál misézett titokban, gyermekeket tanított hittanra, fiatalokat hitvédelemre. A szegény sorsú családokat élelemmel, tüzelővel, pénzzel segítette. 1954. február 21-én Eger főutcáján egy gépkocsi halálra gázolta. Temetését Egerben nem engedélyezte a hatóság. Székesfehérváron, szülővárosában temették el. Egri gyászmiséjén tömve volt a ciszterci templom.

Az emlékező szentmise után elénekeltük a *Salve Reginát*, majd a templom előcsarnokában koszorút helyeztünk el Sixtus atya emléktáblájánál.

Aláírásokat gyűjtöttünk, amit eljuttatunk a zirci apát úrhoz, kérve, indítsa el Sixtus atya boldoggá avatási eljárását.

Régi hívei sokan kérjük közbenjárását és tapasztaljuk segítségét.

Fábián Zsuzsanna, ciszterci obláta

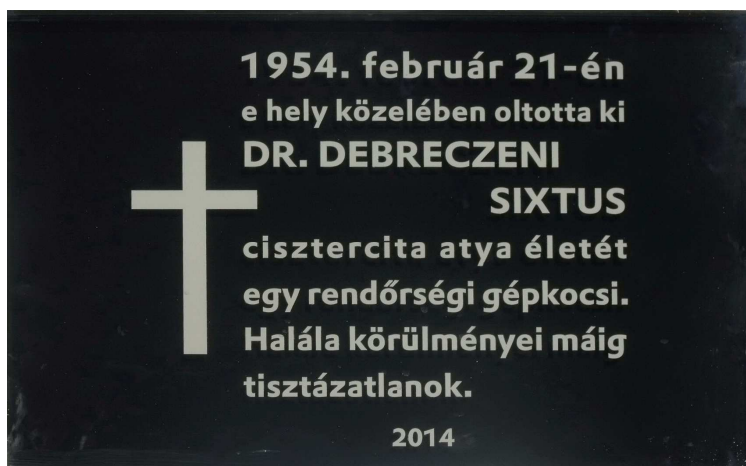
Sixtus atya sírjának záróköve a székesfehérvári ciszterci templom altemplomában.
(Együtt nyugszik Alaghy Dezső egri születésű ciszterci atyával, aki 1859–62 között Egerben is tanított.)

* * *

Ez év március 4-én avatták föl dr. Debreczeni Sixtus OCist emléktábláját. 60 éve halt meg Sixtus atya és bár ez nem számít klasszikus évfordulónak (25, 50, 75 stb.), mégis időszerűnek látták az őt tisztelők, hogy ily módon megemlékezzenek Róla. Az emléktáblát a Széchenyi utca 58. sz. ház falán helyezték el.

(Szóba jött a Görög utca sarkán álló épület, de az kb. 15 éve lakatlan, magántulajdonú, lepusztult állapotú, így alkalmatlan az emléktábla elhelyezésére, noha ott történt a gázolás Fölmerült az ötlet, hogy a Kisasszony Plébánia épületére lehetne tenni a táblát. Az jelenleg „félíg” gazdátlan, renoválni-meszelni kellene a homlokzatot – emiatt nem tették, bár egyházi tulajdon, műemlék épület tehát „örök”. A következő „helyszín” a Vitkovits-ház kőből rakott kerítésfa-

la lett volna. Ez is műemlék, jó állapotú, az „esemény” helyszínén van – csak a műemlék hatóság nem engedélyezte az emléktábla elhelyezését; nem tudom miért. Így maradt az előbb említett épület.)

Emléktábla Egerben a Széchenyi u. 58. sz ház falán

Péter üvegművész tervezte és kivitelezte. A ház homlokzatát a tulajdonos, *Csathó Csaba*, a városi közgyűlés tanácsnoka ez alkalomra kicsinosította. Köszönet érte neki is és mindenkinek, aki összefogott a nemes cél megvalósítása érdekében!

Havas-Horváth István

Kilián Istvánné Jakab Viktória

DR. DEBRECZENI SIXTUS ciszterci paptanár élete és halála 1917. október 10-től 1954. február 21-ig.

Gyermekkoromban Sixtus atya hittanra és francia nyelvre is tanított. Édesanyám, dr. Jakab Emilné, Bortnyák Viktória gyógyszerész a felnőtt oblatorközösség tagja volt és Sixtus atya volt a lelki vezetője. Nagyon gyakran megfordult Sixtus atya nálunk, ahol a hittanórák is zajlottak. Sixtus atya dolgairól eléggé tájékozottak voltunk. Sajnos már szüleim nem élnek, hogy tanúskodhassanak. Mi húgommal együtt még gyermekek voltunk akkor, így sok mindent nem is mertek szüleink előttünk megbeszélni. Édesapám egri járási tisztiorvos volt, így kórházi dolgokban jártasabb, ezért mi tudtuk meg Egerben először, hogy hova szállították Sixtus atya holttestét Egerben, majd azt is mi tudtuk meg legelőször a temetés előtti nap késő estéjén, hogy a holttestet az esti órákban Székesfehérvárra ellopták a család tudta nélkül. Így mi rohantunk be a templomba, és szóltunk Máter Weber Etelka angolkisasszony kántornőnek, hogy a holttest már nincs Egerben, s erről legyen szíves, értesítse a már megérkezett családtagokat és a templom lelkeszi szolgálatát ellátó cisztercieket.

A szülői ház

Édesapja családja a Délalföldről került Székesfehérvárra, eredendően az ősei molnárok voltak. Debreczeni István (Sixtus atya édesapja) nyomdász szakember volt, későbbiekben a Székesfehérvári Nyomda tulajdonosává vált. Édesanyja Marschall Mária apja Marschall Nándor

hentes és mészáros volt, aki Bajorországból jött hazánkba. Marschall Mária egyik testvére Marschall Rafael ciszterci hittanár Székesfehérvárott tanított.

A Debreczeni család gyermekei: Mária 1913-ban született, majd követte őt István 1915. május 26-án. Ezután a harmadik áldott állapotból Mária ikreket hozott a világra, Imrét és Gyulát. Imrét több órán át élesztették születése után, Gyula született kicsit később, de ő erősebb alkatúnak bizonyult akkor, tehát nem kellett élesztteni. Az édesanya azonban a szülést követő napon 1917. október 11-én meghalt. Így későbbben a boldog születésnapot a családban mindig egy szomorú gyászévforduló is követte.

1920-ban az édesapa második házasságot kötött Resánszky Máriával, aki 1921. júniusában szintén ikreket hozott a világra a budapesti Bársony klinikán, ahol a gravid édesanya utolsó két hónapját már benn töltötte a kórházban, hogy a bajt megelőzzék. Sajnos, ezúttal a mama és az ikrek is meghaltak. Ezt a második tragédiát igen nehezen viselte a család, de elfogadták Istentől. Hogy a gyermekeknek azonban legyen mamájuk, az édesapa három év múlva ismét megnősült, Zier Emma tanítónőt vette feleségül, aki 1925. június 26-án ismét ikreket hozott a világra, Lászlót és Miklóst. Mindegyik életben maradt iker-gyermekből később pap lett. Így a család négy papot adott az egyháznak. A nem egy anyától született gyermekek édes testvérként éltek a családban. Amíg nem volt újabb anya, az édesanya szerepét egy nagynéni (Tanti) igyekezett betölteni.

Debreceni Imre tanulmányai és neveltetése

A felnövekvő Imre és Gyula a székesfehérvári ciszterci gimnáziumba jártak, ahol Imre rendkívüli tehetsége hamarosan kitűnt. A gimnáziumban Imre 1935-ben érettségizett kitűnő eredménnyel. Mivel születésétől fogva gyengébb fizikumú gyermek volt, a család és az édesapa őt túlzottan is féltette annak ellenére, hogy később ő volt a magasabb termetű és igen szívós alkatú. A kamaszkorban végre édesapja beleegyezésével Imre is bekapcsolódhatott a gimnázium cserkészcsapatának életébe. Ott Kaszap Istvánnal egy cserkész őrsben voltak. A cserkészlet nagyon jó hatással volt rá. A gimnáziumi tanulmányait végig kitűnő eredménnyel végezte.

Érettségi után a ciszterci szerzetesi hivatást választotta életcélul. 1935. augusztus 29-én vette fel Zircen a ciszterci novíciusok fehér reverendáját. Rendkívüli odaadás és céltudatosság sugárzik hazaírt leveleiből. Hivatását meghalt édesanyja életáldozat következményének tekintette, hálával ápolta elhatározását és méltó is akart lenni hivatásához. Ezt egy levele bizonyítja 1935. szeptember 15-e után így írt a beöltözésről:

”Éppen most hozta Magiszter úr Nagymama kedves sorait. Igazán nagyon meglepett a soraiiban rejlő szeretetet és kedvesség könnyekre fakasztott. Nem is Nagymama, hanem jószágos, aggódó édesanya írhat ily meleg hangon. Amit eddig is megtett, hogy imádkozott értem, továbbra is nagyon kérem. Hogy valóban méltó papja legyek az Úrjézusnak, hogy annak a meghálálhatatlan áldozatnak, melyet Édesanyám értem s érettség hozott, igazán megfelelek. Valóban érdemes volt meghozni részünkre ezt az áldozatot, ha gyermeke teljesíti szent hivatását. S én akarom teljesíteni, törekszem megfelelni. Ha az Úrjézus kegyelme odasegít az oltárhoz, az első imát érette, de inkább lehet mondani, hogy őhozza, az ő kezébe teszem, vigye az Úristen elé áldozata gyümölcsét. A gyümölcs az első szentmiséjét bemutató fia lesz. Ő ajánlja újból fel az Úrnak, mint azt tette már földi életében is. Hiszem s erősen meg vagyok győződve, hogy a szent hivatás kegyelmét ő imádkozta ki számomra, állandóan imádkozik kitaratásért.

A teológia elvégzése után a rend a Sorbonne-i és a bolognai egyetemeken taníttatta. Magyar-francia-olasz szakos tanári oklevele mellé doktorátust is szerzett. 1936. augusztus 30-án tette le első ideiglenes fogadalmát. Ünnepeles, örök fogadalmát 1942. január 3-án tette le. 1942. június 21-én szentelték pappá ikertestvérével, a lazarista szerzetes Debreczeni Gyulával együtt.

Papi tevékenysége

Előszállás, Nagykarácsony

1942-ben gyakorló tanár volt Budapesten. Gyakorló tanársága után rövid tábori lelkészi szolgálatát követve a rendi plébánián, Előszálláson volt segédlelkész, 1945-től pedig ugyancsak a rendi, de egy másik plébánián, Nagykarácsonyon plébánosi kinevezést kapott. Papi keresztútjának első nehéz állomása itt tette őt próbára. Az ottani kántortanítót rossz életpéldája és trehány tanítói működése következtében az egyház és a tanügy állásából felfüggesztette, ezért a menesztett kántor bosszúból az egész falu közvéleményét az egyház képviselője, Debreczeni Sixtus plébános ellen uszította. A kommunista

szellemű egyház és vallás elleni támadások kora ekkor már elérkezett, s ebbe nagyszerűen beleillett ez a szituáció. 1947. szeptember 7-én a vasárnap délelőtti nagymise után, amikor miseruháját levette kijött a templomból, a felbőszített legények nekimentek és összeverték, sárba tiporva rugdalták plébánosukat, Debreczeni Sixtust. Az eseményről a Fejér megyei Hírlap cikke ad hírt részletesen Dömötör László tollából 1947. szeptember vége felé.

Eger

Ezen előzmények után 1948-ban Endrédy Vendel zirci apát Sixtust az egri Ciszterci Szent Bernát plébánia plébánosává nevezte ki. Mivel ekkor az iskolák államosítása már országosan is folyamatban volt, Sixtus Egerbe már nem gimnáziumi tanári kinevezést kaphatott, hanem plébánosít. Amire hosszú éveket tanult, az számára elérhetlenné vált.

Lucere et ardere

Egerben tehát teljes szívét, lelkét és tudását a papságán keresztül az emberek lelki üdvére és segítésére áldozta, végül feláldozta. Egész pasztorációs tevékenységét Szent Bernáttól kölcsönzött jelmondata hatotta át: „Világítani és melegíteni.”! Ettől kezdve az egri ciszterci templomba egyre többen jártak a város legtávolabbi részeiből is, sőt rövidesen a környező településekről is özönlöttek az emberek, kicsik és nagyok egyaránt. A ciszterci plébánia hitélete hihetetlen mértékben fellendült és megújult. Mindez a háború utáni évek nyomorában történt, amikor a közlekedés lassú és gyér volt, az emberek éheztek, mert beszerzési lehetőség ekkor alig volt, és mert pénz híján mindenki szegénységben élt. Sixtus atya figyelme mindent felmért, mindenre kiterjedt és mindenre emlékezett. Az emberek egyéni problémáit észrevette, számon tartotta, és mindenkire volt kedves, együtt érző szava. Ahol csak tudott, ott a krisztusi szeretet nevében segített is valamilyen formában. Ő mindig fáradhatatlan volt és állandóan mosoly sugárzott az arcáról. Gyakran mondogatta, legyünk szentek, de azt is hozzátette kicsit humorizálva: hogy szomorú szent, aki szomorú. A plébánia területén élő családokat állandóan látogatta. Mindenkit ismert, s a családok mindenegyes tagját ismerte és számon tartotta. Csak így tudta megalapozni a családokra épített plébániai hitéletet és a rászorulókat segítését. Látogatásai rendszerint rövidek voltak, pár percet, maximum fél órát vettek igénybe.

1949-től az ő szervezésében megalakult a felnőtt és a gyermek énekkar. Az iskolán kívüli hittan csoportokat és a rendi oblátiót is beindította négy csoportban. Közadozásból plébániai könyvtárat létesített. Ő volt a könyvtáros. A szülőknek segítségnyújtás céljából nevelési tárgyú megbeszéléseket, előadásokat vagy kurzusokat tartott. A kicsi gyermekes családokat, édesanyákat fokozott odafigyeléssel segítette. Az óvodás korú gyermekek nevelését, vallási alapismeretekre való tanítását alapvető fontosságúnak tartotta. Ezt a korosztályt, a „kicsinyeket” ahogy ő mondta, egy majd két csoportban ő maga tanította. A nagy óvodásokat már első áldozáshoz készítette elő, s ezeket ministrálni is megtanította. Sokat szemlélte, énekelt és viccelődött is velük, meg mesélt is nekik, ha jók voltak. Ezek az órák igen derűs légkörben folytak,

a gyerekek pedig, ha csak teheték, csüngtek a nyakán, meg a karján. Így rengeteg gyermeket összeterelt Isten oltárához.

A kicsik neveléséhez egy füzetet írt: „Lelkipásztori jegyzet” címmel és ezt sokszorosítva az édesanyák kezébe adta a családokban történő vallásos életre neveléshez segítségül. A papkollégák többsége a fentiek fontosságát nem értette meg akkor, és ezért kicsit furcsán néztek Sixtusra, aki ilyen gyermekded dolgokra pocsékolja magas fokú tudását.

Amint egyre vallásellenesebbre fordult az ország élete, ő az öskeresztények idejét és példáját emlegette egyre sürűbben. Bátorította a híveket. Egész pasztorációs munkáját körülölelte az édesanyák és Égi Édesanyánk nagy tisztelete. Szerinte az ország sorsa, a kereszténység jövője azon múlik, hogy milyen édesanyákká válnak a felnövekvő leányok. A serdülőkori problémákról külön tartott útbaigazító előadásokat a szülőknek, mely tartalmát tekintve kiterjedt a testi, egészségügyi, lelki és pszichikai szempontokra is. A 13–14 éves serdülő leánykákat egyenként hívta be a plébánia irodába, hogy a nemi felvilágosítást a Szűzanya példájából kiindulva megtegye, és az édesanyaság szent feladatára lelkileg is felkészítse őket. Előzetesen természetesen az érintett szülőkkel ezt megbeszélte.

Kirándulások

Sixtus atya évente legalább négy-öt alkalommal nagy plébániai kirándulásokat szervezett. Rendszerint vonattal mentek a Bükkbe, negyven-ötven perces gyaloglással kombinálva főként zárandokhelyekre, például a Gilitka - kápolnához vagy a bélapátfalvi műemlék templomhoz. Ide minden korosztályból sok százan eljöttek, az öreg, bottal csoszogó nénikéktől a pici babáig. A programot előre ismertette, ebéd, közös ima, éneklés, litánia, ha reggel mentek, szentmise is volt. Közben a különböző korú gyermekek foglalkoztatását, játékát is megszervezte csoportvezetők által. Kihirdette, hogy mikor melyik fa alatt melyik csoport találkozik. Ilyen programokon mindenki kitűnően érezte magát.

A templom fűtése

A negyvenes évek kemény teleiben a templom nagyon kihűlt. A szentmiséhez kikészített víz megfagyva gyakran szétrepesztette a kis üvegampolnákat is. Az idős betegek ezért sokszor hónapokig nem tudtak részt venni a szentmiséken. Sixtus atya felmérte, hogy a templom fűtésére igen nagy szükség lenne. A hatalmas belső légtérű ciszterci templom felfűtése kemény hidegben is legalább 14–15 C. fokra nem volt kis teljesítmény. Ehhez szükség volt hatalmas speciális kályhákra, sok tüzelő anyagra és annak közeli tárolására, főként pedig igen sok pénzre. Isten segítségével azonban ő ezt is megvalósította. Legtöbbször maga rakta a hatalmas kályhákat, azok pedig ugyancsak nyelték a szenet. Előfordult, hogy mise alatt odasúgta egy nagyobb ministránsnak: Tégy hat lapáttal a tűzre!

Templomi, plébániai rendezvények

A templomban, a plébánia irodában mindig volt valami esemény, ami odavonzotta a fiatalságot is. Hangversenyekeket rendezett a templomban, amelyre neves és

színvonalas előadókat, művészeket hívott gyakran a fővárosból. Előadóestek, közös betlehemkészítés volt versennyel egybekötve, és ezekből a betlehemekből kiállítás rendezett. Valahányszor Sixtus atya gyerekekkel – kicsikkel és nagyobbakkal is –, elesett öregekkel vagy betegekkel szót váltott, történjék az a templomban, az utcán vagy a lakásokban, köszönésképpen fejükre téve a kezét hüvelykujjával „kiskörörszöt” adott a homlokukra áldásképpen.

A szentmisék rendje

Az istentiszteletek rendjét megújította olyan formán, hogy hétköznapiokon is egy héten kétszer, szerdán és szombaton tartott este szentmiséket. A szentmisék állandó részeit magyarul, a nép nyelvén közösen mondták. Erre külön nyomtatott füzetet. Egerben ez volt az első templom, ahol a későbbi zsinat szellemében, jó másfél évtizeddel korábban a magyar liturgia megvalósítást nyert. Így a híveket még inkább bevonta a közös áldozatba. Sixtus atya kis megszakításokkal ugyan, de egész nap benn volt a templomban vagy a plébánia hivatalban, amely a templomból nyíló eléggé nagy helyiség volt a sekrestyével átellenes oldalon. Gyakran végigszaladt a templomon, ami természetesen reggel hattól este nyolcig, nyáron kilenc óráig is nyitva volt. Ha valakit imádkozni látott, odasietett hozzá és megkérdezte: „Talán áldozni szeretne?” Nem sajnálta a fáradságot sok-sok dolga mellett, hogy csak egyetlen emberért is felvegye a karinget és megáldoztassa az illetőt. Tudta, hogy az emberek családban munkahelyeken el vannak foglalva állapotbeli kötelességeikkel, de ha nyitott a szív és igényli a lélek, akkor egyetlen ember sem maradjon le egyetlen szentáldozásról se. A mérhetetlen kegyelemre, amit kapunk benne és általa, most igazán szükség van, – mondogatta – mert egyedül gyengék vagyunk.

1950-ben volt a szentév. Ennek köszöntésére szilveszterkor is tartott éjféli misét, amelyre a templom zsúfolásig megtelt. Ezt a következő évben 1951-ben is megtartotta. A templomban az éjféli misén, a hatalmas, a kóruson elhelyezett reflektorokkal megvilágította a főhajó terét, a régi vezetékek azonban a terhelést nem bírták, ezért következett a templom világításának megújítása. Szinte mindennapos volt, hogy a szentmiséken és istentiszteleteken sokszor húsz, huszonöt ministráns is segítkezett, azok közül sokan, a kisóvodások csetlettek, botlottak az oltár előtt, Sixtus atya pedig terelgette őket, mint pásztor a báránykát.

Új szentsírt is készítettett a régi rozszant barlangkollektió helyett, ezen, fenn a magasban egy nagy pelikán madár volt a főmotívum. A templom díszítését különösképpen figyelt. Ha egy gyertyatartó csúnyán, csámposán állt, vagy egy virág nem a megfelelő helyen volt, azt ő azonnal észrevette, szóvá tette, vagy maga megigazította. Nem a papért, hanem az Istenért járunk a templomba, – ismételte gyakran. A templomot csakis jó színvonalú művészek alkotásaival gazdagította. Így került a Szűz Mária mellék-kápolna falára egy hófehér mészkőből készült Szent József szobor a Kisjézussal. Ezt Orbán József szobrászművész készítette. Megrendelt egy nagy méretű Árpád-házi Szent Margit festményt is Feszty Masától, de mire az elkészült, Sixtus atya már rég nem

volt a templomban, sőt már az élők sorában sem. A templom csinosítására, szépítésére tehát igen ügyelt. Sohasem volt olyan tiszta a templom, mint akkoriban. Egy-egy nagy ünnep előtt (karácsony, húsvét, Szent Bernát napja, Borgia Szent Ferenc napja) mindenki sikált a templomban. Még az elérhetetlenül magas helyeken is poroltatta a falakat, szerzett ugyanis valahonnan tűzoltó létrákat. Az egyes oltárok virágdíszítéséről, azok gondozásáról, egy-egy család önként vállalva ezt, gondoskodott.

Sixtus atya, ez a két szó az 1940-es évek végére az ötvenes évek elejére fogalommal vált Egerben és környékén. Ő megtestesítette az igazi krisztusi ember és a krisztusi pap fogalmát, – emberi mértékkel nézve a legkövetesebb formájában. Papi tevékenységét áthatotta a szeretet, a másokkal való törődés és a teljes önátadás Jézusnak. Hatása már régen túlnőtt a Szent Bernát plébánia területén, sőt a város határán is. Ez idő tájt a kommunista terror napról napra félelmetesebb méreteket öltött. A vallásüldözés egyre nyilvánvalóbbá vált. A templomba járókat állandóan figyelték, ha később jöttek ki a tagok egy-egy ének után a templomból, a templom ajtó közelében vagy a közeli utcasarkon a sötétben nem egyszer gyanús alakok ácsorogtak. Ünnepnapiokon, főleg a nagy misék idején a templommal szemben lévő épületen elhelyezett hangszórókból a lehető legnagyobb hangerővel sugározták a kommunista mozgalmi dalokat, hogy zavarják a szentmisét, a misemondó papot és a híveket. Ez több helyen állandósult gyakorlat volt ekkor.

A diasporában titkosan tovább pasztorál

1951. november elsejével az Állami Egyházügyi Hivatal nem vette át a volt szerzetest, Sixtus atyát az egyházmegyei papok sorába. A ciszterci templomot el kellett hagynia. Semmije nem volt, a rendházat az állam már rég kisajátította. Ettől kezdve rendőri felügyelet alá helyezték, s így Eger városát soha el nem hagyhatta. Régi hívei – bár kockázatos volt ugyan – de nem hagyták cserben. Akadt ember, aki a megfélemlítések ellenére is rendes szobát biztosított volna neki lakásul, de azt az ávó nem engedélyezte. Túl jónak tartotta. Először egy régi, udvarvégi mosókonyhában lakott, majd ezt számára túl kényelmesnek vélte az államvédelmi hatóság, és ezután ennél rosszabb, alig fűthető kamraféle helységben húzhatta meg magát a város szélén. Ettől kezdve a városi kertészetnél, mint mezőgazdasági segédmunkás dolgozott idényjelleggel, – a ciszterci rend megmaradt kapálógépével kapált. Mellette néhány nyelvvórát is adott potom pénzért. Ekkor az egész városban megszervezte a hitoktatást, ebben az időben ugyanis már nem volt hitoktatás az iskolákban. Őrajta és munkatársain – néhány bátor valahai apácán kívül már nem létezett a városban semmilyen szintű hittan tanítás. Ilyen általa szervezett hálózati formában az oktatás Sixtus atya halála után még egy évtizeddel is folyt. A munkatársak javarésze már régen nem él. Egyikük, Balázs Magdolna ezért több évig börtönben is ült, ahonnan halálos betegen engedték haza. Refes, azaz rendőri felügyelet korában Sixtus atya télen, nyáron mindig kerékpárral közlekedett a városban. Hittan órái mellett, amiket titokban házaknál tartottak négy-öt fős csoportokban és rendszertelen rendszerességgel, gyóntatott, betegeket látogatott, áldoztatott, sőt

első áldoztatott is, mindezt ismerős családoknál titokban. Ha megtudta, hogy valahol valaki segítségre szorul, odasietett és segített.

A mindenkin segítő pap

A város periferiáján nagy kertekkel rendelkező házak beteg és idős lakói helyett gyakran elvégezte a ház körüli munkát, favágást, tüzelőbehordást, természetesen nem fizetségért. A tüzelő beszerzése akkoriban komoly gondot okozott, ő az elesetteknek, a betegeknek beszerezte, sőt többször előfordult, hogy a hátán vagy kerékpárján vitte oda zsákban a szenet, csak meg ne fagyjanak. A kemény, hideg telek, nagy havazások idején az öregek háza előtt a hosszú utcai járdákat hajnalban letakarította, kerékpárjára szerelve hozta a szükséges munkaeszközöket. Ennek elmulasztása ugyanis tetemes bírságot jelentett volna abban az időben.

Sixtus atya jótéteményeit nem lehetett tudni, mert végtelen szerény és alázatos volt, saját magáról soha nem beszélt, főleg pedig soha nem panaszkodott. Ha valakinek segített, arról sem beszélt másnak. Akinek segítséget adott, annak megtiltotta, hogy másoknak ezt elmondja. A tanúk legnagyobb része ma már régen nem él. Tehát az ő tevékenysége követhetetlen volt akkor is, ma meg már különösképpen.

Akit kijelöltek a halálra

Debreczeni Sixtus a kommunizmus legviharosabb és legterrorisztikusabb éveiben élt Egerben. Segédmunkát végzett, hitoktatott, nyelvet tanított, és mindenkinek mindenben segített, aki arra rászorult. A szeretetet, amit ő annyiszor hirdetett prédikációi közben, véleményem szerint hősi fokban gyakorolta.

Sixtus atyát az ávó állandóan figyelte, de ő papi tevékenységét nem hagyta abba. Teljesen tönkrement házasságokat sikerült neki rendbe hoznia, a házastársakat sikerült neki fokozatosan kibékítenie. Az 1953-as év késő őszen két alkalommal, világos nappal, teljesen forgalommentes úton igyekezett a városi kertészet felé, amikor egy teherautó egyenesen neki tartott. Az utolsó pillanatban sikerült elugrania az autó elől, a maga előtt tolt kapáló gép erősen megsérült ugyan, de ő nem. A másik alkalommal az út egyik oldalán hosszú kőfal, a másik oldalon a meredek patak partja volt, így abba ugrott le, összesarazva magát és ruháját, nadrágja el is szakadt, de ő megint csak sikeresen túlélte az egyértelműen szándékosnak tetsző gázolást. Erről a két esetről csak a hozzá legközelebb állók tudtak. Látták ugyanis a sérüléseket, amit nem lehetett letagadni. Lehet, hogy többször is törtek még az életére, de erről ma már nem tud senki. Ő nem beszélt, nem panaszkodott. Ha kérdezték, egyszerű mosollyal elterelte magáról a szót.

Ilyen események után tökéletesen megérthetjük azt a pár sort, amit 1953. karácsony előestéjén Miklós nevű, nála nyolc évvel fiatalabb pap öccséhez írt:

„Kedves Miklós! Nagy szeretettel köszöntelek szent karácsony előestéjén. Magányos szobácskában töltöm el a szentestét. Éjjélkor elmondom az első szentmisét, és az Úr Jézus közelében gondolok majd Rád is. Úgy érzem, hogy a legközelebbi karácsonyt már „otthon” tölthetem. A jövő év majd eldönti. Egészségem kielégítő. Szobám

meleg. Szerényen, de nagy békében élek. Szeretném hinni, hogy te is így vagy. A jelen körülmények között elmondtam a legfontosabbakat magamról. Örömmel olvasom és várom beszámolóidat. Lélekben nagyon boldog, kegyelmekben bőséges karácsonyi ünnepeket kíván Imre. Egerből 1953. december 23-án. Szent Miklós napján is rád gondoltam.”

Halála előtt, életének utolsó heteiben többször említette, hogy nem tudja, vajon az Isten milyen változást fog hozni az életében, mert úgy érzi, rövidesen fordulópont-hoz érkezik. Eddig ugyanis, amióta papként működött, mindig nagyjából háromévenként mutatott újabb és újabb utat neki az Isten. Várja tehát a vele való szándékát nagy odaadással. Ő akkor lehet, hogy börtönre is gondolt, de a halálát megelőző két elgázolási kísérlet, meg a karácsony előestéjén Miklós öccsének írt levele eléggé egyértelművé teszi, hogy teljesen el volt készülve a halálra és erre céloztak szavai. Halála előtt egy-vagy két héttel vasárnap inkognitóban felment a ciszterci templom kórusára, és mint régen is a 10 órás szentmise után, néhány szót szólt a kórustagokhoz. Idézte Dániel prófétát, és mindenkinek szólóan magyarázta, hogy „*ha a világ kifordulna sarkai-ból, azt is el kell készséggel fogadnunk, mert az Isten akaratát. Minden Isten akaratából történik.*”

Halálának napján (1954. febr. 21. vasárnap) 11 óra után a nagylányokkal volt, lelki órát tartott nekik. A kis Sámuel prófétát emlegette, halljuk meg mi is az Isten hívását mindenben mindenkor. Kiss Editéknél voltak akkor. Lentről a belvárosból ezután felment a Tündérpartra, dr. Lajos Győző fül- orr-gégész főorvoshoz és családjához, vasárnaponként gyakran náluk szokott ebédelni. Onnan 2 óra után kevéssel elindult haza, de útközben, pici kiterővel útba ejtette Weidlich Mariannékat, ők ugyanis egy Miskolcra eredő család megmaradt tagjai voltak, a 83 éves, beteg nagyapjával. Egy nagy háborús bombázás alatt a család összes többi tagja mind meghalt Miskolcon. Az akkor pár hónapos kislányt nagyapja vette gondjaiba, őket azonban 1951-ben kitelepítették a Hortobágyra, majd onnan 1953 késő őszen elengedték. Sixtus atya szerzett nekik valami olyan helyet Egerben, ahol meghúzhatták magukat. Egy ól-félt tett nekik úgy ahogy fűthetővé. Ki tudja, hogy honnan, de egy régi vaskályhát cipelt oda a hátán, de az meg sajnos mindig füstölt. Nem égett rendesen a Sixtus atya által odahordott tüzelő sem. Szóval ő hazaútban még hozzájuk ment be a kályhát és a füstcsöveket rendbe szedni a 11 éves Mariannak és nagyapjának. Ők rövidesen elkerültek Egerből. A nagypapa nemsokára meghalt, a kislány kikerült talán Svédországba. Weidlich Mariannéktól indult háromnegyed háromkor a Lenkey János utcából le a Fő utcára, a Tűzoltó tértől tovább, fölfelé a Malom útra. A teljesen forgalommentes, itt már emelkedő Fő utcán, az úttest szélén közvetlenül a járda mellett haladt kerékpárján. Hirtelen egy katonai rendszámú személygépkocsi jelent meg az úton szemben. Állítólag 90 kilométeres sebességgel jött Felnémet felől, benne egy talán ittas kiskatona és viháncoló felnémeti lányok. Az ott lakók azt mondták, hogy az út másik szélén egy szombatista vagy adventista öt gyermekes öregedő pap is haladt talicskát tolvá. A személygépkocsi előbb őt, aztán átrohanva szabályellenesen a másik oldalra az ott éppen szabályo-

san jövő Sixtus atyát gázolta el. Seress Ibolyaék házának ablaka alatt történt mindez, ahogyan Ibolya mondja: Ő állt az asztal mellett és látta az alsóbbik ablakon át, hogy éppen jön Sixtus atya, akit ugyancsak jól ismert. Egy pillanat múlva szörnyű csattanást hallottak, és a szoba következő ablaka előtt már nem látta tovább haladni az előbb megpillantott Sixtus atyát.

Debreczeni Sixtus egy kiszámítható, rendszerezett életű ember volt, nagyjából az útvonala is eléggé ismert és behatárolható volt. Egerben bőven működtek már akkor telefonok. Nem kellett más, minthogy valaki telefonáljon, amikor meglátta Sixtust a Lenkey utcából kijönni, s onnan amíg elért hegynek felfelé tartva majdnem a Ráckapu térig, ez legfeljebb néhány percet vett igénybe. Ennyi elég volt arra, hogy Felnémetről autóval oda elérjenek. Négy kilométer távolság, nyílegyenes, forgalommentes úton nem több idő, sőt kevesebb.

Tél vége felé volt. Nappal ragyogó, derűs idővel, már olvadt, de estefelé keményen fagyott. Ő ott a gázolás után azonnal meghalt. Az emberek előbb újságpapírt, majd a három házzal arrébb a Görög utcában lakó Balázs Magdiék egy tiszta vászonlepedőt takartak rá. Ezt a lepedőt később, mint ereklyét a hívek egymás között feldarabolva szétosztották. Voltak, akik ruhákkal az utcán folyó vért itatták fel. Akkor Egerben az emberek legnagyobb része meg volt győződve, hogy ez nem véletlen, hanem kitervelt baleset volt. Igen sok vére kifolyt az út szélén, le egészen a legközelebbi kanálisig, amely a Tűzoltó tér sarkán volt a szerencsétlenség helyétől legalább 100–120 méterre. Mint valami fekete patak, úgy nézett ki az este már megfagyott vére. Ott láttuk egyre kibebbedő terjedelmében még két-három napig. Késő este az emberek megálltak a halála színhelye közelében, a járda szélén, és csendben imádkoztak. Mindenki meg volt győződve, hogy szentet, mártírt adtunk az égnek.

A temetés. Egerben? Székesfehérvárott

Sixtus atya halála után a családtagokkal telefonon megbeszélve és egyeztetve kitűzték a temetés és a gyászmise időpontját Egerben. Az egri, úgynevezett Hatvani temetőben, természetesen a ciszterci sírboltba temették volna el a halottat. Ennek értelmében elkészítették a gyászjelentést is, melyet kitűzték a templomok bejáratára. A temetési nap előestéjén a családtagok egy része meg is érkezett a szemináriumba, ahol szállást biztosítottak számukra. Hivatalosan csak másnap reggel tudatták a családdal a rendőrségiek, hogy Egerben azon a napon temetés nem lesz, mert a „család kérésére” már előző napon az esti órákban elszállították a holttestet Székesfehérvárra az egri kórház hullaházából. Ezért kellett kiadatni egy második gyászjelentést, amelynek oka az volt, hogy a holttest az első gyászjelentés helyén már nem volt található. És így lett nem Eger, hanem Székesfehérvár az ő végső nyughelye. Ördögi módon még azt is elhitették a családtagokkal, hogy ők, mármint az ávó milyen megértő és segítőkész, hogy lehetőséget biztosít meghalt hozzátartozójuk hazaszállítására ajándékképpen. A szállítás költségét ugyanis nem kellett a családnak fizetnie.

Ezen eseményrészlet teljes és tökéletes megismeréséhez tudnunk kell keveset a Magyarországon uralkodó

közlekedési viszonyokról abban az időben. A személyszállítás akkor elenyészően csekély volt, főként vonattal utaztak, de rendkívül nehézkes, lassú és igen drága volt az utazás. Budapest és Eger között a menetidő legalább 4–5 órát vett igénybe, de volt olyan vonat, amelyről kétszer kellett átszállni, az átszállás helyén pedig többkevesebb időt várakozni az újabb vonatra. A Debreczeni családból öt felnőtt testvér jött, és azok közvetlen hozzátartozói. Fejér megyéből, Zalából és Somogy vidékéről, ők hiába utaztak Egerbe és vissza.

A két gyászjelentés

Az első azt tartalmazta, hogy 1954. február 24-én délután fél öt órakor lesz a temetés a Hatvani temetőben, Egerben, s utána este hat órakor az ugyancsak egri ciszterci templomban az engesztelő gyázmise. Aznap három órától a hívek sokasága tartott a Hatvani temető felé, s csak ott értesültek arról, hogy a temetés elmarad. A szentmisén viszont óriási tömeg volt, ilyen tömeget ritkán lehet látni abban a templomban. A második gyászjelentés arról értesít, hogy 1954. február 25-én délután félnégy órakor temetik el Székesfehérvárott a Hosszú temetőben. A szentmisét ugyanezen a napon reggel nyolc órakor mutatták be a zirci plébániatemplomban.

A temetést Székesfehérvárott Ács Kajetán a halott ciszterci rendtársa, a székesfehérvári ciszterci templom plébánosa celebrálta. A temetésen jelen volt Shvoy Lajos székesfehérvári megyéspüspök is. Sixtus atya egyik rendtársa Varga Damján O. Cist. a családnak a temetést követő héten az alábbi levelet írta:

„A gyász engem egészen elborított. Végtelenül sajnálom a legjobb Testvért. Szebben, jobban nem adhatott volna jópéldát nekünk öregebbeknek sem, mint a mi jó Sixtus atyánk. Bizomnyal megjutalmazta a Jóisten az örök élettel és boldogsággal. Így érdemes élni Istenért hitből... Képzelm milyen kedves volt a Püspök úr megjelenése: mindenkire épületesen hatott. Ha valakinek az örök boldogságáról biztosak lehetünk: Sixtusunk büszkesége a Ciszterci Rendnek és eszményképe a jó papnak. Róla elmondhatjuk a Szentírás szavait: Rövid életében sokat élt és sok érdemet szerzett. Egészen boldogító gondolat, hogy missziós útból jött. Ez igazán a harcmezőn elesett katonának eszményképe... Büszke lehet lelkileg a Család, hogy ilyen szent, hős, vértanú halottja van. A mi jó Sixtusunk sírjánál illik sírni, hogy hamar temetkezett korai sírjába, de örülünk is szabad, mert szentül élt, eszményi pontossággal teljesítette kötelességét, alázatos, tiszta, ártatlan lelkiségét vitte az Úr az Örök Bíró elé. Könnyű lehetett neki ott megjelenie. Nyugodjék békében és nyugszik az Úristenben. Hegyeshalom, 1954. március 1-én Varga Damján”

Debreczeni Sixtus holttestét a székesfehérvári Hosszú temető felszámolása után exhumálták, és a székesfehérvári ciszterci templom altemplomában helyezték el valamikor a hetvenes években.

Pilátus kiadta Jézus holttestét, hogy tisztességesen eltemessék, Sixtus atya nem pihenhetett meg örökre Egerben kedves hívei közelében, mert üldözői nem így akarták.

Budapest 2004. február 21.
Sixtus atya halálának ötvenedik évfordulóján

LEVELEK – ✉ – TELEFONOK – ☎ – E-MAILEK – ✉

Erdélyi Guidó tanár úrra emlékezünk...

Távol áll tőlem bármely cikk, írás cáfolása vagy kritizálása, inkább kiegészítésként közlöm emlékeimet Erdélyi Guidóval – akkori pimasz szóhasználatunk szerint: Cupidó – kapcsolatos emlékeimet. Négy éven keresztül volt osztályfőnökünk, 1941–45 között. Ma is úgy emlékszem, megkövetelte órán a csendet, rendet, odafigyelést és nincs emlékem arról, hogy akár egy alkalommal is vitített volna. Szerintem a filmvetítés Varga Bennó tanár úr műfaja volt. Viszont egyedül Erdélyi Tanár Úrra volt jellemző a bonbonos doboz, amiből húznunk kellett felelés után. Nekünk történelmet és földrajzot tanított. A bonbonos doboz funkciója: az ismétlés a tudás anyja című elv megvalósítása volt. Osztályfőnök úr kis papírcetlikre írta a nevezetes történelmi dátumokat, talán az ógörög történelem kezdetétől napjainkig, vagy a földrajz tantárgynál, a tanultak során említett, városok, hegyek, völgyek, folyók, tavak, vulkánok neveit. Feleltetés befejezése után húzni kellett a bonbonos dobozból egy cédulát, és tudni kellett a cédulán szereplő címről minden tudnivalót. Hiába tudta az ember az aktuális, aznapi leckét, ha a cédulán kihúzottról nem tudott mindent, akkor bizony a felelés sze-

kunda lett. Egy alkalommal – úgy rémlik –, a magyar reformkorrról kellett felelnem, és a bonbonos dobozból Kr.e. 330 körüli számot húztam és eszembe jutott Nagy Sándor valamelyik csatája, dicséretet kaptam. Egy másik esetben Nyugat-Európa hegy és vízrajzából feleltem, a bonbonos dobozból a Popocatepetl nevet húztam és emlékeztem, hogy ez a vulkán Mexikóban van, mert amikor erről tanultunk, Osztályfőnök úr hosszan játszott a popo szóval.

Mindig úgy tudtam és emlékezések során mindenkinek azt mondtam, hogy a ciszterek soha nem alkalmaztak testi fenyítést, olyan tanítási módszert alkalmaztak, hogy ilyen drasztikus beavatkozásra nem volt szükség. Az idén a nyári osztálytalálkozón valaki viszont saját példájával bizonyította ennek ellenkezőjét, és most már bizonytalan vagyok minden régi – több mint hetven éves – emlékeim igazságtartalmára.

A '70-es, '80-as években, elvéve találkoztam vele a Bartók Béla úton, megismert, néhány szót váltottunk is, de került a régi idők felelevenítését.

Székelgy György, 1941-48 között egri ciszter diák.

Révész Amadé tanár úrra emlékezünk...

Az interneten való böngészés során, mintegy véletlenül bukkantam az Egri FEHÉR/FEKETE 2013. Veni Sancte-i számára. Itt nagy örömmel olvastam Havas-Horváth István: Révész Amadé tanár úr című írását.

Hogy miért? – Hát elmondom...

Wasztlné Horváth Gabriella vagyok, Székesfehérváron élek, az itteni Ciszterci Gimnáziumban tanítok francia nyelvet. Dr. Révész József Amadé a nagymamám nagybátyja volt, sajnos már nem emlékszem pontosan, hogy apai vagy anyai ágról. Pedig a nagymama annyiszor beszélt róla, de valahogy nem maradt meg. Most pedig már nincs kit megkérdezni, mert nagyanyám tavaly januárban váratlanul elhunyt. Azt azonban tudom, hogy közeli kapcsolatban voltak még a háború előtt, mert dédapám a „zirciekhez” járt misére vasárnaponként délben. Az a mise „vadászmise” hosszúságú volt, feltehetően azért. Utána gyakran felugrottak Józsi bácsihoz – ahogy ők hívták a családban – egy kicsit. Nagymamám mesélte, hogy egy alkalommal József nap körül, kis vendégség

volt, poharazgattak. Aztán otthon vették észre, hogy a dédapám az izogátás végén „tévedésből” valaki másnak a kalapját hozta el... Tehát elég jó hangulat volt.

Azt is hallottam róla, hogy gyógynövényekkel foglalkozott. Aztán amikor Egerbe került, érthetően eltávolodtak egymástól. Sajnos arról nem tudok, hogy amikor az itteni otthonba került, akkor hogyan tartottak kapcsolatot. Akkor én még nem éltem...

Az iskolánk épületének átadásának 70. évfordulójára kiadott évkönyvben egy verse is szerepel az Alma mater-ről.

A kommunizmus idején persze nem lehetett gyerekeknek efféle rokonokat emlegetni. Számomra az a megdöbbentő, hogy magam is francia szakos lettem, holott soha nem találkoztunk, és a pályaválasztás előtt nem volt tudomásom személyéről. A nagyanyám szerint neki is volt fényképe róla, de nem tudtuk elővenni, lehet, hogy még a háború viszontagságaiban tűnt el.

Wasztlné Horváth Gabriella

hírek...hírek...hírek...

• **ÁGOSTON JULIÁN: KUNSZENTMÁRTONI NYÁR 1950** c. versgyűjteményéről *Rónay László* recenzióját olvashatjuk a *Vigilia* folyóirat 2014. évi januári számában.

„... Alig öt évvel a második világháború után Rákosi Mátyásék ismét oly elhatározásra jutottak, amely alapjaiban ásta alá a magyar hagyományokat és kultúrát: szétverték a szerzetesrendeket, melyeknek oktató-nevelő tevékenysége az erkölcs szilárdságát és a tudás erejét szavatolta, és a politikai életben szegyenletes szerepet vállaló Ortutav Gyulával levezenyeltették az iskolák államosítását. A szerzeteseket elhurcolták, majd tessék-lássék tárgyalásokon kijelölték azokat a rendeket, amelyek szigorúan korlátozott számokba szorítva továbbműködhettek, és két-két iskolájukat működtethették. Kimaradt közülük a ciszterciták nagy hagyományú közössége. Tagjait Kunszentmártonba deportálták. Bajáról, Pécsről és Szentgotthárdról összesen 37 szerzetest, köztük a legendás magyartanár-író, Ágoston Juliánt, kinek emlékét ma is őrzik egykori tanítványai, jeles irodalomtudósok, mint Kilián István, költők, mint felfedezettje, Kalász Márton.

A kármelita kolostorba zsúfolt szerzetesek nyomorúságos sorsán a kunszentmártoni hívek igyekeztek könnyíteni. Közülük is kiemelkedett a fiatal tanárjelölt, Józsa László, aki Ágoston Julián állandó ministránsa lett, s itt írt verseit, prózáját lemásolva őrizte, mígnem e kötetben megjelentek. Az előszóban Kilián István tanítványi szeretettel idézi tanára emlékét, kinek hangos nevetése megremegette az egri majd a pécsi gimnázium falait. Úgy látta, hogy a kunszentmártoni hónapok kilúgozták híres jókedvét, megöregítették. Nekem megadatott, hogy később, amikor rendszeresen ellátogattam szüleimhez, akik egyetemi kollégái voltak (ilyenkor ott üldögélt a vendégszobában a premontrai Zimándi Piusz és a piarista Magyar István is), hallhattam ezeket a legendás nevetéseket, s megtelt jókedvű anekdotázásával az a vasúti kocsis is, amelyben együtt vonatoztunk, ő Biára, én Bicskére az általános iskolába. Nyomorúságában – amelyet nem enyhített akkor nagyhatalmú, az állam által ajnázott rendtársa – megmaradt az a derűje, amely kivételesen népszerű tanárrá tette, az a kisugárzása, amely nélkül nincs jó tanár. Télen, a metsző szélben fázósan húzta össze folt hátán folt bőrkabátját, amely alatt zakója és az én kihízott ingeim védelmezték, míg a peronon sétálgattunk a vonatra várva. Az éjjeli műszakból hazatérő fáradt munkások börtáskájukon verték a blattot, vagy kipakolták a hazait, s bennünket is megkínáltak egy-egy bicskahegyre tűzött „katonával”, amelyet házi-pálinkával öblítettek le. Délben visszafelé a lehúzott vonatablakból integettem, felszállt, együtt busoztunk a Rózsadombig, ő aztán tovább Óbudára, ahol „lakása” falán átütött a nedvesség és a penész. Mái is az az érzésem, nem eleve derűre hangolt egyéniségét törték meg a nehézségek, hanem pompásan indult irodalmi tehetségét roppantották meg: a Pest megyei Hírlapban közölt verseiben nem írhatott legkedvesebb témáiról, Máriáról és a szentekről, az Új Emberben pedig a legkritikább esetben közöltek tőle. Az okát nem tudom, nagyon fájlalta, hogy kiszorult a katolikus irodalomból, holott joggal érezhette magát annak első vonalában, mint a papköltők harmadik nemzedékének illusztris tagja.

Ennek mutatja a Kunszentmártoni nyár 1950 gyűjteménye is.

Természetesen a körülmények nem tették lehetővé, hogy derűsen ábrázolja a világot. Szomorkás, tűnődő szonettek ezek, amelyeknek legjellemzőbb, leggyakoribb indítója a számára szokatlan táj, a napok, órák váltakozása, a szemhatárig nyúló síkság. Petőfi sorai ébrednek emlékezetünkben, csak éppen fordított előjellel: „...tán csodállak, de nem szeretlek...” Miért is szerette volna a száműzetésben, a napi reménytelenségtől elnyomorítva, miközben néhány fiatalabb rendtársával – ő is ezek közé tartozott – WC-szippantással foglalatalkodott. Csoda-e, hogy kunszentmártoni költeményeinek visszatérő közege a leszálló vagy lassacskán múló éjszaka? A természet-leírások voltaképpen közérzet-versek,

azt a hangulatot sugározzák, amely a magyar társadalom legnagyobb részét jellemezte. Egyik legjellemzőbb példája a Hajnali zsoltár. Ihletését a zsoltár-műfajra történő utalás is pontosan elárulja: „Megnyílt méhedből kiszakadt a reggel, / lidércálmokkal terhes éjszaka; / hajnalt köszöntő napunk, ó, te vedd el, / amitől rettegünk, amit a ma // titkos burokja rejteget magában. / Hozz fáradt szívekre pihentető / és nagynyugalmú percek, vidáman / futó órákat és a szenvedő // fagyott fejekre légy te is hulló áldás, / simíts minden fáradt homlokon, / amíg az éjjel vissza nem oson. // Imáink fénylő koszorúd megáldják, / s amíg te áldasz, mi nem rettegünk. / Az éj riaszt. Mi lesz akkor velünk?” (1950. augusztus 1.)

A legzártabb formát, a szonettet választotta, s gondosan ügyelt a ritmusra. Az átvonások azonban zaklatott lelkiállapotra vallanak. A borús nyári alkonyokon az éjszaka lidércei riasztották:

Fáj a sok forgás, fáj az éjszaka, / egyre közelebb futó sátora, / fáj a szellő és fáj a nap, / fájnak a tűnő sugarak. / Most minden fáj, s fölzaklat a magány, / mi lesz a ma rám törő éjszakán? / A jövő titkát hallgatom: / ma megáll tán a szélmalom?” (Megáll a szélmalom). Helyzetük nem sok jóval biztatta. Bár arról írt, hogy szíve kész az új csatára, alighanem pontosan átérezte, hogy ez a harc, az övé is, rendjéé is, egyházáé is – elveszett. Reményt, kitartást csak az a Mária-kép sugallt, amelyet a kötet talán legszebb versében írt le, amint megmozdult fehér keze, „úgy hív és vár a kormos éjszakában...”, felé indult szíve és minden vágya, „felé futok, míg rázuhan az éjjel”.

Néhány szorongattatásban töltött hónap fájdalmas naplója. A sorok mélyéről fel-feltör a riadt kérdés: mi lesz további sorsuk? Van-e kiút a szenvedésből? Augusztus 19-én megünnepelték a rendalapító Szent Bernátot. Erre az alkalomra Ágoston Julián himnuszt írt, amelyet Nyolcas Ipoly megzenésített, és a helyi kórus adott elő. Szívből fakadó könnyörgés, az egyház szorongattatásokban is hűséges katonájának bizakodó éneke: „Szűzanyánknak édes szavú dalnoka, / szűzi élet példaképe, bajnoka. / Ciszterciek dísze, éke, reménye, / gyermekidnek légy vezére az égbe. / Szent Bernátunk, kérve kérünk, nézz le ránk! / Hallgasd meg, ó esdeklésünk, hő imánk!”

Kétségem sincs, hogy sokat szenvedett gyermekét Szent Bernát végül felvezérelte az égbe, s ott régi kedvével szóraztatja a szenteket és angyalokat...”

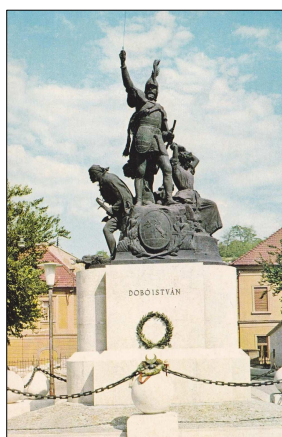
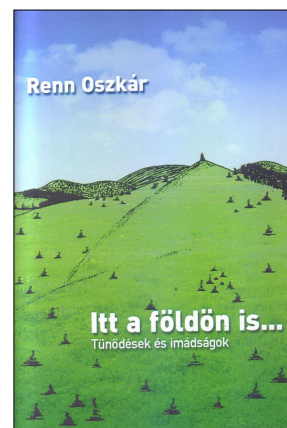
- **RENN OSZKÁR** diáktársunknak már az ötödik önálló kötetét olvashatjuk, és így egészé kerekedik a 2002-ben elkezdett önéletrajza. A könyv első részében *Félévszázados forradalom* címen összegyűjtött versei és prózái az '56-os forradalom utáni megtolálás börtön-időszakát és az ötvenéves „jubileum” keserű emlékeit idézik fel. A *Szeretegyónás* fejezet verseiből korán elhunyt feleségének emlékei szólnak. A *Kárpátok karéjában* fejezet több mint félszáz verse érzékelteti leginkább, miért is olvashatjuk **Itt a földön is...** cím után kiegészítésül: *Tűnődések és imádságok...*

Sorsáról szóló prózái, átéléssel megírt versei irodalmi élményt nyújtanak. Köszönjük!

Sorsom

Egykoron az Úr akaratából	Népem és tanítóim által
Embernek fogantattam,	Embernek és Magyarak neveltetem,
A keresztvízzel	Istenem és hitem segítségével
Krisztus-hitre megjelölttem,	Az Úton maradhattam.
Édesanyámtól magyarul	
Magyarrá szólítottam,	

(2005. január 8.)

- **A DOBÓ TÉRNEK REKONSTRUKCIÓJA** már hosszabb ideje tart Egerben. Sor került a Stróbl Alajos alkotta 1907 augusztusában állított Dobó szobor restaurálására is. A szobor talpázatán, mai is látható *bronzkoszorúval* annak idején gimnáziumunk tisztelt Dobó emlékének. Erről tanúskodik az 1907–1908. tanévi Értesítőben olvasható leírás. Az iskola tanári kara és diákjai 1907. október 17-én – a szobor leleplezésekor ugyanis nyári szünet volt – a várban misével, majd a szobornál tartott ünnepségen emlékeztek a hős várkapitányra. Az Értesítőben olvashatjuk dr. Nagy Béni, iskolánk akkori történelemtanárának ünnepi beszédét.

„... Azért vezettiünk benneteket, egri ifjak, ide, Dobó István ércbe öntött alakja elé, hogy ismerjétek meg az ő fennkölt, ragyogó szellemét. Ide tesszük, ércszobrának talpára, az egri főgimnázium érckoszorúját, hogy legyen ez egyrészt Eger hős védőjének a kegyelet adója, másrészt szebb, boldogabb jövőnek biztos záloga. E koszorú azt jelzi, hogy ti követni is akarjátok Dobó szellemét...”

- **KÖSZÖNET AZ ADOMÁNYOKÉRT!** – *Gödl Károly* (é. 1951.) Höhr-Grenzhausen (Németország) – 10 000 Ft; *Puky Pál* (é. 1943.) Peterborough (Kanada) 100 euró; *Fluck (Raggambi) Ottó* (é. 1947.) MC LEAN (Egyesült Államok) – 200 US dollár; *Kalapos József* (é. 1943.) (Noszvaj) – 20 000 Ft; *Dr. Hibay Györgyné* (Eger) – 20 000 Ft; *Bajka Imre* (é. 1941.) Budapest – 10 000 Ft; *Dr. Nagy Andorné* (ny. igazgató) – 12 000 Ft; *Bartha István* (é. 1951.) Eger – 15 000 Ft; **Dr. Tóth Sándor** (é. 1935.) – 20 000 Ft

- **FOLYTATÓDIK A SZENT BERNÁT TEMPLOM FELÚJÍTÁSA**– A szentély teljes megújításának első lépéseként beállványozták a templom főoltárának környékét. A falkutatások eredményét már tudjuk, ragyogó mozgalmas barokk felületekben gyönyörködhetünk majd a tisztítás és helyreállítás végén. (*Virth József atya zirci hírleveléből*)
- **A 2013. ÉVI PÉNZÜGYI HELYZETÜNKRŐL** – közli *Vékonyné Hevesi Mária* az iskola gazdasági vezetője, aki volt szíves a Diákszövetség könyvvezetését ellátni.

		Nyitó állomány 2013. 01. 01-jén	867 575 Ft
<i>Bevételek</i>		<i>Kiadások:</i>	
– Tagdíj	287 400 Ft	– Fekete/Fehér újság (nyomdakgt.)	135 450 Ft
– Adomány	141 285 Ft	– Postaköltség	116 935 Ft
– Banki kamat	6 145 Ft	– Anyag ktg. (boríték, irodaszer).	19940 Ft
– Ágoston J: Kunszentmárton...könyv	334 780 Ft	– Bankköltség	76 319 Ft
Összesen	769 610 Ft	– Gárdonyi G.C.G. támogatása	60 000 Ft
		– Egyéb kiadás (fénymásolás stb.)	5 380 Ft
		Összesen	722 674 Ft
		Záró állomány 2013. 12. 31-én	914 511 Ft

- **AZ EGRI FEHÉR/FEKETE** – elektronikusan a www.ciszterciekegerben.hu honlapon érhető el. A honlap gondozója *Kaibás Gábor Márk*, a Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnáziumban 2001-ben érettségizett diáktársunk, akinek köszönhetően újságunk 1994 óta megjelent valamennyi száma az interneten olvasható, illetve letölthető.

HALOTTAINK

Életének 97. évében elhunyt diákszövetségünk seniorja, *dr. Tóth Sándor* diáktársunk. Egerben született, a Szent Bernát gimnáziumban végezte a középiskolát, és 1935-ben érettségizett. Ciszterci szerzetesnek készült, 1936-ban lett novícius, A teológia elvégzése után, természet- és földrajz szakon végezte a Pázmány Péter egyetemet. Negyedéves korában, 1943-ban, egy félreérthető helyzettel kapcsolatban a Bernardinum vezetője, úgy határozott, hogy el kellett hagynia a rendet. A háborús időben a diploma megszerzése után katonának kellett bevonulnia, majd a budapesti harcokban egyik karját el is vesztette. Egerbe hazatérve internáló táborba zárták, majd a budapesti az egyetemen dolgozott. Ciszterci múltja miatt innen tanácsos volt elmennie. Tudományos munkáját azonban nem adta fel: a mikroszkopikus gombákkal foglalkozott, 2000-ben akadémiai doktori címet is nyert. A Gödöllői Szent István Egyetemet még 90 éves korában is látogatta. Diákszövetségünknek újjáalakulásától kezdve aktív tagja volt, céljainkat jelentős adományaival segítette. Életéről újságunk 2010 karácsonyi számában számolt be. Halálával egy hűséges ciszterci diákot veszítettünk el. Emlékét őrizzük!

Diáktársunk, akinek halálhíréről értesültünk:

Dr. Fehér József (é. 1950) – Budapest
Dr. Csányi László (é. 1951) – Budapest
Dr. Tóth Sándor (é. 1935) – Gödöllő-Eger

Kovács Barna István (é. 1951) – Mikófalva
Dr. Jobbágy Aladár (é. 1951) – Budapest
Homonnay Tibor (é. 1949) – Abaújszántó
Dr. Balpatki Béla (É. 1952) – Girincs – Törökszentmiklós

Requiescant in pace!

Ha közölnivalód lenne, légy szíves írd meg vagy telefonáljál: *Oláh Gyula, 1114 Budapest, Bartók Béla út 25. III. 5/A tel.:(1) 386 2295 vagy E-mail: olah.gyula3@chello.hu*

Az Egri FEHÉR/FEKETE alapítója és kiadója a Ciszterci Diákszövetség Egri Osztálya. (3300 Eger, Széchenyi utca 17.)
 Megjelenik Húsvét, Veni Sancte és Karácsony idején.
 Nyilvántartásba véve 2.9.1/571/2004. szám alatt.
 Felelős szerkesztő: Oláh Gyula

KÖNNYEZŐ MÁRIA KÉPE TEMPLOMUNKBAN

Templomunk főoltárán, a szentségtartó fölött láthatjuk a „Könnyező Mária” képét. (Habár Fekete Mária néven említik, de a képszöveg egyértelmű: Könnyező Mária.)

Krauss Antal János készítette egyedülállóan szép rokokó főoltárra helyezett Mária kép a környezettől egy kicsit idegen, későbben ide. A templomunk művészeti leírásaiban nem is említik. Heves megye műemlékei II. c. könyv 543. oldalán olvasható egy rövid mondat: „A tabernákulum fölött gazdagon aranyozott ezüst és faragott, kagylós pajzzsal koronázott keretben aranyozott háttérű kegykép: az ún. Fekete Mária. 1770 körül.”

Többen úgy emlékeznek, hogy egy időben a műemlékesek el is akarták távolítani.

Habár a jelzett évszám és a kép készítése is a jezsuita korra esik, talán a cisztercieknek is kedves maradt ez a kép, hisz minden ciszterciek által épített templom a Szűzanya tiszteletére volt szentelve.

A kép alatt olvasható a keletkezésére utaló szöveg: „*Vera effigies BVM in Ecclesia Cathedrali Tyrnaviensi in Hungaria lacrymosa ...*” – vagyis „A könnyező Boldogságos Szűz Mária eredeti képe a nagyszombati katedrálisban, Magyarországon ...” (Valószínűleg a kép alatti szöveg kétsoros, de a második sort – ebből betűrészletek láthatók – a képkeret eltakarja.)

Érdekes, hogy a nagyszombati templom – mely hajdan az esztergomi érsek-prímások székesegyháza volt – Mária képe is másolat, eredetije a római Szent Elek és Bonifác templomban található..

Köszönet dr. Csankné Vasas Elli diáktársunknak, aki a fentiekről tájékoztatott és Kovács Ottó tanár úrnak, aki fényképet készített.

EGRI *FEHÉR/FEKETE*

Ciszterci Diákszövetség Egri Osztályának lapja

A Szent Bernát gimnázium zászlója

A TARTALOMBÓL

25 éve alakult újjá a Ciszterci Diákszövetség	Jubilánsaink
<i>Dr. Juhász Tibor</i> : Mi így léptünk ki az „életbe”...	Beszámoló a 2014. évi érettségi találkozóról
Képek a gimnázium ciszterci tanáraitól	Tarnai Andorra emlékezve ...
Elbúcsúztunk Molnár József festőművész diáktársunktól	<i>Urbánné Simonyi Ilona</i> : Kiegészítés a könnyező
LEVELEK –✉– TELEFONOK –☎– E-MAILEK –✉	Mária kép történetéhez
hírek...hírek...hírek...	

25 ÉVE ALAKULT ÚJJÁ A CISZTERCI DIÁKSZÖVETSÉG

Események és adatok – 1922–1989–2014

1989. május 20-án Nagyvenyimben öt volt ciszterci gimnázium 89 öregdiákja jött össze, hogy a plébánia templomában dr. Zakar Polikárp a Rend generális apátjának, dr. Kerekes Károly zirci apátnak és a község ciszterci plébánosának, Égi Konrádnak jelenlétében megtartott közgyűlésen újból megalapítsa az 1922-ben alapított, majd 1948-ban betiltott Ciszterci Diákszövetséget.

E szép jubileum jó alkalom, hogy visszatekintve az elmúlt 25 évre, sőt még messzebbre, az 1922-es alapításig – összeállítsuk Diákszövetségünk vázlatos történetét az Értesítőkből, feljegyzésekben, egyéb dokumentumokban található írások és saját emlékek alapján. Első részben az öt ciszterci iskolát összefogó egyesületnek, második részben – kissé részletesebben – az Egri Osztály működésének fontosabb eseményeit, adatait gyűjtöttük egy csokorba.

„Békeidőben” – 1922–1948 között

1922. március 15-én Klebelsberg Kunó gr. (1875–1932) akkori belügy-, későbbi vallás- és közoktatásügyi miniszter, Gaál Gaszton (1868–1932) az országgyűlés elnöke, és Zichy Jenő gr. (1868–1944) volt vallás közoktatásügyi miniszter – mindhárman székesfehérvári ciszterci öregdiákok – levélben fordultak a ciszterci gimnáziumok egykori tanítványaihoz és javasolták, hogy alakuljon meg a Ciszterci Diákszövetség. „A magyarság közleke számára fel akarjuk magunkban újítani a szép, boldog időket, amikor derűsen, jókedvvel voltunk magyar diákok. Bele akarjuk lüktetni a közélet fáradt, lassú vérkeringésébe fiatal életünk eszméinek frissességét. Fenn akarjuk tartani azokat a kipróbált, áldott hagyományokat, amelyeket a Ciszterci Rend termelt és alakított ki keresztény magyar kultúránk alapjai számára. Szeretettel akarjuk felkarolni, támogatni, életcéljukhoz segíteni a szegényebb sorsú utódainkat, hogy így a gyakorlatban és a testvéri szeretet melegével kísérje egymást a ciszterci tanítvány az életben. Őrei, küzdő harcosai akarunk lenni a keresztény magyar intelligenciának, amelynek kinevelésében látta mindenkor célját a Ciszterci Rend.” – írták felhívásukban.

A gimnáziumok városaiban 1922. június 29-én egy időben alakították meg az egyesület Osztályait.

„A szövetség alapszabályait az 1923. február 15-én tartott alakuló közgyűlésen az akkor már vallás- és közoktatásügyi miniszter Klebelsberg Kunó mint elnök és Bitter Illés, tanker. kir. főigazgató, központi igazgató hagyták jóvá. A belügyminiszteri jóváhagyás

is megérkezett 1924-ben.” (Dr. Zakar Polikárp zirci főapátúr 2002. évi köszöntőjéből.)

„A magyar öreg-diák szövetségek – köztük elsőnek éppen a Ciszterci Diákszövetség – abban az időben alakultak meg, midőn a forradalmak összeomlása után a nemzeti újjáépítés munkája erősebb ütemben megindult. ... s minden törekvéssel azon volt, hogy a világnézeti ellentétekbe bonyolódott, erkölcsi alapjaiban megrendült, szellemi életében megbénult, gazdasági tekintetben valósággal lerongyolódott magyar társadalomból újra lelkesedni, dolgozni és nemzeti célokért verejtékezni tudó, öntudatos nemzetet szervezzen meg.” – írja 1937-ben dr. Palos Bernardin, a gimnázium mb. igazgatója, a Ciszterci Diákszövetség Egri Osztályának ügyv. alelnöke a közgyűlési beszámolójában.

Az iskolánk 1922/23. évi vékony, 20 lapos Értesítőjében egy pár soros közleményben olvashatunk a szövetség megalakulásáról. „A Szövetség kettős célt tűzött maga elé. Egyrészt szellemi kapcsolatot létesít azok között, akik valamelyik ciszterci gimnázium növendékei voltak, hogy az élet nehéz munkáját a kedves diákvilág emlékeivel edesítsék, másrészt pedig anyagilag segíti a ciszterci gimnáziumokból kikerült s a jelen szomorú időkben sok bajjal küzdő főiskolai hallgatókat.”

Az egri osztály szervezését az iskola akkori igazgatója, dr. Werner Adolf, az egyesület alelnöke, későbbi zirci apát irányította. Az egyesület elnökének dr. Babocsay Sándor egri ügyvédet, a gimnázium 1853-ban végzett szeniorját választották, aki e tisztséget haláláig viselte. 1930-tól Kriston Endre egri s. püspök volt az elnök az egyesület 1948-as kényszerfeloszlataiságig. Az ügyvezető alelnök a mindenkori gimnáziumi igazgató volt: Adolf apátúr után, dr. Kürti Menyhért, dr. Palos Bernardin, majd dr. Hegyi Kapisztrán.

Az Értesítőkből kiemelt helyen olvashatunk az iskola életébe szervesen beépült egyesület működéséről 1922/23-tól egészen 1943/44. tanévig.

Hasonlóképpen alakult ez a többi ciszterci iskolákban is. Az ciszterci gimnáziumok egységesen szerkesztett Értesítőiben beszámolnak a Diákszövetség működéséről.

Az egyesületek a befolyt tagdíjakat és adományokat – a zirci apát minden évben jelentős összeggel támogatta a Diákszövetségeket – teljes mértékben az iskolából kikerült rászoruló főiskolás és egyetemista ciszterci diákok támogatására fordították. Ennek két formája volt. Budapesten az

egyetemistáknak szállást adó Horthy Kollégiumban három külön szoba volt berendezve a ciszterci diákok részére, ahol 30–35 egyetemista, köztük évenként változó számban 10–20 volt egri diák kapott ingyenesen szállás lehetőséget reggelivel. Az ifjak ügyét dr. *Orsovai Fülöp* a budai Szent Imre gimnázium tanára gondozta. A kollégiumi szobák fenntartásához az egri Diákszövetség is minden évben hozzájárult.

Tar József 1938-ban érettségizett diáktársunk, aki egyetemi éveiben ennek a kollégiumnak volt a növendéke, írta: „1938/39–1943/44 egyetemi és főiskolai évekről tudok közvetlen élmény alapján beszámolni: Ciszterci Diákszövetségnek a volt budapesti Mária Terézia laktanya Üllői u. 51. sz. alatti szárnyában kialakított Horthy Miklós Kollégiumban fenntartottak három szobás ciszterci szállást. A szobák nem egyformák voltak, a legkisebben általában a szigorlatra készülöket helyezte el a kollégium igazgatósága. A „ciszterci szobákban” a budapesti egyetemek, főiskolák szinte minden fakultása képviselve volt. Ennek következtében – a szobatársak egymásnak elmondva tanulmányi problémáikat – megvalósult a manapság annyit emlegetett „interdiszciplináris” ismeretszerzés nem lebecsülhető foka. (Kb. mindenki tudta, meddig terjed a saját ismerete és mikor kell igénybe venni a másik szaktudását.) Az évenkénti cserélődéseket figyelembe véve volt vegyészmérnök-, gépészmérnök-, jogász-, orvostan-, állatorvostan-, bölcsész- (humán és természettudományi szakos), karnagyképző- és kürtszakos-hallgató szobatársam. Mindenki a másik szakmájából akaratlanul is tanult valamit, megbecsülte a másik tudását.”

A támogatás másik formája az ún. „becsületkölcson” folyósításával történt, „amellyel segítettünk a lakás- és kosztpénzzel, tandíjjal és vizsgadíjjal anyagiakban hiányt szenvedő fiataljainkon” – olvassuk a diákszövetség éves beszámolóiban. Az egri egyesület 1935/36-ban pl. 911 pengőt fordított erre a célra. „Nem várjuk a kölcsön visszatérítését egyszerre, még csak részleteket sem állapítottunk meg” – szól az alelnöki beszámoló –, csak ha már jövedelmező állásba jutottak.”

1922–1948 között három alkalommal jelent meg a Ciszterci Diákszövetség névtára. 1927-ben kiadott névtár szerint a Szövetségnek összesen 1705 tagja volt. Baja 203, Eger 489, Pécs 457, Székesfehérvár 559 taggal szerepel. Az akkor „fiatal” budai gimnázium nem szerepel a névsorban, nem voltak még „öreg”-diákjai. 1936-ban megjelent 2. sz. Névtár már az öt osztály 2151 tagjának adatait (név, foglalkozás, lakcím) tartalmazza. 1943-ban megjelent 3. sz. Névtár (csak az egri adatok álltak rendelkezésre) szerint az Egri Osztálynak 639 tagja volt és 190 (1938–43 között érettségizett) tagja az ifjúsági tagozatnak.

1945 után már nem olvashatunk az Évkönyvekben a Diákszövetség működéséről. 1948-ban az egyesületet a belügyminiszter feloszlatta. (1945–1950. években belügyminiszterek rendeleteikkel feloszlattak több,

mint tízezer civil egyesületet – köztük minden vallásos szervezetet.)

Újjáalakulás

A Diákszövetség újbóli megalakulásáról a legilletékesebb *Tárkányi László* 1939-ben érettségizett diáktársunk kéziratban őrzött emlékezéseit idézhetjük.

„1987. február 13-án – ekkor már a párt-állam eresztékei lazulni kezdtek – *Mezey Zoltán* (érett. 1939) és *Urbán Gusztáv* (érett. 1942) kezdeményezésére 18 egykori Szent Bernát-gimnáziumi diák jött össze a Kiss János altábornagy utcában levő Makk Hetes vendéglőben. Célunk volt a Ciszterci Diákszövetség Egri Osztályának újjászervezése, többek között azzal a szándékkal is, hogy iskolánk fennállásának közelgő 300. évfordulóját méltó keretek között megünnepelhesük ...

Ezen az alapító gyűlésen távolabbi célkitűzéseket is – amint azt a jegyzőkönyvben rögzítettük – megfogalmaztunk: munkálkodunk annak érdekében, hogy 2000-ig mind az 5 volt ciszterci gimnázium székhelyén keltsek életre régi minta alapján a Ciszterci Diákszövetség „osztályait”; hogy 2005-ig valamennyi volt egyházi iskola visszaadása megtörténjék, és valamennyi általános és középiskolában heti két órában kötelezően, de választhatóan vezessék be a hittan, ill. erkölcsstan oktatását; szorgalmazzuk a keresztény főiskolai egyesületek visszaállítását.

Ezen az alakuló ülésen jegyzőkönyvileg átadták nekem a helyszínen összegyűjtött 10 000 Ft-ot azzal, hogy szervezzem meg az újjáalakult egyesület összejöveteleit. Mintegy negyedév múlva meg is tartottuk az első találkozót. Főleg a Budapesten élő egri ciszterci diákok a Dohány utca 23. alatt levő Metró Clubban jöttek össze. Minden hónap 3. keddjén találkozott itt 25–30 Budapesten élő öregdiák, ezenkívül eljött a többi ciszterci gimnázium egy-két öregdiákja is. Hamarosan híre ment ennek, és pár hónap alatt több mint száz ciszterci öregdiák találkozott egymással, beszélgetve, ismerkedve, és majd minden alkalommal előadások is elhangzottak.”

Megalakul a Magyar Ciszterci Diákok Szövetsége Baja, Buda, Eger, Pécs és Székesfehérvár öregdiákjai 1989–1993 években közös egyesületben.

Folytatva *Tárkányi László* diáktársunk visszaemlékezését: „Közben az eredeti célkitűzésünket figyelembe véve az öt ciszterci gimnázium öregdiákjait összefogó Ciszterci Diákszövetség újjá alakulásán munkálkodtam. Sorban kerestem fel a volt ciszterci iskolákat, miután különböző ismeretség révén kapcsolatot találtam az iskolák öregdiákjaival.

Bajára *Vaskuti Lőrincné* és dr. *Rapcsányi László* öregdiákok révén találtam kapcsolatot. Vaskutiné Margitka segítette elő a találkozást dr. Zakar Polikárp ciszterci generális apátúrral is, aki teljes erkölcsi támogatásáról biztosított. A budaikat dr. Kerekes Károly zirci apátúr révén találtam meg. Vele ismeretségem a Pázmány Péter Rk. Hittudományi Akadémián

végzett tanulmányaim idejéből származott. Először *dr. Balogh Endrével* kerültem kapcsolatba, és segítségével jutottam a budai volt ciszterci gimnáziumba *dr. Palotás János* igazgató úrhoz, aki támogatóan fogadta terveinket. Felkerestem egri iskolánkat is, beszéltem az akkori igazgatóval, *dr. Nagy Andornéval*, Székesfehérvárra *dr. Kovács Rezső* révén jutottam. Az akkori igazgató *dr. Hári Ferenc* igen pártolta terveinket. Később őt választották a székesfehérvári osztály elnökévé. Pécsiekkel *dr. Kelecsényi Gábor* segített a kapcsolatot megtalálni. *Gábor Gyula* és *dr. Vörös Árpád* révén jutottam a Nagy Lajos gimnáziumba.

A szervezőmunkában eddig említetteken kívül részt vett egri diáktársak: *dr. Kollarits Ferenc* (érett. 1931), *dr. Székely Tamás* (érett. 1939), *Molnár József* (érett. 1943), *dr. Molnár István* (érett. 1939). Kiemelkedő volt *dr. Szálka Béla* budai diáktársunk segítése: ő készítette a diákszövetség alapszabályát.

Igen sokan, köztük volt tanáraink közül is, korainak tartották az időt az újjáalakulásra. Ennek hangot adtak még Nagyvenyimben is. Voltak, akik kifejezetten ellenezték. Egyik iskolánk igazgatója kérdezte: – „Kik azok a ciszterek?” Gond volt a közgyűlés helyének kiválasztása is. A sok helyről történt elutasítást követően *dr. Kerekes Károly* apátúr javasolta Nagyvenyimet az alakuló ülés színhelyéül, ahol *Égi Konrád* ciszterci atya volt a plébános és itt épült a ciszterci noviciátus is...

Mindannyiunk számára feledhetetlen volt a találkozás Nagyvenyim templomkertjében, ahol az öt gimnázium közel száz öregdiákja gyülekezett és szeretettel simogatta a már közel negyven éve itthon nem láthatott fehér-fekete habitust, melyet a jelen levő három ciszterci atya viselt.”

Az diákszövetség elnökének *dr. Farkas András*, főtitkárának *Tárkányi László* egri öregdiákokat választották. A Nagyvenyimben megalakult Diákszövetséget a Fővárosi Bíróság 1989. június 7-én kelt 7. Pk. 23.952/1989/1 161 sz. végzésével a társadalmi szervezetek nyilvántartásába vette.

Alapszabályunk fogalmazásában Szövetség célja:

– *hogya a magyarországi ciszterci gimnáziumokban járt egykori növendékeket összefogja s bennük ébrentartsa azt a szeretetet, mely az iskolaévek folyamán egymás iránt, s azt a hálát, mely tanáraik és iskolájuk iránt kifejlődött;*

– *hogya minden rendelkezésre álló törvényes eszközzel támogassa azt a törekvést, hogy hatályon kívül helyeztessenek mindazok a jogszabályok, melyek a CISZTERCI REND ZIRCI KONGREGÁCIÓJÁNAK áldásos működését, nemzetmentő tanító és nevelő tevékenységét akadályozzák;*

– *hogya minden rendelkezésre álló törvényes eszközzel támogassa azt a törekvést, hogy a kormányzat az előbbi tevékenység kifejtése érdekében a szükséges anyagi feltételeket biztosítsa s a korábban a Rend tulajdonában álló épületeket visszaszolgáltassa.*

A Rend fentiek szerinti működése az ország legfontosabb érdekeit szolgálja, mert csak valláserkölcsi alapon várható a társadalmunk egészében mutatkozó súlyos értékszavak megszüntetése. Ehhez a kormány-

zat adjon meg minden támogatást, beleértve a tanárok tisztes megélhetését biztosító javadalmozást.

A Szövetség távolabbi céljának tekinti a majd újból működő rendi középiskolákból kikerülő s arra rászoruló növendékek támogatását, ideértve a rendi növendékek tanári kiképzéséhez való hozzájárulást.”

Ezekben az években az öt gimnázium öregdiákjait összefogó egyesület közös pénzgazdálkodást folytatott. A tagdíjakból és az adományokból befolyt összeg nagyobb részét a Rend támogatására fordították, 1989-ben 180 ezer, 1990-ben 350 ezer forintot.

Fontosnak ítélték a volt ciszterci gimnáziumokban újjászerveződő cserkészmozgalom támogatását is, hisz a ciszterci szellemiség újraéledését elsősorban az iskolák újjáalakuló cserkészcsapatai körében remélték. Ezért mind az öt volt ciszterci gimnázium cserkészcsapatainak megalakulását támogatták. Ezenkívül több helyen – Zirc, Szentgotthárd, Pásztó, Csákerény – alakultak a ciszterciekhez kötődő cserkészcsapatok. 1993. évi közgyűlés beszámolója 9 ciszterci csapatot említ.

Az iskolák székhelyein megalakultak a MCDSZ helyi osztályai: először a pécsi – 1989. szeptember 16-án – és a budai osztályok. Az egri osztály megalakulása elhúzódott, mivel legtöbb egri öregdiák számára már az 1988-ban megalakult EÖBT (Egri Öregdiákok Baráti Köre) jelentette a Ciszterci Diákszövetséget. Kezdetben e kettőség több problémát is okozott.

Az osztályok iskolájuk és hozzákötődő rendház működésének, újraindításának támogatására alapítványokat hoztak létre. A pécsiek „Incipit Vita Nova”, Egerben „Az Egri Ciszterci Rendház és Gimnázium Újraindítása”, a budaiak „Ciszterci Diák és Cserkész Alapítvány” címen. Kedvező volt ez az „alapítvány” jellegű megoldás az adománygyűjtés elősegítésére (lehetőség volt az SZJA 1%-ának befogadására, az adományok adóalapi leírására).

Igen hasznos és eredményes kezdeményezése volt a pécsi osztálynak egy tájékoztató lap kiadása Fehér/Fekete címmel, mely első alkalommal 1991. Veni Sancte-jára jelent meg. Később, 1994-től a budai és az egri osztályoknak is megjelent hasonló címmel lapjuk „Budai”, ill. „Egri” jelzővel, ekkoriban évente négy alkalommal. A bajaiak lapja „Édesanyánk” időszakonként jelenik meg. A lapok jó kapcsolatot jelentenek a szövetségek már valóban öreg „öregdiákjai” között. Különösen örömmel vesznek az újságokat a Diákszövetség külföldön élő tagjai. Az öt diákszövetségnek több mint száz ciszterci öregdiák tagja élt külföldön.

A szövetség újabb közgyűlését 1990. június 9-én a budapesti, akkor már ismét ciszterci Szent Imre plébánia templomban tartotta meg, melyen *dr. Kerekes Károly* zirci apát és több ciszterci atya és mind az öt gimnázium 274 öregdiákja vettek részt. Az eltelt egy esztendőről *Tárkányi László* főtitkár számolt be. Kissé csalódottan megállapítva, hogy az öt gimnázium közel négyezer főt számláló öregdiákjai közül csak 500-an léptek sorainkba. Ezen a közgyűlésen új elnököt választottak *dr. Bánhidly Ferenc* egyetemi tanár, bajai öregdiák személyében.

1991. december 7-én volt az újabb közgyűlés a budai Szent Imre, akkor még József Attila gimnázium dísztermében. Dr. Kerekes Károly apátúr az egyházi ingatlanoknak (a Rend házáinak és iskoláinak) az állam tulajdonából az egyházi intézmények tulajdonába való átadásáról szolt, melyet az év júliusában megszületet törvény írt elő. „A mai napig – mondotta az apátúr – egyetlen négyzetcentimétert sem adott át az állam”. Dr. Bánhidy Ferenc elnök többek között az új tanévben induló „ciszterci osztályokról” számolt be. Téma volt a megalakult osztályok egyre nagyobb önállóságra való törekvése is. A diákszövetség kiadásában megjelent *A Bakony szíve újra dobog* c. könyv – melyet a bajai öregdiákok szerkesztettek –, tartalmazta a szövetség öt osztály tagjainak névsorát: összesen 890 tagja volt ekkor a szövetségnek.

Igen aktív munka folyt az elnökségben, mint erről a felvett jegyzőkönyvek tanúskodnak. A tagság egy részének képviselői szerint a szövetség elsődleges célja a Rend támogatása és minden utána következik. E feladatot csak egységesen lehet eredményesen végezni – mondták. Más vélemények szerint az iskolák „visszaszerzése” és a rendi jelenlét elősegítése hatékonyabban végezhető a volt iskolaszékhelyeken működő osztályokban, ezért mind gazdasági, mind szervezeti önállóságukat kell erősíteni.

Érezhető volt a főváros központi szerepe: az egri, fehérvári és bajai osztályok tagjainak igen nagy része Budapesten lakott. Ez is feszültséget okozott a Diákszövetség további működésének megítélésében.

Dr. Bánhidy Ferenc elnök irányításával az osztályok képviselőiből álló elnökség sok vita után – az egyre nagyobb önállóságot kívánó pécsi, majd később az egri osztály javaslatai alapján – új alapszabálytervezetet dolgozott ki, melyet az 1993. május 8-i közgyűlés fogadta el. Ez a közgyűlés az elnököt beosztásában megerősítette és *dr. Nemes Zoltán* budai diák-társunkat választotta meg az egyesület titkárává.

A Diákszövetség új arculatát meghatározó, a hosszúságos vita után elfogadott Alapszabály végül is azt jelentette, hogy ezután a MCDSZ öt jogilag és gazdálkodás szempontjából is önálló egyesület szövetségeként működik.

A változást közgyűlésen résztvevő dr. Kerekes Károly apátúr így foglalta össze: „Örülök annak végül is, hogy a folyamatosság ilyen formában megmaradt, de a változás is. Új bort, új tömlőbe, de a tövig metszett szőlőtőke ugyanazt a bort termi most is, teremjen is sokáig mind az öt osztályban. ... A lélek egy és ez maradjon meg, hogy szebb legyen a világ és boldogabb az ember.”

Ezután a diákszövetségi munka súlypontja fokozatosan áttevődött az Osztályokra.

1993-tól egy szívvel, de külön utakon

A Pécsi Osztály már az MCDSZ közgyűlését megelőzően 1992. november 2-án tartott közgyűlésén jogilag önálló egyesületté alakult, és december 3-án a bíróság is nyilvántartásba vette. 1993. év folyamán a

budai és egri, egyesületek a hagyományos „Ciszterci Diákszövetség ... Osztálya” névvel, a székesfehérvári: Ciszterci Diák Egyesület Székesfehérvár, a bajai pedig 1994 novemberében Bajai Ciszterci Diákok Egyesülete néven nyert bejegyzést a bíróságon.

Az MCDSZ elnöksége fontosnak tartotta a kapcsolattartást az osztályok között. Pécsen, Baján, Egerben, Fehérvárott tartott ülésein az osztályok elnökei beszámoltak az iskolák rendi átvétele során tapasztaltakról. Az iskolák átvétele érdekében az Osztályok tagjai igen hatékonyan működtek. Elsőként a pécsi gimnázium fenntartása került vissza a Rendhez 1993 júniusában, majd 1994 júliusától a székesfehérvári. Az egri és a budai iskolák fenntartását 1997 augusztusában vette át a Rend. Baján az önkormányzat ellenállása következtében a III. Béla gimnáziumot nem kapta vissza a rend. Kompromisszumként más megoldás született.

1996. november 6-án az egyes osztályok küldötteinél részvételével megtartott közgyűlés új elnöknek dr. Nemes Zoltán budai diáktársunkat, új főtárnak *dr. Száva József* egri diáktársunkat pedig választotta meg.

Diákszövetség Osztályainak legfontosabb célja lett, hogy az egymás után rendi fenntartásba kerülő ciszterci iskolák vezetése számára megfelelő „társadalmi” háttérrel nyújtsanak, mivel az újrainduló egyházi – így a ciszterci is – iskolák társadalmi elfogadottsága, főleg a sajtó által szítottan sok esetben ellenséges volt.

Az utolsó elnökségi ülést mind az öt Osztály vezetőinek 1998. május 23-án, Budapesten tartották. Az osztályok vezetői már beszámolhattak az egyesületeiknek ciszterci iskolák számára nyújtott anyagi és erkölcsi támogatásáról.

Év végén dr. Nemes Zoltán elnök, majd dr. Száva József főtárnak is váratlanul elhunytak. A szövetség központjának működése hirtelen megszakadt. Új vezetőségválasztó közgyűlést 1999. november 27-én tartottunk, ahol felmerült az MCDSZ megszüntetésének a lehetősége (a pécsiek véleménye volt.) Végül is a küldöttek egyhangúan úgy döntöttek, hogy „a Közgyűlés méltatja az 1989 májusában – az akkori helyzetnek megfelelően központosított szervezetként – újjáalakult, 1922-ben alapított Diákszövetség eddigi működését. A jelenlegi helyzetben azonban, figyelembe véve az egyes Osztályok munkáját, a működését adminisztrációs feladatoktól mentesen, egyszerűsített formában kell végeznie.” Egyben megválasztották elnöknek *dr. Seidl Gábort*, a budai, főtárnak *Oláh Gyulát* az egri osztály tagját.

Az MCDSZ pár évig még támogatást nyújtott az iskolai háttérrel nem rendelkező cserkészcsapatoknak.

2012 júniusában Magyar Ciszterci Diákok Egyesülete alapításának 90. évfordulóján nagy megtiszteltetésben részesült: Magyar Örökség díjjal ismerték el a magyar kultúra és a társadalom erkölcsi és szellemi felemeléséhez való hozzájárulását. A Magyar Tudományos Akadémia dísztermében a Szövetségünk elnöke, *dr. Seidl Gábor* vette át a díjat.

Az Egri Osztály történetét a karácsonyi számunkban közöljük.

JUBILÁNSAINK

A múlt évekhez hasonlóan megemlékezünk a jubiláns osztályokról, számba véve és köszöntve ma is élő tagjaikat.

A **75** éve érettségizett osztálynak öt élő tagjáról tudunk. Szeretettel köszöntjük **Godó Vidor**, **Komár László**, **Sárdy Lóránt**, **dr. Székely Tamás**, valamint hat esztendőn át velük járt **Zárai (Zelenák) György** diáktársainkat.

Osztályfőnökeik voltak: *dr. László Vince*, *dr. Palos Bernardin és Vajk (Wáger) Atanáz*.

Összesen 118 diák járt ebben az évfolyamban, negyvenen nyolc éven keresztül, 61-en érettségiztek.

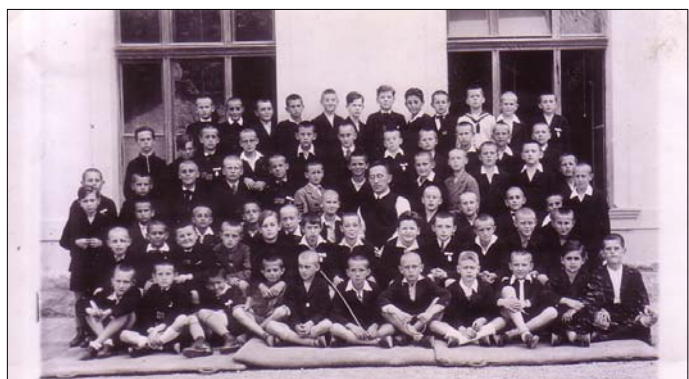
1939-ben érettségizett osztály

* * *

A **70** éve érettségizett osztálynak tíz élő tagjáról tudunk. Szeretettel köszöntjük **Juhász Tibor dr.**, **Kalapos József**, **Kékesi György**, **Mohi György**, **Oláh Gyula**, **Sági Lajos**, **Sávoly Miklós**, **Sávoly Titusz dr.**, **Székely György dr.**, **Tóth Albin** diáktársainkat.

Visszapillantás 70 esztendőre és az indulásra...

Az osztály első alkalommal 1936. szeptember 7-én délután találkozott az iskola földszinti folyosó elején levő osztályban. Ez volt az elsősök helye már hosszú évek óta. 71-en ültünk a padokban. *Székely Artúr* osztályfőnök úr várt bennünket. Mindenki odaült ahol helyet talált, de már az első tanítási napon kijelölték az állandó helyünket. Tudtommal egyedül Papp Jim ült nyolc éven keresztül ugyanazon a helyen az osztálytermekben: az ablakfelőli oszlop utolsó sorában a balszélén. Az osztályfőnök úr bemutatkozással kezdte: Nevét felírta a táblára. Ő tanított magyar-latinra bennünket az első osztályban.

Első osztály 1936/1937-ben

Köszönni is megtanított latinul: Laudetur Jesus Christus. (Ez is fel volt írva a táblára.) Ekkor már mindenkinek volt egyensapkája, s megtanultuk, hogyan kell köszönéskor fejünkről leemelve, mellünkre helyezve tartani a sapkát, még nem volt előírva a katonás tisztelgés. A Veni Sancte szeptember 8-án volt. Az osztály a templom szentélyében baloldalon állt tömött sorokban. Ez volt mindig az első osztályosok helye.

Így kezdődött...

Azután második osztályba tízen nem jöttek vissza, de jött egy pár új társunk. Ez évben halottunk is volt. Nagyobb változás volt még ötödikben, ekkor jött öt „kispap”. Nyolcadikban pedig már 12 kispapunk volt.

Nyolc év alatt összesen 106 diák járt ebben az évfolyamban, harmincan mind a nyolc éven át. 53-an érettségiztünk.

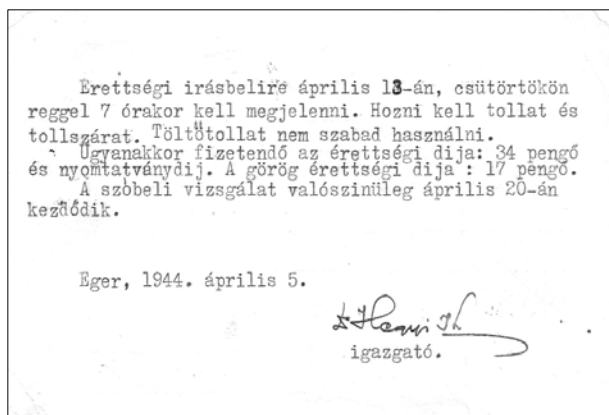
Osztályfőnökünk másodikban *Varga Bennó*, harmadiktól azután érettségiig *Falubíró Győző* vezetett bennünket. Fiatal volt, huszonkilenc éves. Nagyon megszerettük.

A nyolc éven át 25 tanár tanított bennünket.

A nyolcadik tanév – amikor már igazán otthon érzi magát a diák – nagy bánatunkra rövidre sikerült. Veni Sancte október 31-én volt, a tanítás november 3-án kezdődött. És ami még szomorúbb, március 31-én, húsvét előtt, be is fejeződött. Ennek senki sem örült, pedig melyik diák nem szereti a szünidőt.

Ötödik osztály 1940/1941-ben

Behívó-levelezőlap az érettségire

iskola, de azért beülhettünk a padjainkba. Ekkor már két halottunk volt, akik a II. világháború áldozatai voltak. Falubíró Győző osztályfőnökünk nem jöhetett el. Nagy örömünkre 1964-ben tartott 20. éves találkozón azonban együtt volt velünk. A harminc éves találkozónkra Amerikából, a dallasi ciszterci apátságából küldte el magnószalagon üzenetét. Aztán az évek múlásával egyre gyakrabban ugyan, de egyre kevesebben találkoztunk. Utoljára már csak 6-an voltunk együtt Egerben a 65. éves találkozónkon.

A ciszterci tanárok diákjaiknak nem csak az egyéniséget formálták, hanem a közösség kialakítására is neveltek. A diákevekben formálódott kapcsolatok egész életünkben végig kísérték bennünket. Mindig örömmel jöttünk össze, az évek folyamán összesen 26 alkalommal rendeztünk érettségi találkozót.

Hálával gondolunk tanárainkra, szeretettel emlékezünk elhunyt osztálytársainkra.

Isten áldja meg Alma Materünket!

Így a ballagásunk is elmaradt. Azt hiszem erre nem nagyon volt példa az iskola életében. Ez örökre hiányérzetet jelentett számunkra. A „nyári” szünidő megkezdődött. A vidékiek hazautaztak, majd hamarosan „portóköteles” levelezőlapra kaptuk az értesítést az érettségi írásbeli kezdetéről.

Az érettségi írásbeli április 13-án a magyar nyelv és irodalommal kezdődött. (Tíz óra körül légi riadó volt, letettük a tollat, s a nagyudvaron át a pincébe vonultunk. Egy jó óra múlva folytattuk a tétel írását: „Az emberi lét célja Madách értelmezésében”. 1944. április 23-án vasárnap mise után volt az eredményhirdetés az első emeleti nyolcadikos osztályban. Ekkor volt utoljára együtt az osztály.

Aztán a háború jól szétszórta bennünket. Az első érettségi találkozó 1954-ben volt. Már nem ciszterci volt az

10. éves találkozó 1954-ben

MI ÍGY LÉPTÜNK KI AZ „ÉLETBE”...

Részletek dr. Juhász Tibor 1944-ben érettségizett diáktársunk naplójából

Hetven éve, 1944 áprilisában(!) érettségizett évfolyam nem folytathatta szokásos módon az életpályáját: az egyetem helyett – hisz legtöbbször így tervezte – kit keletre, a szerencsésebbeket nyugatra sodort a sorsa, néhányan itthon „próbálkoztak”.

Osztálytársunk, Juhász Tibor tárgyilagos rövidségű naplószerűen emlékező írásából jól nyomon követhető egy ilyen – szerencsésebb – „sodródás”.

Az áprilisi érettségi után 1944 nyarát – májustól augusztusig – Miskolcon töltöttem keresztzüleimnél. Csaknem egész idő alatt kiegészítő erőként a vízműveknél dolgoztam. 1944 nyarán több ízben szólt – főleg éjszaka – a légvédelmi sziréna az ellenséges berepülések miatt. Ilyenkor átmentünk a

velünk szemben fekvő négyemeletes épületbe, mely alatt egy nagy kiterjedésű avasi légvédelmi pincében biztonságban érezhettük magunkat.

Egy éjjeli riadó alatt ugyancsak elhelyezkedtünk (a pincében) az óvóhelyen. Riadó alatt civil személyeknek tilos volt az utcára lépni. Ez rám, mint vízműalkalmazottra nem vonatkozott, mivel a karszalag feljogosított a szabad mozgásra. Ez este úgy gondoltam, hogy a helyem nem az óvóhelyen, hanem a vízmű munkásai között van, így átmentem a Vörösmarty utcai telepre. Ami eddig csak fenyegető lehetőségnek tűnt, ez éjjel zord valósággyá vált. Hallhatóvá vált a repülőgépek zúgása és az első, a távolban robbanó bombák zöreje. A kb. 15 főnyi munkás – s jó magam is – lementünk a telep óvóhelyére, egy téglalap alakú fedett gödörbe, ami úgyszólván semmi védelmet nem nyújtott. Berendezése néhány löca. A bombák egyre közelebb robbantak. Süvöltésüket jól ki lehetett venni. A detonációk megremegtették a földet és száználmas óvóhelyünket. Egyesek szótlanul maguk elé meredtek, mások imádkoztak. A bombasorozatok közeledését – ez tűnt a legfélelmetesebbnek – és távolodását jól lehetett észlelni. Mindez kb. fél óráig tarthatott. Se azelőtt, se azután nem kerültem ennyire életveszélybe. Utána keresztapámék örültek, hogy épségben maradtam, s könnyelműségem miatt (a biztos óvóhely elhagyása) nem tettek szemrehányást.

Az éjszakai bombázás több halálos áldozattal és számos sérülttel járt.

A Görgey utcai lakás közvetlen közelében a temetőbe vivő úton több bombatölcse láthatunk másnap. A bombázás következményei mindenki számára világossá tették, hogy a háború egy végső fázisába érkezett és Magyarországot súlyosan érinti.

Ebben az időben megszilárdult a véleményem: teljesen világossá vált, hogy Németország elveszti a háborút. Sokan merőben ellentétes nézetet hangoztattak, hittek a csoda-fegyverekben. A vitákban, melyet korom ellenére vehemensen és nagy meggyőződéssel folytattam, véleményemmel rendszerint egyedül maradtam.

Augusztus végén vagy szeptember elején visszatértem a szüleimhez Egerbe. A pályaválasztás kérdésében a mérnöki és az orvosi pályára gondoltam. Mivel a számtan-fizikához kevésbé értettem, a mérnöki pálya – ezt nem volt nehéz megértenem – nem jöhetett szóba. Maradt az orvosi egyetemre való beiratkozás. Apám már beszerezte a szükséges iratokat.

Közben azonban gyorsan változott a harctéri helyzet. Az oroszok a debreceni páncélos csata után elérték a Tisza vonalát. Ekkor Intze Pistával és Ficzer Lacival arra az elhatározásra jutottunk, hogy ki kell jutnunk a Tiszánál harcoló alakulatokhoz. Paradox gondolat, hiszen már jóval korábban megértettem, hogy a háború elveszett.

Közben olyan hírek terjedtek a városban, hogy a korosztályombelieket levontként elviszik. Hogy hová és milyen célból – arról nem esett szó. Ilyen körülmények között lemondtam az orvosi egyetemre való beiratkozásról. A levante mozgalommal sohasem rokon-szenveztem. Különösen kellemetlennek tűnt az a lehetőség, hogy a leventékkal együtt ismeretlen céllal el kell hagynom Egert.

Akkor már jobb, ha saját sorsom a kezembe veszem és önként jelentkezem katonának. Egerben állomásozott a 20. rohamtüzér osztály Henkey őrnagy parancsnoksága alatt. Intzével és Ficzerével úgy határoztunk, hogy a Henkey őrnagy vezetése alatt álló rohamtüzéreként jelentkezünk. Elhatározásunkat (szeptember közepe táján) tett követte. Jelentkeztünk Henkey őrnagnál, aki beleegyezett. (A Ficzer család rokonosságban vagy jó ismeretségben lehetett.)

Így beöltöztünk és október 24-én éjszaka elhagytuk Egert. Visegrádon és Budapesten töltött rövid idő után megérkeztünk Hajmáskérre. Az elhelyezés és a beosztás után elkezdődött a tüzérségi kiképzés. Ennek során megismerhettem egyes tiszték cinikus komizságát. Durva tréfákkal, oktalan gyakorlatokkal – mely néha a kegyetlenség határán mozgott – súlyosan visszaéltek a rájuk bízott hatalommal. A kiképzési szünetekben előfordult, hogy pihenés képen gyorsan fel kellett másznunk a közeli fákra és ott énekelnünk kellett. Pl. Kecsebéka fölmászott a fűzfára, annak is a legmagasabb ágára... Az elszállásolás elviselhetőnek, a koszt gyatrának, a higiénikus viszonyok siralmasnak bizonyultak (pl. a WC-ék!).

A front közeledése hamarosan szükségessé tette a hajmáskéri tábor kiürítését. Tehervonat szerelvényrel december 8-án elhagytuk Magyarországot és

Oppelen és Posenen át megérkeztünk a Kelet-Poroszországban fekvő Gross-Bornba, ahol a kiképzés folytatódott.

Reggel félórás tornával (felsőtest szabad) kezdődött a nap, majd gyakran menetgyakorlatokkal folytatódott. Az egyik ilyen menetből este felé érkeztünk vissza. Egész nap szinte alig ettem. Nem lehettünk messze a tábortól és olyan fáradság vett erőt rajtam, hogy egyszerűen képtelen voltam tovább menni. Kiálltam a sorból és (valószínűleg rövid időre) lefeküdtem a havas földre pihenni és erőt gyűjteni. Később magamhoz jöttem és egyedül tértem vissza a szállásra.

A hajmáskéri viszonyokkal ellentétben Gross-Bornban rend és tisztaság uralkodott. Egy szobát 4 ill. 6 személy foglalt el. Reggel hideg vízben zuhanyoztunk. Fűtésre fejenként tenyérnagyságú szénkarikát kaptunk naponta – így nagy melegekről nem panaszkodhattunk. Igen gyenge volt az étkezés, mely kávéra csak színében emlékeztető folyadékából, meghatározhatatlan, íztelen levesekből, „téglakenyérből” (három napra járt egy), kevés vajból, „múmézből” állt.

A magyar csapatok és kiképzők itt már német parancsnokság alatt álltak. A háborús helyzet egyre kilátástalanabbá vált. Az oroszok lengyelországi áttörése miatt a Gross-Born-i tábort is ki kellett üríteni. Erre január 19-e körül került sor. Havas időben gyalog indultunk el ismeretlen céllal nyugat felé. A tiszték szánkóval vagy lovon folytatták a menekülésszerű visszavonulást. Zárt alakulatról már szó sem lehetett. Altisztek és tiszték olykor fegyverrel is fenyegetve hajszolták a lemaradozókat. Az utakat elárasztotta a menekülő civil lakosság is.

A visszavonulásnak még az első napján elhatároztam, hogy megszabadítom magam a kollektív káosztól. Így is történt, s egyedül folytattam az utat, elválva Intze Pistától, aki az alakulattal folytatta az utat egy ismeretlen cél felé.

Az első estét egy falusi parasztház padlás-szobájában töltöttem szalmán aludva. A szobát egy részeg oroszral osztottam meg, aki a gazdaságban dolgozott. Kézzelel és rossz németességgel próbáltuk egymást megérteni. Másnap továbbindultam Dramburg irányában. Dramburgban egy német tiszt igazoltatott. Az általános káosz hihetővé tette, hogy elkerültem az alakulatomtól s így nem minősültem szökevénynek. (Ami a háború akkori szakaszában többnyire halálbüntetéssel járt.) Folytatva az utat nyugat irányában, vagyis Stettin felé felkérdeztem egy speciális katonai járműre, melynek hátsó fedetlen részén helyezkedtem el. Egy mélyebben fekvő útszakaszon áthaladva, melyet hóolvadásból eredő kb. méteres víz borított, teljesen átáztam, de szerencsére nem sodródtam le a teherjárműről, mely valószínűleg légvédelmi fényszórók ill. lövegek szállítására szolgált.

Stettin lesújtó látványt nyújtott a bombázások következtében. Hosszú kilométereken „át lehetett látni” a lerombolt városrészeket. A rombolás méretére jellemző, hogy csupán néhány fal, ill. kémény gátolta a látást. Egyébként az épületek földig lerombolódtak. A

pusztulás ilyen totális képét sem azelőtt sem később nem láttam.

Egyelőre legfontosabbnak egy érvényes menetlevél megszerzése tűnt számomra, de Stettinből Berlinbe jutva, hiába kíséreltem megszerezni. Berlin Prenzlau nevű városrészében egy éjszakát töltöttem, majd tovább vitt utam Drezdába. A város, ahová 1945. febr. 10-e táján érkeztem, teljesen sértetlennek tűnt. Sétáltam az Elba partján, a Zwingerbe is elmentem. A téli napfényben fürdő város békés, nyugodt benyomást keltett a számos menekült ellenére is. Az egyik katonai parancsnokság révén a főpályaudvarral szemben fekvő Übernachtungsheim-ben kaptam szállást, ellátást és végre megkaptam a menetlevelet is a Linz melletti állomásozó alakulatomhoz.

Két vagy három napot töltöttem Drezdában. Egyik séta során az Elba mentén egy magasan szálló repülőgépre figyeltem fel. Nem lehetett gyanítani, hogy február 13/14-re virradó éjszakán a II. világháború egyik legsúlyosabb éjszakai bombatámadása tűzbe és vérbe borítja ezt a nagy történelmi múlttal rendelkező és az európai kultúra számára oly jelentős várost.

Drezdát febr. 12-én hagytam el. Vonattal Prágába aránylag zavartalanul jutottam, de az állomásokon kifüggesztett táblák 6–8 órás késéseket mutattak. Pokrócba takarózva a menekülő civilek, katonák százai között a földön töltöttem egy éjszakát a prágai főpályaudvaron. Alvásra alig gondolhattam. Fej párnaként a gázálarctok szolgált. Ebbe tettem kedvenc Doxa karórámot. Itt vagy talán később egy hasonló éjszakai támadás során mégis ellopták. A gázálarc a tokjával együtt – melynek sok hasznát nem vettem – mindenesetre megmaradt...

Prágából aztán Budweissen (Budejovice) keresztül eljutottam egy Linz melletti kis faluban állomásozó alakulatunkhoz. Ez február 15-e körül lehetett. Még útközben értesültem a Drezdát ért bombatámadásról.

A faluban állomásozó magyar alakulat élete egyhangú, az étkezés igen szegényes volt. A légítámadások egyre gyakoribbak, egy ízben Linzben ért a légiriadó. A bombázás előtt a civil lakosság egy részével egy alagútba mentettük magunkat. Az éhség olykor annyira kínzóvá vált, hogy néha elvettem a disznók számára a vályúba tett krumpliból.

Az egyre súlyosabb háborús helyzet az egyoldalú hírforrások ellenére is világossá vált számunkra. Aránylag rövid idő után elhatároztam a visszatérést a Dunántúlon még harcoló csapatokhoz. Vajon mi késztetett erre az elhatározásra? Erre utólag képtelenség válaszolni. Mindenesetre feladva a viszonylagos biztonságot és megkapva az engedélyt, március elején visszatértem a harcoló rohamtűzér osztaghoz Balatonakarattyára. A fegyverrel és lőszerrel való ellátás igen gyatrának bizonyult. Bevetésre képes harcokcsival az osztag nem rendelkezett. Egy egyedülálló ház alagsorában volt a szállásunk. Megérkezésem után Szekendy őrmester ellátott új felszereléssel. (Az ott kapott bőrvetést most is őrzöm.) A köpenyt háromnegyedes bőrkabáttal cserélték fel – akkor nem is gon-

dolhattam, hogy a hadifogságban nagy hasznát látom majd.

A front közelségét a szinte állandó tűzérési tűz jelezte. Egy éjjel szolgálatot teljesítettem – négy vagy hat óráig tarthatott. Sajátos érzés volt egymagamban egy szál puskával éjszakázni egy teljesen ismeretlen erdőben. A veszélyt, az élet kockázatát valahogy nem éreztem át.

Megérkezésem után nem sok nap telhetett el, amikor magas lázzal „harcképtelenné” váltam. (Influenza, tüdőgyulladás). Az alsószori szállás helyén beburkolóztam a pokrócumba, de így is rázott a hideg. Az egyik egészségügyi altiszt valószínűleg lázcsillapítás céljából borogatást tett a bal mellkas-félre. Nem lehet még csak sejteni sem mit tehetett a borogató vízbe, annyi bizonyos, hogy a borogatás helyén másodfokú égés keletkezett és a felfakadt hólyagok elgennyedtek. Ha a lázas állapot javult is, a bal mellkas-fél gennyes folyamata inkább romlott. Így elhatározták, hogy a sérültek egyik csoportjával engem is „kiürítenek” a frontszakasról. Március végén egy tehervagonba helyeztek el a sebesültek közé. Elég zsúfoltan a padlóra hányt szalmán feküdtünk. A teherszerelvény – számkra – ismeretlen rendeltetéssel elindult. Az útból semmit sem láttam. A híresztelések szerint Bécs felé vittek bennünket. Ez valóban bizonyult. Egy bécsi bérházba (II. vagy IV. emelet) kerültünk, melyet sürgősségi kórháznak rendeztek be.

Egy ízben légítámadás érte ismét Bécsset. A rádió közlései alapján bizonyos mértékig követni lehetett a lefolyását. Bemondták ugyanis – nappali bombázás volt – milyen kötelek, milyen irányba haladnak, melyik városrész felé. A detonációk hol közeledtek, hol távolodtak, így a veszély mértékéről közvetlenül is tájékozódhattunk. A néhány beteghordó alig győzte a járóképtelen sebesülteket az emeletről az óvóhelyre vinni, így sokan a kórteremnek átalakított helyiségekben maradtak. Ez a légítámadás (amerikai bombázók) jól érzékeltette milyen kiszolgáltatott helyzetbe juthat az ember.

Ellentétben a háborús helyzet további romlásával a gyógyulás elég jól folytatódott, s hamarosan elhagyhattam az ágyat. Az oroszok már elég közel jutottak Bécshez, így a sürgősségi kórházat fel kellett számolni. Az ott levő különböző nemzetiségű katonákat Németországba irányították. A nem járóképesekkel nem tudom mi történt. Annyi bizonyos – én néhány sorsill. bajtársammal április 4-én du. az egyik utolsó vonattal hagytam el Bécsset, ahová az orosz haderő hamarosan bevonult.

Landshuton át néhány nap alatt, miközben a szerelvényt a mélyrepülő kötelek ismételt tűz alá vették, Landsberg am Lechbe kerültem. A mélyrepülők támadásai alatt a vágányok menti árkokban húzódtunk meg, majd a repülők távozása után a szerelvény folytatta útját.

Landshutban, ahol utunk valami ok miatt megszakadt, láthattam egy angol-amerikai fogolytábort. Felűnt a jól táplált (magunk ilyesfajta ellátásról még csak nem is álmodhattunk) katonák derűs magatartása,

akiket még a háború ezen végső szakaszában is privilegizáltak.

Lansbergben egy dombon levő kisebbfajta kastélyra emlékeztető sárga épületbe kerültünk, melyet nagyobb park illetve gyümölcsös vett körül. A városban még folytak a harcok, ebben azonban mi nem vettünk részt. A golyók hol itt, hol ott füttyültek. Mindez nem sokáig tartott, mivel ápr. 28-án a német egységek beszüntették az ellenállást. Ennek jeléül az épületekre fehér zászlókat tűztek ki. Így 1945. április 28-án amerikai fogságba kerültem.

Elvették a fegyvereket (néha értéktárgyakat is), majd egy hatalmas repülőgéphangárba kerültem, ahol legalább két-három ezer hadifogoly lehetett. Őrzőink néger katonák voltak, akik néha azzal szórakoztak, hogy csokoládét dobáltak közénk, melyre a kiéhezett foglyok rávetették magukat. Néha olyan közelharc alakult ki, mintha életről és halálról lett volna szó. Mindez 1–2 napig tarthatott, majd vonatra ill. teherautóra raktak bennünket. (A lefegyverzés után először gyalogmenetben folytattuk az utat az ideiglenes gyűjtőhelyre.) Úgy hírlett kezdetben, hogy Franciaországba irányítják a fogolyszállítmányokat.

Hűvös tiszta időben a teherautó oszlop délnyugati irányban elhagyta Lansberget és Kemptenen, Memmingenen keresztül Stuttgart felé folytatta útját. Stuttgart tavaszi képet nyújtott. A virágzó orgonabokrok illata, a békésen sétáló stuttgartiak látványa, mind fájdalommal emlékeztetett fogoly voltomra.

1944. okt. 24-e óta csupán fél év telt el, s e rövid „kARRIEREK” máris véget vetett az amerikai hadifogság.

A teherautó különítmény végül május első napjaiban megérkezett Ludwigshafenbe. Az ottani fogolytábor amerikai parancsnokság alatt állt. Jelentős számú és különböző nemzetiségű fogoly zsúfolódott össze. Az élelmezés, az ivóvízellátás nagy gondot okozott a táborvezetőségének. Rendszeres, kielégítő élelmezést az utolsó háborús napokban illuzórikus lett volna elvárni, amit kaptunk mindenesetre elégnék bizonyult, hogy ne haljon éhen az ember.

Néhányan cigaretta vagy egyéb üzlettel javították a saját helyzetüket. Meglepő módon egyesek 1–2 cigarettáért lemondtak amúgy is szűkös ebédjükéről, ill. vacsorájukról. (Mindkettő egy csajka, levesre emlékeztető folyadékából állt.) Egy negyed kenyéradag (ca. 250 gr.) járt egy napra. A kenyérelosztása nagy igazságossággal és leleményességgel történt. Négyes csoportok alakultak, a kenyér 4 részre elosztását felváltva végezte valaki a négy fogoly közül: Egy-egy papír darabkát 1–4-ig megszámozva – a számot lefelé fordítva – a pokrócra helyeztük, s ezekre került a négy kenyérdarab, majd egyenként be kellett mondanak egy számot, mire megkaptuk az adagunkat. Az osztó utójára szólt. Tiltakozásra, amennyire emlékszem, sohasem került sor.

Az éhség mindenkit mardosott, az étkezés éjjel-nappal beszédtema maradt. Ki-ki részletesen elmondta kedvenc ételeit, felelevenítette emlékezetes nagy ebédek-vacsorák emlékét. Kiszínezte legszívesebben mit enne és mennyit...

Érdekes módon ki-ki másként bánt a napi kenyéradaggal. A többség azonnal elfogyasztotta. Mások őrizgették. Magam apró kockákra vágva egész napra beosztottam, s az utolsó kockát rendszerint csak a következő kenyérosztás előtt fogyasztottam el.

Nagy ritkán ún. K-Ration-hoz (a 2. világháborúban az amerikai hadseregben rendszeresített hidegélmezési csomag) is hozzájutottunk. Ez a csomag (kb. 18 x 8 x 3 cm) négy amerikai cigarettát (igen értékes valuta és csere eszköz), egy nescafé, dzsem, ill. vaj és néhány kekszet tartalmazott. A K-Ration ugyancsak világosan bizonyította az US hadsereg élelmiszerellátásának magas színvonalát.

Még az ellenségeskedések befejezése előtt láthatam az ételosztást az amerikai katonáknál. A magyar ill. a német csajkával ellentétben az övék feltűnően lapos és kétrészes (egyet haza is hoztam a fogságból). Míg mi gyakorlatilag csak folyékony ételt – legjobb esetben „dúsított” levest – ettünk a csajkáinkból, ők a levest nem ismerték. Lapos csajkájukba hússzelet, pommis-frit, saláta stb. került, ami inkább a polgári étkezési szokásokra emlékeztetett.

Az étkezés befejezése után a csajka tisztítása nálunk legjobb esetben homokkal, „sankkal” v. hideg vízzel történt. Náluk 4 fémhordó egyszerre tette a dolgokat. Az elsőbe az ételmaradék került. A második forró vizet tartalmazott. A harmadik pedig fertőtlenítő anyagot. A negyedik öblítésre szolgált.

Május eleje hideget hozott, sátor- és takaróval csak igen kevesen rendelkeztek. Sok fogolytársammal együtt az éjszakákat járkalva és állva töltöttem, napal, ha kisütött a nap, rövid időre le lehetett ülni.

A fázó emberek éjszakánként a felmelegedés különös módszerét eszelték ki: Egy központi magban hátukkal egymáshoz dörzsölődtek, ezekhez újabb és újabb részvevők társultak. Mindenkinek az volt a célja, hogy lehetőleg a középpontba kerüljön – ahol minden oldalról körülvéve a legkevésbé fázott. A helyek állandóan cserélődtek. Az ember hol kisodródott a központból, hol közelebb került hozzá. Ez a különös tánc órákig eltartott több száz részvevővel.

A viszonyok megjavítása érdekében a Balatonakartán vételezett bőrkabátomat elcseréltem egy katonaköpenyért és vagy két csomag cigarettáért. Kb. 20 cigarettáért aztán szereztem egy lepedőt, mely sátorként szolgált, s így az eső legalább nem esett közvetlenül rám.

* * *

A ruhatető igen elterjedt volt a siralmas higiénikus viszonyok között élő foglyoknál. Magam is rendszeresen vadásztam a tetvekre és pedig egyre nagyobb sikerrel, mivel megismertem kedvenc tartózkodási helyeiket. (pl. az alsónadrág övi része). Néha olyan ügyességre is szert tettem, hogy egy gyors mozdulattal megfogtam a fülem mellett mászkálót.

A tábor vezetősége tudatában lehetett a tetvekkel járó veszélyeknek, mert egy szép napon elhatározták a kiirtásukat. Egy erre a célra készített tartályból vezetékkel át nagy nyomással egy pisztolyszerű készülékbe juttatták a DDT szerű fehér port – amelyet mi hírből sem ismertünk – s ezzel egy-két nap alatt a tábor összes

foglyát beszórták. Ez kitűnő eredménnyel járt, egy csapásra megszabadultunk ezektől a rovaroktól.

* * *

Május 7–10 között egy váratlan találkozó jelentős változást hozott. Osztálytársaimmal, Oláh Gyuszival – évekig egy padban ültünk a gimnáziumban – és Sági Lajossal hozott össze a sors. Így beköltöztem ötödiknek a négy személyes sátrunkba. Nagy Lajossal és Bercsényi Miklóssal is így ismerkedtem meg. (Bercsényi nyomát később elvesztettem, míg Nagy Lajossal, aki ugyancsak orvostanhallgató lett, hazaérkezésünk után – Budapestben – többször is találkoztam. Egy időben az Üllői úton lakott.)

Ebben a baráti társaságban, ahol a legnehezebb időszakban sem került sor ellenségeskedésre, vitára vagy akár diszharmonióra, sokkal könnyebben el lehetett viselni a fogságot.

A Ludwigshafenben töltött szakaszunk hamarosan vége szakadt, mivel június 10-én teherautóval a heilbronni, jóval nagyobb fogolytáborba vittek bennünket (kb. fél millió fogoly lehetett ott a híresztelések szerint).

* * *

Május 8-a emlékezetes nap! Ekkor számos bombázó repült át a tábor felett. Hamarosan megtudtuk, hogy ez a háború befejezését jelenti az európai hadszíntéren. Ami a híreket illeti, semmi biztos hírforrással nem rendelkezünk. Így Magyarország sorsáról sem tudunk.

A heilbronni amerikai fogolytábor dimenziói jóval meghaladták a ludwigshafenit. Az amerikaiak lépésről lépésre javították a szervezést, élelmezés-ellátást.

Kezdetben továbbra is öten foglaltuk el a négy személyes sátrat, mely így elég szűkösnek bizonyult.

A szűkös élelmiszeradagokon enyhített, hogy lehetőség nyílt táboron kívüli munkára (élelmiszer-raktárban, vízvezetékcsövek hordása Neckarsulmban). Legelőször Oláh Gyuszi ment el egy napra dolgozni. Jutalmul kenyéret és valami húsfélét kapott, melyet igen nagy önzetlenségről tanúskodva a táborba való visszaérkezése után megosztott velünk. Ilyen gesztus nagyon ritka lehetett, hiszen az élelem a túlélést jelentette.

Egyik táboron kívüli munka során a gyümölcsösben annyi almát ehettünk – a szó szoros értelmében – amennyi belénk fért. Sem azelőtt, sem azután nem ettem ennyi almát. Prémiumként a táborban a konzervdobozos (ca. 3 literes) ételtartónkat telemérték elég sűrű étellel. Természetesen ezt is az utolsóig elfogyasztottam. Este a telítettség miatt képtelen voltam lehajolni és a bakancsomat levetni. Szerencsére ez a nagy mértéktelenség nem járt más hátrányos következménnyel. Mindenesetre hosszú-hosszú idő után sikerült egyszer végre jóllaknom...

Persze a táboron belül is akadt munka. Így pl. egy alkalommal részt vettem a vizeletes gyűjtő-medence kiürítésében. A latrinából a vizelet egy kb. 10 m. hosszú, 6 m. széles és 4–5 m. mély földbe vájt medencébe került. Ezt időnként ki kellett üríteni. E célból egy koszra szerelt tartályt kellett ismételtelen telepumpálni. A pumpát és a vizeletes medencét egy vastag gumicső kötötte össze. Maga a pumpa kézi erővel működött.

Pumpálás közben a rendszer hiányos tömítése következtében ruhánk, sőt arcunk is beszennyeződött.

A higiéniai viszonyok a ludwigshafenihez képest sokat javultak. Szappant, törülközőt, borotvapengét stb. rendszeresen vételeztünk. Mivel hetenként ismétlődött, jóval több állt rendelkezésünkre, mint amit el tudtunk használni. Bizonyos cikkeket, pl. fogkefét, nem is adtak a magyar hadseregben. A ruhaneműk is, pl. ingek, igen jó minőségűnek bizonyultak, és pedig függetlenül attól, hogy tiszteknek, legénységnek vagy P.W.-nek (Prisoner of War) szánták.

Érdekesnek tűnt a tiszték, altiszték és legénység egymás közti viszonya az amerikai hadseregben. Ez a kapcsolat jóval fesztelenebb, közvetlenebb, sőt barátságosabb, mint a német vagy magyar hadseregben. Az egész magatartásukra jellemző a servilikus (szolgalelkűség) teljes hiánya. Ugyancsak szokatlan látvány az őrtoronyban ülve szolgálatot teljesítő katona, aki a lábát ráadásul kényelmesen egy székre, vagy asztalra támasztja fel.

Egy másik jellemző vonás a nagyfokú motorizáltság. Még a tábor területén is jeep-pel közlekedtek viszonylag rövid távolságokra is. Ha a foglyokat munkára vitték, úgy ez is jeep-pel vagy teherautóval történt.

A benzinnel és általában az anyaggal való takarékoskodás ismeretlen fogalom az amerikai katona számára. Számtalanszor láttam, hogy tisztításra (pl. rak-tárhelyiség) több benzinkannányit is felhasználtak (egy kanna kb. 20 literes lehetett). A német és a magyar hadseregben főleg az utolsó háborús években súlyos hiány mutatkozott szinte minden téren (lőszer, üzemanyag, élelmezés, ruházat stb.)

Az amerikai hadsereg ellátottsága mennyiségi, de minőségi szempontból is messze fölötte állt a tengelyhatalmaknak. Ha ez nem is minden, mégis ennek alapján jobban meg lehetett érteni a háború kimenetelét.

Egy ízben láthattam a tábor kíséretével meglátogató Eisenhowert.

Egy alkalommal egy hatalmas élelmiszerraktárban dolgoztam. A konzervek száma és sokfélesége elképesztőnek tűnt. Az örök nem vették zokon, hogy a készletet megdézsmáltuk. Elvinni persze semmit sem tudtunk, de azért számos konzervet kinyitottunk és megkóstoltuk. A nagy almaevés tapasztalatai alapján ezúttal viszonylag mértékletes maradtam.

A nyári hőségben gyakran mezítláb jártunk. Valószínűleg ilyen módon keletkezett a talpamon az a sérülés, mely tályoghoz vezetett. Így bekerültem a tábori kórházba, ahol narkózisban feltárták a talpi tályogot.

Egy-egy kórházi sátorban kb. 70 beteget helyeztek el. Az orvosi ellátást nálam egy rokonszenves szakállas német orvos végezte. Az ellátás egész kiválónak bizonyult, így néhány kg-ot magamra szedtem.

A gyógyulás hetekig tartott. Néha a kerítéshez bicegtem és integettem Oláh Gyusziéknak, akikhez – bár szerettem volna – a kórházból való elbocsátás után már nem kerültem vissza. Így velük csak 1946-ban Magyarországon találkoztam. Egy új táborrészbe kerültem. A közelgő ősz már a levegőben érző-

dött, amikor új sátrakban helyeztek el bennünket (befogadó képesség kb. 16–24 személy). Itt már „emeletes” fapriccsekkal rendelkezünk. Mindegyik sátorban működött egy kályha is. Az amerikai hálózsákok, melyeket úgy be lehetett zárni zipzárral, hogy csupán az arcunk maradt szabadon, igen jó szolgálatot tettek.

Magyarországról úgyszólván semmit sem tudtam, viszont írhattam egy levelezőlapot szüleimnek a nemzetközi Vöröskereszt révén.

Karácsony körül terjedtek el először hírek a küszöbönálló elbocsátásra. Ezek nem bizonyultak alaptalannak. A formalitások (regisztrálás, úti iratok) elintézése után 1946. jan. 12-e táján elindultunk Magyarország felé. Salzburgon át értük el Bécset, ahol valami okból három napra megszakadt az utazás.

Egyik napon új ismerőseimmel Bécs külvárosában egy pályaudvarhoz közeleső stadionban egy délután még egy futballmérkőzést is megnéztünk. Ebből majdnem nagy baj származott, ugyanis több figyelmeztető sípolás után a szerelvény elindult. Hátizsákunk, irataink a vagonban maradtak. Szerencsére a vasutasok azt tanácsolták, hogy az S-Bahnnal induljunk gyorsan az Ostbahnhof felé, ott talán még elérhetjük a szerelvényt.

Így is történt. A tehervagonban levő bajtársaink ugyancsak meglepődtek, mikor a bécsi Keleti pu.-ra befutva fogadtuk őket, mi ugyanis az S Bahnnal hamarabb értünk oda.

Január 15. körül érkezünk Magyarországra, melyet az oroszok tartottak megszállva. Először nyilvántartás és politikai szűrés végett egy győri gyűjtőtáborba kerültünk. Megérkezésünk után a tábor egyik tisztje felszólította jelentkezésre azokat, akik az SS vagy más hasonló alakulat tagjai voltak. Magam kb. három (!) más bajtársammal kiálltam és közöltem, hogy a 20. rohamtüzér osztaghoz tartoztam (a Szent László hadosztály keretén belül). Ez a szükségtelen, meggondolatlan és elég veszélyes lépés csaknem megghiúsította hazajutásomat. Végül is az egyik kihallgató tiszt megértette, hogy korom és rangom következtében aligha lehetett politikai szerepem. Így én is megkaptam az egri hadtestparancsnoksághoz szóló menetlevelet s egy izgalmas győri nap után komor, sűrű téli időben vonattal Budapestre indultam. A vonatok annak idején teljesen szabálytalanul közlekedtek, menetrendről szó sem lehetett. Megérkezve elég hosszú utazás után a bp.-i Keleti pu.-ra azonnal továbbindulásra gondoltam.

Szerencsére jan. 17-én indult a háború befejezése után az első személyvonat Füzesabony–Miskolc felé. Sikerült feljutnom a túlszűfolt szerelvényre, mely az nap délutánra futott be Füzesabonyba. Egerbe este 6 óra felé érkezhattunk meg. Eleinte az állomástól a Deák Ferenc utca jobb (páratlan számok) oldalán haladtam, majd a Ficzeréék villájánál mentem át a 40. sz. házba, ahol szüleim a negyvenes évek elejétől laktak.

Anyuka fogadott könnyező szemekkel. Első kérdése: Kisfiam, sokat fáztál?

Így jutottam nem kevés viszontagság után vissza a családi körbe, melyet 1944. okt. 24-én hagytam el.

Utószó

Visszatérésem után hatéves orvosi egyetem következett, majd 1952 februárjától sebészként dolgoztam az Egri Megyei Kórházban. Magyarországot nagy nehézségek között politikai okból illegálisan hagytam el feleségemmel és két gyerekemmel 1966. április 4-én Jugoszláviába utazva.

Sok nehézség után Opatiból Németországba kerültünk, ahol 16 éven át sebészként dolgoztam (Simbach am Inn, Varel, Bietigheim).

Németországból nyugdíjasként feleségemmel együtt Nizzába költöztünk 1982 júliusában.

Azóta is itt élek, 18 éve már egyedül.

* * *

Beszámoló a 2014. évi érettségi találkozóról

Sajnos ez évben csak egy találkozóról kaptunk beszámolót

65 évesek – (1941–1949) Az 1949-ben érettségizett osztály 2013. május 11-én tartotta a 65. évi találkozóját. Mint az korábban is szokásos volt, nem-csak az együtt érettségizettek, hanem a fellelhető korábbi osztálytársak is részt vettek az összejövetelen. A helyszín – mint már évek óta – Budapest, ugyanis a részt vevők döntő többsége él itt és az utazás Egerbe, már sokaknak a távolmaradását eredményezte volna.

A találkozás időpontja 11 órakor volt a Ciszterci templomnál, ahol az akkor kezdődő szentmisén vettünk részt. A közös ebédet most a Feneketlen tó partján lévő Hamingway étteremben szerveztük meg.

A találkozón részt vettek: *Bene István, v. Botár Sándor, Bőjthe László és Magdika, Fecske László és Gabi, Fikár László, Gyulai Teodóra* (aki édesapja Gyulai Gyurka váratlan halálhírére osztotta meg velünk), *Kékesy Tibor és Incike, Lakatos István, Póta Béla, Szedlacsek József, Székely Gyurka és Enikő, Zsurkai János* és unoka-öcs kísérője. Kimentették magukat idő, betegség, utazási problémák miatt: *Kovács Jenő, Nickl Károly, Pozder Miklós, Szemző Gyula, Tanyi László*. Nem jött visszajelzés: *Kovács Géza, Szalmási Pál és Veres Árpád* barátainktól.

Szomorú hír viszont az eltelt évből három is van: *Homonnay Tibor* ez év februárjában, *Molnár László* márciusban és *Gyulai György* áprilisban hagyott itt minket örökre. Nyugodjanak békében.

A találkozó éttermi része kellemesen telt, az ételek ízletesek, a kiszolgálás udvarias és figyelmes volt. Jól esett néhány régi emlék felelevenítése. Fecske Laci egy rövid pohárköszöntőben emléketetett a tanárainkra és a volt osztálytársakra. Elhatároztuk, hogy jövőre is ugyanott találkozunk. Az időpontja 2015. május 10. és reméljük, hogy senki nem követ el szomorú tréfát a jelenlévők közül, mindenki eljön.

A beszámolót összeállította: Póta Béla

Az I.–VII. osztályokat ez az évfolyam a Ciszterci Szent Bernát gimnáziumban végezte és csak az utolsó évüket az állami Gárdonyi Géza gimnáziumban. A tablón a ciszterci tanáraik már nem szerepelhettek.

325 ÉVES ISKOLÁNK TÖRTÉNETÉBŐL...

Képek a gimnázium ciszterci tanáraitól

Amikor Beitler Metód a wellehrádi apátságához tartozó pásztói konvent perjele 1776-ban elvállalta az egri volt jezsuita gimnázium fenntartását, még nem voltak képzett tanárai. Átmenetileg Eszterházy egri püspök engedte át tanításra papjait. 1779/80-tól kezdve azonban már csak ciszterci tanárok tanítottak a gimnáziumban. Még az 1787–1802 közötti állami korszakban is két „exciszteci” igazgatója volt gimnáziumnak.

1802-től a pásztói apátság, majd – 200 éve – 1814-től az államosításig, 1948-ig az egyesített zirci apátság szerzetestanárai tanítottak a gimnáziumban.

Kerekes Károly ny. zirci apátúr állította össze a 1942. évi Schematizmus Congregationis de Zirc adatai és későbbi kiegészítések alapján a egri rendház ciszterci szerzeteseink névsorát.

Összesen 262 ciszterci szerepel a névsorban.

Fényképek – kevés kivétellel – csak a XX. században is élő tanárainkról készülhettek. Az itt látható, apáti látogatások alkalmával készült felvételeken ráismerhetünk néhány tanárukra. A képekhez egy kis névsort is mellékelünk. Sajnos egy-két képet nem tudtunk azonosítani.

(Az 1950. évi szétszórás után a rendház irattárának egy része a Veszprémi Levéltárba került. A Ciszterci Gárdonyi Géza Gimnázium tanárai a 325. éves jubileumra készülve többször is tanulmányozták ezt az anyagot, melyekről Kovács Ottó tanár úr a gimnázium történetének lelkes kutatója felvételeket készített. Az itt bemutatott képeket is ő bocsátotta rendelkezésünkre, melyet ezúton is köszönünk.)

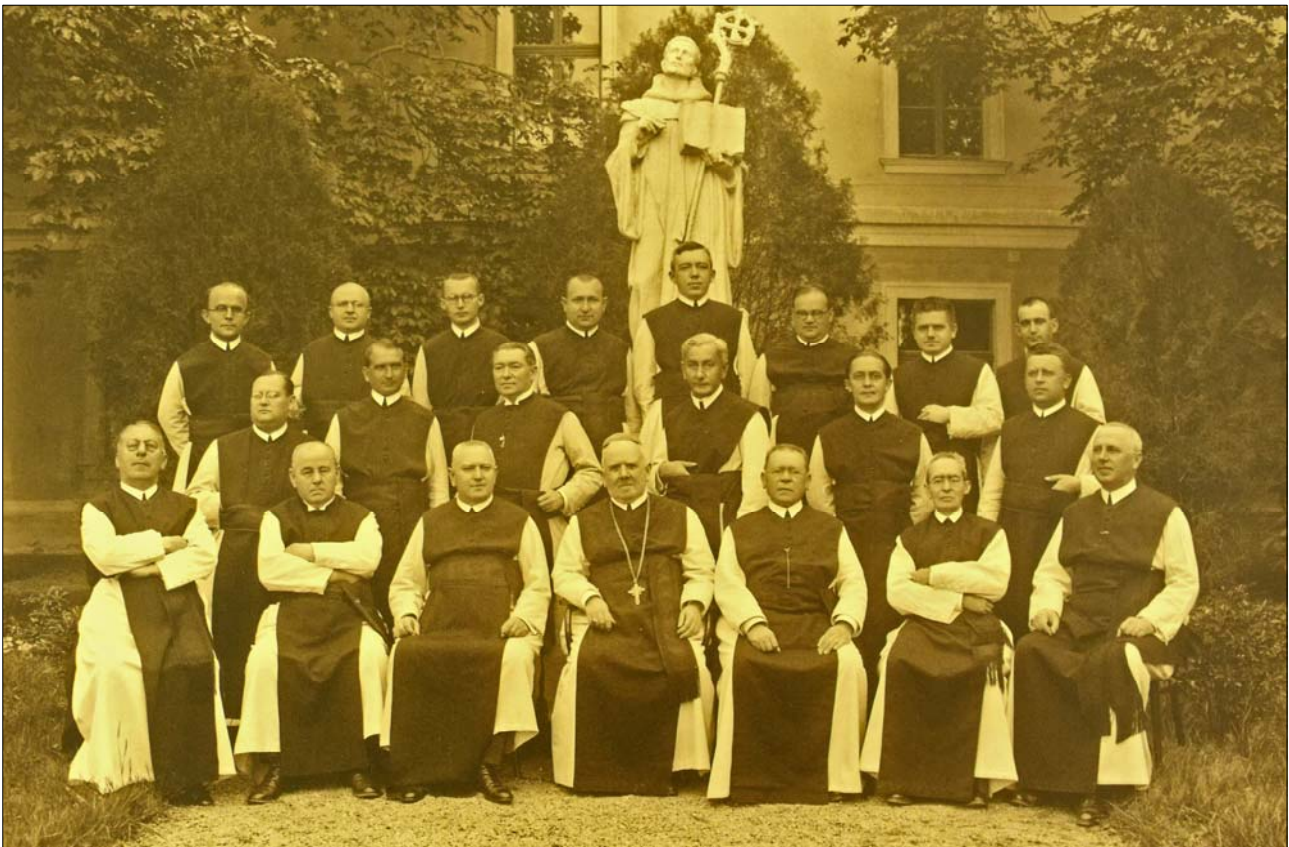
Tanári kar 1908-ban Vajda Ödön apátúr látogatása idején

Kovács Pius	Küzdő Aurél	Kürti Menyhért dr.	Nagy Béni dr.	Madarász Flóris dr.	Perényi Kandid	Radványi Teofil	Unger Barnabás dr.	Rédei Gerő	?
	Szalay Gábor	Maczki Valér dr.	Kassuba Domokos	Vajda Ödön	Miskovics Elek	Kovách Demjén	Mátrai Rudolf		

Tanári kar 1912-ben dr. Békefi Remig apátúr látogatása idején

Bartók Egyed dr.	Pölöskey Kornél	Rédei Gerő	Perényi Kandid	Unger Barnabás dr.	Braun Jácint	Radványi Teofil	Farkas Alberik	Kovács Pius dr.	Hümpfner Tibor dr.
Madarász Flóris dr.	Szalay Gábor	Maczki Valér dr.	Kassuba Domokos	Békefi Remig dr.	Miskovics Elek	Kovách Demjén	Mátrai Rudolf	Nagy Béni dr.	Kürti Menyhért dr.

Tanári kar 1934-ben dr. Werner Adolf apátúr látogatása idején

Tobákos Kilit	Pataki Vidor dr.	Palos Bernardin dr.	?	Sántha Olivér	Mészáros Ervin	László Vince dr.	Tóth ev. János dr.
	Baksa Kristóf	Varga Bennó	vitész Rédey Gerő	Rássy Paulin	Baghy Osvát	Peszszér Asztrik	
	?	?	Kürti Menyhért dr.	Werner Adolf dr.	Richter Mátyás	Szalay Gábor	Unger Barnabás dr.

Tarnai Andorra emlékezve ...

„Jól őrizd helyedet” címmel jelent meg az Eötvös Lóránt Tudományegyetem Irodalomtudományi Intézetének kiadásában Tarnai Andor egyetemi tanár diáktársunkra emlékező könyv halálának 20. éves évfordulóján. (Tarnai Andor 1943-ban érettségizett a Szent Bernát gimnáziumban.) A kötetben volt munkatársainak, tisztelőinek a még életében elhangzott köszöntéseit, temetésekor elhangzott emlékbeszédeit és tanítványainak tanárjuk iránti hálával telt emlékező sorait gyűjtötték egy csokorba. Az Irodalomtörténeti Intézet és a Tarnai család 2006-ban közösen létrehozott „Tarnai Andor díj” jutalmazottjainak írásait is megtalálhatjuk a kötetben. Számos képmellékletet is tartalmaz, néhányat egri diák korából.

A könyvborítóján láthatjuk Weöres Sándor, ez évben 100. születésének évfordulóján sokat idézett neves költőnk Tarnai Andorhoz írt klasszikus hangvételű köszöntő versét fakszimile formában.

* * *

Néhány sor tanítványának, *Czibula Katalinnak*, az ELTE docensének a könyvből megjelent, Tarnai Andorra emlékező írásából:

... *Szelíd, halk szavú, megfontolt tanárunk nemcsak a soha nem hallott című, idegen tartalmú, régi könyvek között igazított el minket, hanem ezek kapcsán a tudomány olyan soha nem tapasztalt érdekes és bonyolult világában vezetett, amely régisége ellenére is izgalmasabbnak és érdekesebbnek mutatkozott, mint a minket körülvevő külvilág: a 80-as évek apatikus időszakát éltük; még egyáltalán nem éreztük, hogy holnapra felforgatnánk az egész világot. A könyvészet áttekinthető rendjét, majd a régi magyar irodalom örökségét mutatta meg nekünk. Amikor felolvasta, hogy: „Békesség vagyon az cellában. Az cellának kívül nincsen egyéb, hanem csak hadakozás”, úgy hangzott, mint egy útmutatás. Előadásában a középkori kolostori irodalom megelevenedett, és a békesség szigetének tűnt. Interpretálása nyomán Horváth Jánosnak A magyar irodalmi műveltség kezdeteiről írt monográfiája olyan izgalmas olvasmánnyá vált, mint egy akció dús regény.*

... *Magyarázatait olyan közérthető egyszerűség jellemezte, és olyan hétköznapi párhuzamokkal világította meg, hogy ezen az ismeretlen területen kezdtük magunkat biztonságosabban érezni, mint az egyetemi élet útvesztőiben. Szemináriumai már számunkra jelentettek szigetet: gondolkodásra és értelmes emberi tevékenységre alkalmas szigetet. Ugyanakkor humánuma, ma inkább empátiának mondanánk, hallatlan megértést mutatott a mi eltévedtségünk iránt; minden közös óránk úgy kezdődött, hogy megkérdezte, „hogyan vannak”, és türelemmel magyarázta el az egyetemi rendszer általunk furcsának vélt működésének miérteit. Soha nem nézte az órát, és persze hogy elhúzódtak ezek a szemináriumok: fél négy helyett fél ötör-ötör értek véget, de ki bánta ...*

... *Finom, törekeny alkata, kissé görnyedt járása ellenére főként magasodott mérhetetlen, mégsem kérkedő tudásával, biztos erkölcsiségével. Később megtudtuk: az a szilárd erkölcs, amit megtapasztaltunk az órák mikrokozmoszában, a nagyvilágban is megállta a helyét; a folyosón suttogták, hogy a Bölcsészkaron két tanszékvezető van, aki soha nem lépett be a pártba, az egyik ő. Hitelt ez a tudáson alapuló kikezdetlen morál adta, és azt tanította (meg) nekünk, hogy a világból a minőség nélküli változandó helyett csak az örök minőségre szabad tekintenünk. Ő ezt tette, nekünk nem mindig sikerül.*

... *Nem tudom pontosan felmérni és főleg megfogalmazni, hogy mit tanultam tőle. ... Stílusának szikár pontosságát, a hatalmas tudásanyagból építkező szintetizálás megvilágosító erejét, titkát soha nem tudom elveszni, hiába olvasom újra a szerényen egy szállóige történetének nevezett, kismonográfia igényű összefoglalását a XVIII. századi gondolkodás alakulásáról, a Hungarus-tudatban megnyilatkozó értelmiségi öntudat körvonalairól, forgatom a Batsányi-kiadást, informálódok, hogy is volt, amikor a magyar nyelvet írni kezdik.*

... *Sokszor hivatkozott azokra, akiknek az iskoláját követte: Horváth János mellett Alszegehy Zsolt, Laziczius Gyula, Pais Dezső nevét tőle tanultam meg. Ma pedig ő is köztük van, nemcsak az Irodalomtudományi Intézet fénykép-pantheonjában, hanem a szellemi örökösök tudatában is. A magas igényű tudományos munka és az emberi nemesség mintaképe, jól láttuk akkor gyerekefjével: délceg fenség.*

* * *

Vagyunk még egy páran, akik jól emlékeznek Bandira, a kitűnő tanulóra, a szerény diákra, a cserkészre, – s akik a Foglárban vele együtt éltünk – stúdiumteremben az asztalánál olvasó-jegyzetelő diáktársunkra, aki már akkor gyűjtögette későbbi munkásságának alapjait.

Jóhired és nem a hívság; erkölcsöd, nem az erszény:

Adta dicsőséged fennragyogó sugarát.

Jól őrizd helyedet. Ne alantas, szürke időben

Bízzon rád hivatást, dolgot a mennyei Úr.

Nőd kedves legyen és frigyetek ne hiábalóság;

Gyorsan tönkre ne menj, boldogulásnak örülj.

Tarnai Andornak tisztelettel

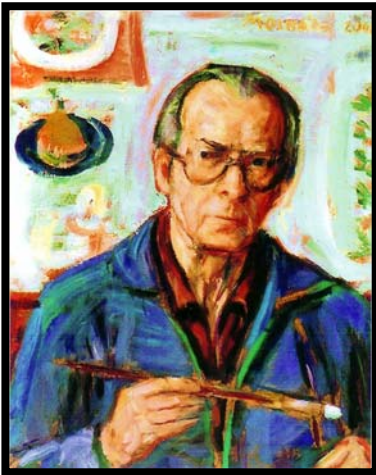
Weöres Sándor.

Bpest 1984 aug. 31.

1940. Cserkész táborban a kárpátaljai Polenán.

Elbúcsúztunk Molnár József festőművész diáktársunktól

Életének 92. évében hunyt el július 3-án Sziget-szentmártonban, családja körében. Az utolsó óráiban is alkotott – olvasuk a gyászjelentésben. Hazatért szülőfalujába, Nagyrédére. Szülei sírjában nyugszik, a Mátra lankáin, egy hatalmas kőrifa árnyékában.

Iskolájához szeretettel ragaszkodott. 1943-ban érettségizett. Osztályfőnöke Ágoston Julián volt, aki pályáját érettségi után is figyelemmel kísérte. Édesanyjáról készült festménye láttán írta szép ihletésű Parasztmadonna c. versét. Diáktársai nem kis büszkeséggel mentek tárlataira, örültek sikereinek. Emlékét őrzi iskolája, falán függ osztályfőnökéről készült portréja.

Újságunkban olvashattuk Emlékeim címmel 2012-ben írt életrajzát. A következő számunkban közöljük ennek 2013-ban írt folytatását.

Rá emlékezve *Feledy Balázs* művészeti író barátjának a temetésekor elhangzott búcsúbeszédéből idézünk:

„Nyugodtsága, megfontoltsága, bölcsessége, alaposága a hosszú évtizedeken át tartó fővárosi lét ellenére is megőrzött ízes beszéde önmagában, emberi oldalról fontos érték volt akkor, mikor különösen a művészek körében – tisztelet a kivételnek – mindenki ideges, frusztrált, panasszal teli, mellőzöttnek mondott. Molnár József belső harmóniája kiegyensúlyozottsága nagy érték volt, amely azonban soha nem rönmarcangoló típus, amely személybeli tulajdonságjelentette azt, hogy ne lenne tépelődő személyiség, sokszo megnyilvánult abban is, hogy képeit átfestette, ha valamit nem talált rendben azokon.

Személyiség és művészet: nála nagyon egybe- és összetartozott. Ebből az összetartozásból föltétlen ki kell emelnünk szülőföldjéhez való ragaszkodását. ... Neki a szülőföld döntően fontos gyökérzet és fundamentum. Persze fővárosi festő lett, mondhatjuk világfestő, de emberi-festői értékrendje mindig nagyrédei maradt. Egész életében őríz egy erős „nagyrédeiséget”, a Mátra-vidék hangulatát, atmoszféráját, egy erős paraszti kreatív kultúrát.

1943-ban felvételizett a képzőművészeti főiskolára. Am ahogy ezzel a generációval történt rendkívül sok esetben: behívták katonának, melyet még megfejtelt egy pár hónapos orosz fogság is és így 1945-ben kezdhetette meg tanulmányait az általa is annyira vágyott Bernát Aurél osztályon, ahol öt évig tanult. Később tanársegéde is volt egy ideig. Nagyra becsülte mesterét. Stílusát, alapvető művészeti szemléletét

korán kialakította. Mindig természetelvű, természet-szemléletű, ún. realista festő maradt, de stílusa az évek során sokat fejlődött, alakult, minőségibbé vált... Az olajtechnika mellett számára mindig nagyon fontos volt a rajz. Nagyon sokat és szívesen, rajzolt. Készített akvarelleket, pasztelleket vegyes technikájú műveket, és nagyon fontossá vált a murális munkák sora, melyek a falhoz kapcsolódó közületi feladatokkal, megbízásokkal kezdődik.

Témáiban nagyon kedvelte a zsanert: ami a falusi, városi életképet jelenti: a munka, az ünnep megjelenítését. Pályájának második szakaszában előkerültek biblikus, szakrális témák. Fontos volt számára a táj, a nagyrédei, mátrai tájat rengetegszer megörökítette. De nagyon közel állt hozzá a tokai, az itáliai, a mediterrán, vagy éppen a Velencei tó, és a Bartók Béla-úti magas műteremből elétároló budai látvány a Feneketlen tóval, a Szent Imre templom tornyaival. Igen közel állt hozzá az emberábrázolás, az arckép: kitűnő portréista volt. Emlékezetes portréit szüleinél, barátairól, rokonairól és magáról készítette. Kitűnő önarcképfestő volt. Tevékenységét rend, tiszta kompozíció, kiegyensúlyozott kolorit jellemezte. Sokszor izgatott feszültséggel átítatta a látvány. Színeiben sohasem harsány, inkább itt is a személyisége által meghatározott bensőség vezérelte. Szerette a csinálást, a festést magát, talán használhatom ezt a szót, nem profán, „matatást” a képen és a kép előtti meditálást, a kép alakítását. Képei mindig nagyon őszinték, az egész festészete soha nem kimódolt, mindig illeszkedik személyiségéhez. Megkülönböztető jegyeit kereshetjük és találhatjuk abban, hogy ugyan urbánus festővé vált, városban élt, de egyfajta népiség eszménye, a paraszti életforma történései, eseményei mindig nagyon fontos volt számára. Így lett nagyon következetes festő, aki korának megtalált eszményeit festette egy életen át. Mindig újabb és újabb célok vezérelték. Így jutott el a falképfestészethez. 1963-ban készített Nagyrédére, a művelődési házba sgrafitót a nagyrédei folklór dekoratív motívumainak alkalmazásával. Az ötven éve készített mű máig is korszerű és mai. A nyolcvanas években közel került hozzá a mozaik technikája egri munkája kapcsán. '83-ban a nagyrédei házasságkötő teremben készített egy 15 négyzetméteres mozaikot. Gyönyörű ez a mozaik technikájában is.

Munkái sokfelé kerültek, de legnagyobb számban szülőfalujába, Nagyrédére.

Búcsúztunk egy olyan festőtől, akinek sajátos nyugalma, bölcsessége különös színfolt volt a magyar művésztsadalomban. Akinek festészetét egy szelíd, derűs szemlélet jellemezte, aki nagyon szerette gyökerét, ragaszkodott ahhoz, aki szeretett festeni és tanítani.

Jelentősen találó fiatalkori barátjának, Nagy László költőnek jellemzése. 1967-ben írta egy katalógusának előszavában: »a csendes öröm festője, aki ritka áhítat átadására képes«.

– Ennél többet ma sem mondhatunk.”

LEVELEK – ✉ – TELEFONOK – ☎ – E-MAILEK – ✍

Havas-Horváth István „fiatal” öregdiáktársunktól kaptunk érdekes írásokat templomunkról:

Észrevettük... ?

Templomunk néhány érdekességére, „rejtőzködő” apróságára csodálkoztam rá az elmúlt években, évtizedekben.

Ahogy közelítünk a bejáratához a déli (bal oldali) kapuzatát, ott két arkangyal „állít meg” bennünket, kiknek szobra a kapuoszlopokon áll. A bal oldali Szt. Gábor, a másik Szt. Mihály. Utóbbi baljában pajzsot tart, melynek közepén héber fölirat olvasható: Jehovah, azaz Jahve, vagyis Isten.

A templom főhomlokzatán négy, fülkében álló jezsuita szent szobrát láthatjuk (balról jobbra: Regis Szt. Ferenc, Szt. Ignác, Xaveri Szt. Ferenc, Kosztká Szt. Szaniszló), de ugyanabban a magasságban van egy ötödik szobor is a déli torony déli oldalán: Szt. Flórián.

A templom előtt az utólag épített szélfogó áll. Kapujának kőkeretén fölül latin évszám olvasható: MDCCCXXXI (1831). Ez nem az építés, hanem egy restaurálás, vagy a ciszterci címer elhelyezésének évét jelzi.

A templombelsőben fölűnő a kétoldali kápolnasor (3–3 mellékoltárral), mely az egri templomok között egyedülálló építészeti megoldás.

Elöl, a baloldalon van a Szt. Ignác oltár. Ennek jobb oldali mellékalkaja Szt. Márton, ki kardjával a köpenyét kettévágja, hogy a mellette térdelő koldusnak adja a felét. (A köpeny ui. „közös tulajdon” volt: a fele a római katonáé, de a másik fele a császáré, így Márton is csak a saját részét adományozhatta el.)

Ugyanitt az oltár belső oszloppárja közül a bal oldalinak hibás a faragása; mert a lábazatnál nem szembe csavarodik a párjával, hanem azzal megegyezően.

Jobb oldali első mellékoltár: Szt. Bernátról elnevezve 1942 óta, – régen Xavéri Szt. Ferencről. Ez utóbbi szent halálát ábrázolja az oltár alépitményén (stípes) látható aranyozott dombormű (relief).

Jobb oldali középső oltár: Szt. Annának szentelve. Az oltárkép és a mennyezetfreskó Kracker János Lukács munkája. Előbbi legjobb alkotásai közé tartozik, utóbbi egyetlen megmaradt műve a későbbi tűzvészektől elpusztult falképeiből.

Baloldalon középen: Szűz Mária oltár, szemben levő párjához hasonlít (az oltárkép kivitelezése az Atyaisten ábrázolása az oltárépitményen – retabulum).

Jobb oldali hátsó mellékoltár: Szt. Alajos. Az oltárképen a szent mellett XVIII. század eleji, magyar viseletben ábrázolt ifjak láthatók.

A bal oldali hátsó a Szt. Kereszt mellékoltár. Ennek alépitményében a tisztító tűzben szenvedők plasztikus alakjai vannak kis szobrok formájában lángnyelvek között. Egyedülálló ábrázolás Egerben (és még sokkal szélesebb körben is).

A főoltár két oldalán Melkizedek és Áron hatalmas szobra áll. Az attribútumokat az ószövetségi alakoknál sokkal nehezebb meghatározni, mint a szenteknél. Itt balról Melkizedeket ábrázolta a szobrász, a pap-királyt kehellyel és kenyérrel, a fején koronával. Jobbról Áront, kezében füstölővel, lábánál töratekeres és kenyerek.

A főoltárépitmény tetején Krisztus a kereszten, fölötté a mennyezeti freskón a Szentháromság. A feszületen a halott Jézust a keresztt tartja, a falképen a Föltámadott élő alakja fogja a kinszenvedés fáját. Igen kifejező ellentétpár!

Igen jellegzetes, hogy a templomot hosszanti és keresztirányú szimmetria jellemzi. Hosszanti irányban a főoltár két oldalán egy-egy óriási gyertyatartó áll, „tükörben” pedig jelentős ószövetségi alakok (baloldalon Melkizedek, a pap-király, jobbra Áron).

További szimmetria, hogy 3–3 oldalkápolna van mindkét oldalon. A szentély melletti díszítése azonos felfogásban fogant (aranyozott domborművek).

A két középső oldalkápolna oltárképe tükörképe egymásnak: szinte egyforma keretben, üveglap mögött vannak. Témájukban közös az, hogy Szűz Mária életéből vett motívumok láthatók (jobbra a Szent Szűz szüleiével, balra, mint anya gyermekével).

A keresztirányú szimmetriát tekintve feltűnhet, hogyha középen állva jobbra nézünk a hajóban, akkor a kápolnasor oszloppár-ritmusa 4+2+4. Ez azt jelenti, hogy a Szt. Bernát és a Szt. Alajos oltárnál az oltárképet 2–2 oszlop keretezi, míg középen csak 1–1. Mindegyik oszlop részben vagy egészben csavart. A baloldalon hasonló a szimmetria, csupán a leghátsó, a Szt. Kereszt oltárnál „török meg”. Az oszlopok száma itt is négy (miként a „tükör” Szt. Ignác oltárnál).

A templomban áradó fényről egy-két észrevétel: Április 25-én (és előtte-utána 1–2 napig), ill. a Napjárásának megfelelően augusztus 18-a táján 8 óra 40 perckor a beeső fénysugarak a főoltáron ábrázolt Oltáriszentséget világítják meg, amely előtt Borgia Szt. Ferenc hódol ... December 18-án reggel 8 óra után az ószövetségi áldozatot, – Izsák föláldozását világítja meg a nap. Egy jó szemű fotós e jelenséget-látványt talán megörökíti majd egyszer!

A templompadokat néhol karcolások, vésetek „díszítik”: monogramok, nevek. Ezek között cirill betűs is van – valószínűleg az első világháborúban hadifogolyként Egerben járt orosz katonáktól. A sekrestyébe vezető ajtó kerete (és a vele szemben álló ajtóé is) szinte tele van karcolásokkal. Monogramok, családi és keresztnevek olvashatók. Több névnél évszám is. Az egyik évszám közel kétszáz éves: 1827.

És még mennyi érdekességet rejt gyönyörű templomunk, csak hát észre kell vennünk.

Ez a kis visszaemlékezés **Mohi Sándor**, 1946-ban érettségizett diáktársunk írása.

Nix Olimpiász

1938 szeptemberében elérkezett az idő, Eger várt mint elsős kisdíjakot a Szent Bernát gimnáziumba. Szüleimmel indultunk a kiskapudi állomásól. Az Érseki Szent József Internátus (Foglár) lesz a lakóhelyem a következő nyolc esztendőben.

Persze minden új és szokatlan volt az első hónapokban. Az internátusban 16-an voltunk elsősök, hamarosan összebarátkoztunk. Prefektusunk, Kató Ottó igen kedvesen fogadott, ismertette a házirendet: mit szabad, mit nem. Hálótermünkben kb. 60 alsós fiúnak volt ágya. A szalmazsákot mi tömtük az udvaron – matracok akkor számunkra nem voltak.

Az első iskolanapon ismerkedtünk az új tárgyakkal. Nekem legjobban a latin tetszett.

Iskola után a mozi előtt elhaladva megláttuk az 1936. évi berlini olimpiászról szóló film nagy plakátját. Megörültünk, biztosak voltunk benne, hogy zsebpénzünkkel kifizetjük a belépti díj. Alig érkeztünk haza, a

Foglárba, egyikünk mindjárt a prefektusunkhoz sietett megkérdezni, kaphatunk-e „kimenő-cédulát” mozi látogatásra. Akkoriban az internátusból engedély nélkül csak a gimnáziumba lehetett kimennünk.

De az általunk egyszerűnek gondolt kérés még sem volt olyan egyszerű. Ide tanulni jöttetek, nem mozi látogatásra – hangzott a válasz – „Nix olimpiász!” De azért egy feltételhez kötötte az engedély megadását prefektusunk: ha a következő két hét alatt jó jegyeket hozunk, megkaphatjuk a kimenőt.

Nekifeküdtünk a tanulásnak. Két hét múlva a nix olimpiászból olimpiász lett. Nagy volt az örömünk, mert végül is megnézhetjük a filmet a berlini olimpiáról, ahol a megcsónkított Magyarország a világ nagy nemzetei között harmadik helyet ért el!

Ezután, ha valamilyen kérésünk nem volt teljesíthető, gyakran elhangzott: „Nix olimpiász!”

E-mail jött **Kiss Sándor** békéscsabai öregdiáktól, melyben tanáráról írja meg emlékeit.

Károly Imre Asztrik tanár úr tanította a matematikát

Békéscsabán a Híd és Vízműépítési Technikumban érettségiztem 1958-ban, ahol felejthetetlen matematika tanárunk volt **Károly Imre** tanár úr.

Nem sokkal érettségi előtt meghalt és tudtuk, hogy ciszterci tanár volt, és Egerben temették el. Érettségi után – teljesen véletlenül – az iskola állást ajánlott Egerben az Állami Földmérési és Térképészeti Hivatalban. Nem sokkal érkezésem után felkerestem a Hatvani temetőben drága tanárunk sírhelyét, a ciszterciek sírboltját.

Az internet elterjedésével később rákerestem tanárunk nevére, és rátaláltam az „Egri Fehér-Fekete” kiadványra, amelynek rendszeres olvasója lettem. Benne aztán találtam képet, megemlékezést Károly tanár úrról.

Békéscsabára minden érettségi találkozóra elmegegyek. Volt tanáraink közül **Kruchió Gábor** tanár úrral beszélgetve szóba került volt tanártársa Károly tanár úr is. Rendkívül érdekes dolgokat mondott el, amit mi diákok nem is tudhattunk. Érdekességként említette meg, hogy fiatalember lévén válogatott a leány tanulók között feleséget keresve és a Károly tanár úr által ajánlott leánnyal él a mai napig boldog házasságban.

Nyilvánvaló, hogy iskoláimban több kedves tanárom is volt, de olyan mély nyomot bennem senki nem hagyott, mint Károly tanár úr.

Igazolja ezt, hogy ennyi év után is kutakodtam felele, mit tudhatok még róla. Csodálatos ember volt. Órakozi szünetekben soha nem ment a tanáriba, ott volt köztünk, mi körbeöleltük és ámulva hallgattuk.

Mellesleg nagy futballkedvelő volt. Halálakor – 1958-ban – futball világbajnokság volt, akkor híreink szerint rádióhallgatás közben izgalmban kapott infarktust. Sokat emlegettem, hogy nem voltam nagy matematikus, de ha valamelyest tudtam és szerettem a tantárgyat, az Károly tanár úr érdeme.

Kruchió tanár úr fiatal ember volt akkor és ugyanúgy rajongott Károly tanár úrért, mint mi diákok. Nem véletlen, hogy temetésére ő vezette a kis küldöttséget Egerbe.

Amiért ezeket a sorokat írom az az, hogy ha kiadványuknak, munkatársuknak módjában állna Kruchió tanár úrral riportot készíteni Károly tanár úrról, az szerintem örömet jelentene minden volt és jelenlegi ciszterci diáknak. Érdekes, színes, nagyon szeretett egyéniség volt, ezzel is tisztelgünk előtte.

* * *

Kedves ismeretlen barátunknak megköszönve levelét, megírtam, hogy szívesen látjuk sorainkban. Hivatkozva a még 1989-ben hozott Alapszabályunkra: „...rendes tagként léphetnek be a Szövetségbe mindazok az érettségizett személyek is, akiket az iskolák államosítása után ciszterci rendi tanárok papi minőségben vagy állami alkalmazotként bárhol oktattak, illetve neveltek”.

Reméljük, hogy **Kruchió** tanár úrral is sikerül felvenni a kapcsolatot.

hírek...hírek...hírek...

- **VERES ÁRPÁD** érseki tanácsost, a Ciszterci Diákszövetség Egri Osztályának elnökét szeretettel köszöntjük pappá szentelésének 60 éves jubileuma alkalmából.

Szívből kívánjuk az Úristen bőséges áldását további életére!

* * *

Veres Árpád atya gyémántmiséje 2014. június 29-én, vasárnap 8 órakor volt az egri ciszterci Szent Bernát templomban. Az ünnepi szentmisére megteltek templomunk padjai az ünnepelt tisztelőivel. A főcelebráns Veres Árpád atyával együtt misézett *Hugyecz János* atya templomigazgató és *Gonda Imre* ny. szemináriumi tanár.

Árpád atyát *Hugyecz János*, majd a hívek részéről többen is köszöntötték, aki meghatóan köszönte meg a kedves szavakat és az ajándékokat. A szentmise után szerény agape volt a hittanteremben.

Árpád atya Besenyőtelken született 1926. november 18-án. Egri ciszterci diák volt 1937–1944 években. A háború megszakította tanulmányait, 4 évi orosz fogság után került haza majd 1949-ben az államosított iskolánkban érettségizett. Jelentkezett az egri Papnevelő Intézetbe és 1954. június 20-án szentelték pappá.

Papi szolgálatában mindig visszatért templomunkhoz: 1976-tól 1988-ig templomigazgató, majd 2002–2009-ig mint kisegítő lelkész, 2009–2011 között pedig ismét templomigazgatóként szolgált a híveket.

1978–1988 között az egri Papnevelő Intézet vicerektora is volt. Ezekben az években sok felújítást, állagmegóvást végeztetett a templombelsőben (mellékoltároknál falfestés stb.). Gyönyörűek voltak az ünnepi szentmisék a kispapok asszisztenciájával. Tömve volt akkoriban a templomunk.

2002-ben nyugdíjasként jött haza Bécsből, ahol 12 évig volt a Pázmáneum rektora. A bécsi Stephans dómban mint magyar gyóntató is szolgált a híveket, és egy idős otthonban vállalta az ott lakók lelki gondozását. Hazatérte után kérte meg Zakar Polikárp apát urat, hogy szolgálhasson még kedves templomában.

Amikor pedig Lékai Péter Jusztin atya 2009-ben meghalt, újból vállalta a templomigazgatói teendőket. Közben bekapcsolódott a kórházi betegellátásba is. Idős kora és meggyengült egészsége miatt vonult vissza 2011-ben, de a vasárnapi 8 órai szentmiséken *Gonda Imre* atyával még rendszeresen koncelebrál.

Gyémántmiséjét 2014. augusztus 10-én mutatta be szülőfalujában, Besenyőtelken. Mi hívek mindig nagyon szerettük és szeretjük Öt. Életét a Szűzanya oltalmába ajánljuk.

(*Fábián Zsuzsanna*)

- **KOÓS EDE** atya Szent Bernát templomunk templomigazgatója – Veres Árpád után 2011-től *Hugyecz János* atya lett templomunk igazgatója, aki egyben a kispapok prefektusa volt a Papnevelő Intézetben. Három évig szolgált a Szent Bernát templomban. Nagyon megszerettük Janó atyát is, aki elkötelezettje volt a karizmatikus lelkiségnek. Homíliáiban közelebb hozta a Szentlélek tiszteletet hívekhez.

2014. augusztus 1-jétől – mint váci egyházmegyést – püspöke Gödöllőre helyezte. 2014. július 27-én a 10 órai szentmisében búcsúztattuk el, a nagyszámú hívek jelenlétében. Isten áldását kérjük további szolgálatára.

2014. augusztus 1-jétől Koós Ede atya lett a templomigazgatónk. Augusztus 10-ei bemutatkozó szentmiséjében elmondta, hogy célul tűzte ki a Szt. Bernát templom felújításának szorgalmazását és a hívek, a közösség lelki megújítását is. Augusztus 19-én, szent Bernát napján a szentmise után elimádkoztuk a Szt. Bernát litániát a neki szentelt mellékoltárnál. Utána pedig az Ede atya által írt imát olvastuk fel, melyben Szt. Bernát, Borgia Szt. Ferenc és a Szűzanya segítségét kérjük templomunk megújulásáért. Mi hívek ezt az imát a továbbiakban minden szentmise előtt imádkozzuk. Ede atya is prefektus a Papnevelő Intézetben, örömmel fogadtuk, és kérjük Istent, hogy segítse szolgálatát. Imáinkkal mi is segítjük.

(*Fábián Zsuzsanna*)

- **BENEDICITE— JÓZSEF ATYA** perjel hírei Zircről

– 200 éves évfordulót ünneplünk Zircen! –1814. augusztus 19-én az uralkodó, I. Ferenc kinevezte Dréta Antalt zirci apátnak. Ez a dátum és ez az esemény lezárása egy folyamatnak és kezdete egy olyan korszaknak, amikor is a zirci ciszterci közösség tanítórenddé fejlődött. A 200 éves évforduló kapcsán az Apátság 2014. május 18-án kiállítás nyílt: Szemelvények a Ciszterci Rend életének elmúlt 200 évéből.

A kiállítás megnyitót követő pódiumbeszélgetés témája volt „A Ciszterci Rend oktatásban betöltött szerepe”

Dékány Á. Sixtus zirci apát, *Késmárki Tiborné*, a Pécsi Ciszterci Nevelési Központ igazgatója, *Dobosi László*, a Ciszter Rend Nagy Lajos Gimnáziuma igazgatója és *Orosz Ágoston*, a Székesfehérvári Szent István Gimnázium igazgatója válaszoltak a kérdésekre.

– **Újfalussy Ottó** OCist atyának 90. születésnapját ünnepeljük szeptember 6-án. – Isten éltesse Ottó atyát, aki 1992–93 években volt az újból induló egri ciszterci közösség tagja. – *Ad multos annos!*

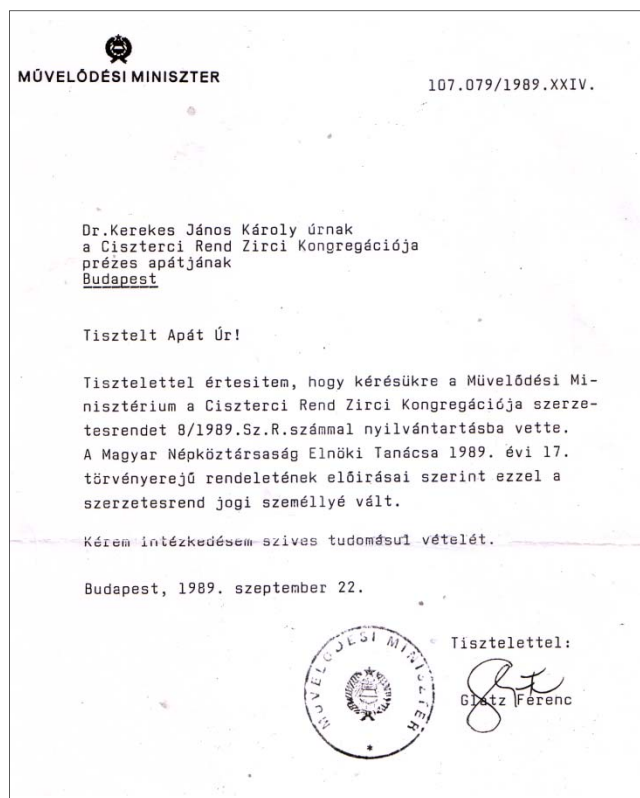
– Az elmúlt időszakban újra megrendeztük a ciszterci lelkiségi napokat Zircen fiatal fiúk számára. Pécsről és Egerből érkeztek hozzánk most diákok a hétvégére. A fiatalok bekapcsolódtak a zirci konvent életébe, az imádságába és a közös étkezésekbe is.

– Papszentelés volt Zircen. Május 17-én **Márfi Gyula** veszprémi érsek úr pappá szentelte **Nagy Lénárd** testvérünket.

- **25. ÉVE „ENGEDÉLYEZTE” AZ ÁLLAM** a Ciszterci Rend Zirci Kongregációjának működését Ekkoriban – 1990. 01. 01-én – 60 tagja volt a kongregációnak és négy, 1989. 09. 21-én beöltözött novícius. A kongregációhoz tartozott még a dallasi apátságban élő 5 szerzetes is. Szerzetesek a beöltözés sorrendjében.

Palos György Bernardin dr.
Hegy Gábor Kapisztrán dr.
Deáki Miklós Sándor dr.
Horvát Olivér Adolf dr.
Vajk Alajos Atanáz
Halász Ferenc Piusz dr.
Naszályi János Emil dr.
Sulyok János Ignác
Kápolnai Emil Tecelin
Molnár Ferenc Nivárd
Bognár András Benedek
Dózsa László Márton
Zagyvai István Kamill
Szabó László Vilmos
Köveshegyi András Rajnald
Kerekes János Károly dr.
Terebessy Béla Andor dr.
Hervay Ferenc Levente
Ács Antal Kajetán dr.
Kisgergely József Bálint dr.
Huszár Károly Hildebrand
Maróti Ervin Arnold
Jani Károly Domonkos
Szeke István András
Bárdos Kornél Albert dr.
Harta János Csanád
Simon István Marót
Horváth István Mihály
Kő Ferenc Bertalan
Rácz István Pelbárt

Rajna Zoltán Krizosztom
Badál Ede Álmos
Újfalussy Gusztáv Ottó
Kelety Jenő Géza
Krasznay József Kerény
Marosy György Cézár dr.
Szita Lajos Árpád dr.
Liska Ferenc Szilveszter
Szirbek Ferenc Hugó
Kovács Endre Gergely dr.
Keszthelyi Miklós Vazul
Bácskai Sándor Keve
Keszthelyi Ferenc Jeromos
Trimmer Elek Iván
Arató Miklós Orbán dr.
Purszky Géza Bernát
Katona Ferenc Farkas
Glósz Ervin Efrém dr.
Kiss Béla Benedek
Brenner László Tóbiás
Zámbó Imre Öcsény
Bán Zoltán Elizeus
Albrecht Vilmos Veremund
Rosdy Pál Ágoston
Czike Imre János dr.
Brückner Akos Előd
Lázár Dezső Kelemen
Mozsgai József Tádé
Égi Ferenc Konrád
Lékai Péter Jusztin

Kiegészítésül Károly apátúr 1990. január 1-jén kelt – talán még számunkra is érthető – latin nyelvű beszámolójából:

„Nunc /01-01-1990/ sunt in dispersione Cistercienses in Hungaria sollemniter professi numero 60 (inter quos unus abbas praeses Carolus Kerekes et unus episcopus auxiliaris dioecesis Agriensis Gregorius Kovács) et 4 novitii. – Praeter novitios omnes monachi /uno excepto/ sunt sacerdotes, 24 seniores sunt etiam professores emeriti.

Secundum aetatem Cistercienses in Hungaria sunt

inter 54 et 60 annos: 10

inter 61 et 70 annos: 30

inter 71 et 80 annos: 14

supra 80 annos: 6

Novitii nostri sunt inter 18 et 24 annos.

Abbas monasterii BMV de Dallas est Dionysius Farkasfalvy. Inter 26 monachos Dallasenses 20 sunt ex Hungaria, 5 adhuc stabilitatem Zircensem retinentes. Infra 60 annos sunt 10 monachi.”

- **DIÁKSZÖVETSÉGÜNK** a Ciszterci Gárdonyi Géza Gimnázium 10 kitűnően végzős diákját összesen 100 ezer forintos jutalomban részesítette.

• **DR. KILIÁN ISTVÁN** diáktársunk, ny. egyetemi tanár nyerte el ez évben a **Faludi Alkotói Díjat**. – A Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Intézete és a Faludi Ferenc Akadémia 2004-ben, Faludi születésének 300. évfordulója alkalmából hozta létre a díjat, a XVIII. századi irodalommal kapcsolatos kutatások kiemelkedő eredményeinek elismerésére.

A díj átadásakor laudációt tanítványa és munkatársa **Czibula Katalin**, az ELTE docense mondotta. Faludi életművéből, elsősorban az *Udvári ember*ből választott idézetekkel jellemezte a kitüntetett életpályáját.

Köszöntéséből idézünk részleteket:

„Első ilyen maxima Faludítól: *Nem kis dolog legyen (bátor kicsin legyen) első szerzőjének lenni.*

Az egri ciszterci gimnázium irigylésre méltó tanári és diákközösségből indulva olyan szellemi örökséget vitt magával, amely segítette őt abban, hogy a 60-as években túlterhelt gimnáziumi tanárként is a Miskolci Levéltárban kutasson eltűntnek hitt, ismeretlen drámaszövegek után. Ez a munka, mondhatjuk nyugodtan, szenvedélyévé vált, úgyhogy később, a debreceni Déri Múzeumba kerülve is folytatta a levéltári munkát. Jó muzeológusként gyarapította a múzeum gyűjteményét. ... A miskolci és debreceni évek munkájának eredménye az a minorita drámákat tartalmazó kötet, amely a Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. századi sorozatának első kötetét adja majd később. Eközben az új magyar irodalomtörténet, az ún. *Spenót* írása és recepciója megtörtént az irodalomtudományban, és ennek folyamán néhányan, elsősorban a szintén valamikor egri ciszterci diákként induló *Tarnai Andor* felismerték ennek a kutatásnak a jelentőségét, hogy a levéltárak a XVIII. századi magyar drámaszövegek sokaságát őrzik. ... Ennek a kutatásnak a megszervezésére szólította Kilián Istvánt Budapestre, aki speciálkollégiumot indított az egyetemen a Tarnai-tanszéken. ... Hárman, Staud Géza, Varga Imre és Kilián István megalapították a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Intézetének Drámakutató Csoportját.

A három alapító tag közül csak Kilián tanár úrnak adatott meg az, amit Faludi Ferenc a maga művében így fogalmazott meg: *Példát adék sok heverő pennának, olvasásra valót nyújték a hivalkodóknak, sok jókra emlékeztetvén a világ gondjaiban elmerült elméket.*

Kilián tanár úr nem átallott két-három hallgatóval levéltárakat járni, egyetemeken kisebb előadási lehetőségeket biztosítani számukra, hogy megtanulják/megtanuljuk, mit jelent kutatni, tudományos tevékenységet folytatni. Később, az ELTE Tanárképző Karán tanítva már busznyi diákokat vitt ezekre a helyekre és tette vonzóvá és értékesé számukra a kutatói életformát, ... immár három nemzedékre oszthatók azok a kutatók, akik Kilián tanítványnak vallják magukat ...

Ebből a kutatói hálózattá alakuló közösségből következnek az, amit a következő Faludi maxima jelöl:

Más dolgával valamibe ereszkedni, hogy ember magát jól végezze, tanácsos.

1988-tól datálható a tanár úr által szervezett konferenciák kezdete ... ahol a legkülönbözőbb tudományok, történettudomány, művészet-, zenetörténet, néprajz, nyelvészet képviselői összejönnek, és megosztják egymással munkájuk eredményét. Így indult az a konferencia-sorozat Noszvajról, amely később Eger, Nagyvárad, Kolozsvár, Nyitra helyszínein után 2015-ben ismét Egerben kerül megrendezésre, és amely a tízedik ilyen nemzetközi szimpózium lesz. ... Ezek a konferenciák ma már európai ismertségűek.

... Ahogy az iskoladrámának van egy emelkedett, heroikus szólama, és mellette megjelenik a komikus, tréfás regiszter is, így hadd említsek erre is példát a Kilián-portréból. Két olyan diszciplínában jeleskedik, amit nem sokan művelnek magas szinten: ez a rátermettség és az emberi figyelmeség, ha úgy tetszik, empátia.

Faludi így szól: *Nagyobb dolog legyen a dolognak belső érdemére s jóságára, hogysen külső tekintetes színére.*

Aki már kutatott levéltárakban, elfeledett iskolai könyvtárakban, parókiákon, az tudja, hogy ez ronda fizikai munka is: ... A tanár úr ilyenkor elvarázsolódik, és szeret egyedül dolgozni. ... Mellette, a nap végére már sorban gyűlnek a kötetek, mi viszont még egyetlen drámaszövegre sem bukkantunk. Ilyenkor szoktunk berzenkedni, hogy ő mennyivel jobb kupacot választott. És akkor odajön, beletúr a mi könyvhalmazunkba, kicsit válogat, aztán előhúzza egy kötetet, ami ugyanolyannak látszik, mint a többi – és dráma van benne. Ebben utolérhetetlen.

Valamint még egy dologban, amit Faludival szólva így fogalmazhatunk meg: *A nemzetünkre fogott fogatkozásokat erkölcsinkkel kell meghazudtolnunk.*

Akár külföldön, akár belföldön kutattunk, gyakran találkoztunk ... bizalmatlansággal: szigorú, minket alkalmatlannak tekintő könyvtárosnők, szúrós szemű, gyanakvó plébánosok őrzik a számunkra becsesnek vélt kincseket. Akkor jön Kilián tanár úr prelúdiuma, aminek nyelvi kelléke egy magyar-latin-német-szlovák nyelvi keverék, amit mindenki megért, tárgyi feltételként egy merülőforraló, egy bádögögre és egy doboz jó, erős kávé. Tíz perc múlva a fiókokból elővándorol a kockacukor, majd később a dokumentumok sokasága a különböző raktárakból, és két-három óra múlva már van lehetőségünk fénymásolni és fényképezni. Ezt a kedvességet sem tudjuk tőle ellesni. – Mi tudjuk, hogy a te életműved még nincs lezárva: nyomdára vár egy betlehemes játékokat tartalmazó köteted, és egy adattár-kötetet éppen a napokban zársz le, amely újabb drámaadatok százaival gyarapítja a tudásunkat. Ehhez a munkához adjon neked az élet, a Jóisten erőt, egészséget, energiát ...” – fejezte be köszöntő szavait Czibula Katalin.

Diáktársunkat mi is köszöntjük – örülve e rangos elismerésnek.

- **DR. BORDÁS BÉLA** 1947-ben érettségizett diáktársunkat, nyugalmazott gyermekorvost Gyöngyös Város Önkormányzata ez évben „Gyöngyös Város Egészségügyéért” kitüntetésben részesítette. A Debreceni Orvosi Egyetem elvégzése után 1953-ban került Gyöngyösre, ahol rövid megszakitással nyugdíjazásáig mint gyermekorvos dolgozott. 85 éve ellenére fáradhatatlanul szolgálja ma is betegeit és mindenkit, aki a segítségére szorítkozik. Kitüntetéséről örömmel olvastunk, és gratulálunk diáktársunknak!

- **CSÁKVÁRINÉ VERÉB VALÉRIA** a Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnázium magyar-angol szakos tanára augusztus 20-án Magyar Bronz Érdemkereszt kitüntetést kapott. – Mi is szeretettel gratulálunk!

- **VILÁGBAJNOKI CÍMET SZERZETT** az U18-as magyar férfi vízilabda válogatott tagjaként *Hornyák Olivér* (13.k) iskolánk tanulója augusztusban az Isztambulban. (U18 – „Utánpótlás” 18 éves korú versenyzőkből.)

- **A 2013. ÉVI PÉNZÜGYI HELYZETÜNKRŐL** adott beszámoló, melyet 2014. húsvéti számunkban közöltünk, hiányos adatokat tartalmazott a szerkesztő hibájából. Az alábbiakban közöljük a helyesbített táblázatot.

Nyitó állomány 2013. 01. 01-jén		867 575 Ft	
<i>Bevételek</i>		<i>Kiadások:</i>	
– Tagdíj	287 400 Ft	– Fekete/Fehér újság (nyomdaktg.)	135 450 Ft
– Adomány	141 285 Ft	– Ágoston J: Kunszentmárton...nyomdaktg.)	308 650 Ft
– Banki kamat	6 145 Ft	– Postaköltség	116 935 Ft
– Ágoston J: Kunszentmárton...könyv	334 780 Ft	– Anyag ktg. (boríték, irodaszer).	19940 Ft
Összesen	769 610 Ft	– Bankköltség	76 319 Ft
		– Gárdonyi G.C.G. támogatása	60 000 Ft
		– Egyéb kiadás (fénymásolás stb.)	5 380 Ft
		Összesen	722 674 Ft
Záró állomány 2013. 12. 31-én		914 511 Ft	

- **AZ EGRI FEHÉR/FEKETE** – a www.ciszterciekegerben.hu honlapon is érhető el. A honlap gondozója *Kaibás Gábor Márk*, a Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnáziumban 2001-ben érettségizett diáktársunk, akinek köszönhetően újságunk 1994 óta megjelent valamennyi száma az interneten olvasható, illetve letölthető.

- **KÖSZÖNET AZ ADOMÁNYOKÉRT!** – *Puky Pál* (é. 1943.) Peterborough (Kanada) 100; *N. N.* Franciaország – 60 euró.

HALOTTAINK

Trimmer Elek Iván OCist 2014. augusztus 13-án, életének 86. évében hunyt el. Iván atya 1946-ban lépett a rendbe, 1950 augusztusában tett örökfogadalmat. 1951. április 2-án szentelték pappá Székesfehérvárott, majd az egyházmegye papjaként szolgált. 1954–1959 között börtönben ill. internálótáborban volt. Utolsó éveit a pécsi egyházmegye gondozó otthonában töltötte.

Diáktársunk, akinek halálhíréről értesültünk:

Molnár József (é. 1943) – Szigetszentmárton –Nagyréde
Komoróczy László (é. 1943) – Budapest
Kiss Ferenc (é. 1947) – Ászár–Kisbér

Molnár László (é. 1949) – Budapest
Gyulai György (é. 1949) – Budapest
Dr. Csányi László (é. 1951) – Budapest

Requiescant in pace!

Ha közölnivalód lenne, légy szíves írd meg vagy telefonáljál: *Oláh Gyula, 1114 Budapest, Bartók Béla út 25. III. 5/A tel.:(1) 386 2295 vagy E-mail: olah.gyula3@chello.hu*

Az Egri FEHÉR/FEKETE alapítója és kiadója a Ciszterci Diákszövetség Egri Osztálya. (3300 Eger, Széchenyi utca 17.)
 Megjelenik Húsvét, Veni Sancte és Karácsony idején.
 Nyilvántartásba véve 2.9.1/571/2004. szám alatt.
 Felelős szerkesztő: Oláh Gyula

KIEGÉSZÍTÉS A TEMPLOMUNK FŐOLTÁRÁN LÉVŐ KÖNNYEZŐ MÁRIA KÉP TÖRTÉNETÉHEZ¹

A kép eredetéről

Az ősi, bizánci Mária ikont a római Szent Alexius templomban őrzik, az Aventinuson. Története a keresztény ókorba, szinte a legendák ködébe vezethető vissza.

Az V. sz. elején Edessa város Szűz Mária temploma mellett élt egy zarándok remete, Alexius. A tradíció szerint előkelő, római patrícius családból származott, de otthagya családját, Keletre zarándokolt, hogy a Szűz Anya szolgálatában éljen. Amikor észrevette, hogy a városban a hívek tisztelettel veszik körül, visszatért Rómába, ahol ismeretlen koldusként, szülei házában, az Aventinus dombon élt. Halála után tudták meg kilétét, s az akkor uralkodó I. Ince pápa (401-417) a kíséretével elment oda, hogy mint a keresztény önmegtágadás és lemondás hősének holttestét tisztelje. A VII. sz. elején ezen a helyen IV. Bonifác pápa bazilikát emeltetett. A X. században, 977-ben I. Benedek pápa átadja a bazilikát a szaracénok elől ide menekült Szeurgiusznak, a damaszkuszi görög metropolitának, aki Keletről Rómába hozta az Alexius kultuszt, ezért lett a templom Szent Alexiusról elnevezve. Itt őrzik az ősi, bizánci Mária ikont, amit Szent Alexius Edessában tisztelt, és Szeurgiusz, damaszkuszi metropolita a meneküléskor magával hozott. A templomban meghitt, kis szentélyt alakítottak ki a Mária ikon őrzésére. A Mária ikonról több másolatot készítettek. (Dr. Tóth János: Római virágszedés című könyve alapján, Művészettörténeti Társaság, Bécs, 1988, Szent Alexius temploma)

A kép története Nagyszombatban folytatódik

A Felvidéken élő unokaöcsémtől kaptam a „könnyező Mária” képről és történetéről egy képsorozatot. A kis ismertető szlovák nyelven van írva, és szintén a Felvidéken élő unokahúgom fordításában közlöm.

„...1585-ben hozták az Alexei és Bonifác templomból a fatáblára festett bizánci Mária ikon másolatát és a nagyszombati Szent Miklós (jezsuita) templomban helyezték el. 1663-ban, a török háború idején az ikon véres könnyeket hullatott. 1708-ban a kép újra könnyezett, július 5-től augusztus 11-ig. Harminc ember látta és bizonyította.

1710-ben járvány ütött ki, sok ember meghalt. A hívek Máriánál kerestek segítséget. Körmenetet tartottak a városban és megfogadták, hogy minden év november 21-én emlékünnepet tartanak. Ezt Nagyszombatban 300 év óta megtartják.

1739-ben nyolcszögű kápolnát építettek a templom belsejében, ott helyezték el a Mária ikont. 1990-ben restaurálták a képet.

A Mária ikonról sok helyen található másolat. – 2003-ban II. János Pál pápa is meglátogatta. „

(S cirkevnyim schválenim AÚv Trnave, dna 22.10.2007.c.j. 6107/07 MD kiadásából)

Könnyező Mária képe templomunkban

Az egri ciszterci templomunkba a jezsuiták hozhatták a nagyszombati kép másolatát. A főoltárra, a tabernákulum fölé helyezték.

Az utóbbi években, évtizedekben történetekhez személyes emlékeim fűződnek. Az 1960-as évek végén, vagy 1970-es évek elején a Mária képet a főoltárról áthelyezték a Szent Bernát oltárnak a szentély felőli külső falára. Az oltárra a kép helyére egy aranyozott keresztet állítottak.

Az ikont idővel visszatették az eredeti helyére. Mielőtt ez megtörtént, Kerekes Károly Apátúr tartott egy ismertetőt a Mária képről. Amikor Egerben járt, mindig összehívott bennünket, akik a templomhoz tartoztunk – az ő szavaival élve – a „szent maradék”-ot. Egyik alkalommal – amikor még a Rend nem újult meg Zircen –, a templom irodájában gyűltünk össze, behozta a Mária képet és az asztalra helyezte. Elmondta, hogy a kép a főoltár tartozéka, onnét nem szabad levenni.

A képkeret gazdag díszítése úgy van kialakítva, hogy az oltár hasonló díszítésébe pontosan beleillik.

Az oltárszekrény fölött van a helye azért is, mert a képen Mária egyik kezével az ég felé mutat, a másikkal a tabernákulumban lévő Jézusra.

Reméljük, hogy a templomban kezdődő tatarozások befejeztével, hamarosan újra látni fogjuk kedves Mária képünket.

Urbánné Simonyi Ilona

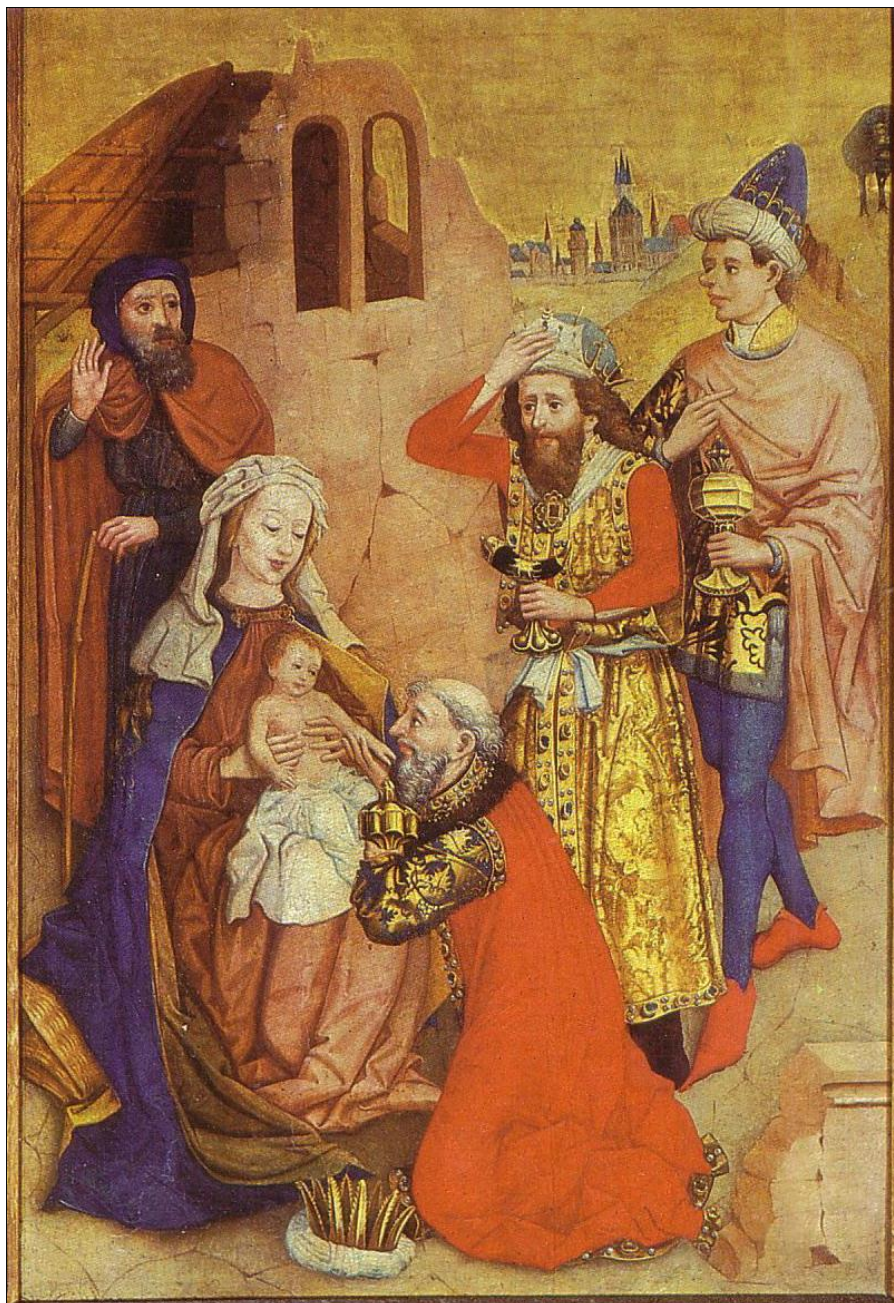
¹ Húsvéti számában KÖNNYEZŐ MÁRIA KÉPE TEMPLOMUNKBAN c. íráshoz.

EGRI *FEHÉR/FEKETE*

Ciszterci Diákszövetség Egri Osztályának lapja

*Minden öreg és fiatal ciszterci diáknak
áldott karácsonyt és boldog új esztendőt kívánunk!*

A TARTALOMBÓL

Három szent királyok utazása – (Heródes és pásztorjáték)
25 éve alakult újjá a Ciszterci Diákszövetség – II.

Fecske László: Az egri Jegyző-internátusról

Bartha István: Emlékeim Hegyi Kapisztrán igazgató úrról

Egy ciszterci diák az első világháborúban
Iskolánk és a háború

Kereszty Rókus OCist: Lékai Lajos

Gödl Károly: Diákéletünk 1948 után

hírek...hírek...hírek...

HÁROM SZENT KIRÁLYOK UTAZÁSA

(Heródes- és pásztorjáték)

Ez a betlehemes játék Kilián István emeritus egyetemi tanár diáktársunk kiadás alatt levő könyvében, a Magyar betlehemes játékok c. két kötetre tervezett munkájában található. A XI (!) – XVIII. századból származó, magyar, latin, német, szlovák nyelvű nyomtatott ill. kézírásos formában ránk maradt anyagot Kilián István az 1980-as esztendőket követően gyűjtötte a történelmi Magyarországon területén – Eperjestről Marosvásárhelyig.

Az itt közölt betlehemes játék a sárospataki

református főiskola könyvtárában található *Herschmann István* OCist kéziratos vegyes versgyűjteményéből való. Semmi nyoma nincs annak, hogy honnan másolta *Herschmann István* ezt a betlehemes játékot gyűjteményébe. Nem valószínű, hogy ennek szerzője *Herschmann* lenne. Ő diák korában találhatott rá erre a betlehemes játékra.

Mindezekért és a közlés lehetőségéért hálás köszönet kedves diáktársunknak!

BEVETZETŐ

Ritka és különleges dolog, ha egy kutató olyan betlehemes játékra akad, amelynek rendezője ciszterci pap lett volna. Kétségtelen a 18. század végén Zircen és környékén több község lelki gondozását a cisztercieknek kellett ellátniuk. *Herschmann István* (1742–1798) ciszterci szerzetest 1772-ben szentelték pappá, s ezután több, ciszterciekre bízott községben volt lelkipásztor. Olaszfaluban, Porván, Tósokberénden, Lókúton, Előszálláson, Borzavárott majd ismét Lókúton szolgált. Érdekes azonban, hogy adataink szerint ezt a betlehemes játékot ő csak két helyen adta elő:

„Leg elsőben Székes fejér vári Magyar népnek kívánságára, az után nagy Győr Városának Nagyobb vigasságára illendő pompával, szolgálai kötelességeiből repraesentáltak némely érdemes ifjak, Deákok Anno 1767 és 1768-dik esztendőben”

Ritka és különleges dolog. De az ilyen alkalmat ki kell használni. Egy ciszterci öregdiák karácsony közeledtével örömmel gondol olyan betlehemesre, amelynek rendezője is ciszterci volt.

Dr. Kilián István

* * *

KATONA (A katona leg elsőben magányosan bé menvén és audentziát kérvén székeket készít a királyoknak.)

ANGYAL (magányosan bé menvén imigyen verseit kezdi:)

Saba, Arabia, Persia Királyok,
Kiknek adattam én mostan postájok,
Majd hozzátok jönnek, ime, meg látjátok,
Született Messiást vélek imádgjátok!

Azért házotokat ki tisztogassátok,
Szakács, Kulcsár, Kukta jól forgóldogytok,
Az el fárodtaknak hiven szolgáljátok,
Ugy léssen a kiseded Jesus jutalmatok!

(Az után az Katona ajtot nyit és minyájon rendel bé mennek. A Királyok, a Pásztorok kin maradnak, és minek utánna a Herodes rendelt székire a két Katona között Le üll az Gaspar igy szol Herodeshez:)

GASPAR

Szerencses napokat mi te fölségednek
Kivánunk Istentől ate személyednek,
Ki vagy nagy Királya zsidó nemzetségnek
Hallyad meg kérését mi Jövevényeknek!

Uj Király született mostan mi értettünk,
Kinek csillágotul ide vezetettünk,
Azért fáradsággal te hozzád bé tértünk,
Hogy hol született mutatná meg nekünk!

Mert mi buzgo szivel kíványuk azt látni,
Mint mennyei Királyt böcsülni s-imádni,
Aranynyal, tömjénnyel, Myrhával tisztelni,
És úgy ismét viszont hazánkba meg térni.

(Ezeket halván Herodes, tetteti magát, mint fia jó szivel látná az kiseded Jesusrul kérdezősködő királyokat mondván:)

HERODES

Kedves, jó királyim, szép köszöntéseket
Töletek jó szívvvel veszem mind ezeket.
Szolgálni is kívánok halván kérésteket,
Tessék nyugosztalni fárátt testeteket!

En nekem még eddig semmi ollyas hirül,
Nem adatott ugyan az új Király felől,
Hogy született volna mostan véletlenül,
Ki engem ki dulna királyi székemből.

A BORÍTÓN: *Háromkirályok* – a kassai Szent Erzsébet-főszékesegyház – a kassai dóm – 1474–77. között készült főoltáráról. A szárnyas oltár 48 táblaképe Szt. Erzsébet és Szűz Mária életét valamint a Passió történetét ábrázolja.

De mind azon által kérlek, jo Királyok,
Oly jo akaratot hozzám mutassatok,
Keressétek ti föl, s-ha föl találjátok,
Leg ottan én nékem hiremmé adgyátok!

Hogy én is el menvén veletek meg lássam,
Le borulván ötet szivből imádhassam.
Kintses tárházombul ajándékozhassam,
Hiv szolgálatomat néki mutathassam.

MENYHÁRD

Igen is el megyünk, és majd föl keressük,
Föl találván, néked mingyárt hirül teszük.
Mostan botsánatot fölségedtől kérünk,
Szép, jo akaratod minnyájon köszönyük.

HERODES

Békeséggel, jo szerencsével jarjatok, jo Királyok!

(Az három királyok el butszása után szörnyü haraggal föl gyulladván az ujonnan születet királyt el veszteni magában el rendeli, mely dolognak végbe vitelére katonait hivatván ilyen képpen szól:)

Én vagyok Kegyetlen Herodes Királytok,
Még is hogy uj Király született, mondgyátok?
Talán alattomban föl koronáztátok?
De föl kerestetem, valóban tudgyátok!

Hogy ha nem tudhatom születése helyét,
Mind öszve járatom Bötlehemnek földét,
Ahol található kis dedek seregét,
Mind kőnczra vágatom ártatlanok testét.

Föl lobbant az vérem im már tagjaimban,
Reszkednek inaim szörnyü haragomban,
Vér ontást kívánok bőszu állásomban,
De meg vivom véle, hidgye meg valóban!

Azért sietséggel, szolgák gyorsassággal,
Bethlem tartományát irgalmatlansággal,
Fussátok helyeit nagy boszonkodással,
Fössétek a földet szörnyü vér ontással!

Ahol kisdedeket midőn találjátok,
Sírását anyjoknak meg ne hallgassátok,
Bölsőjökbul őket mind ki rángossátok,
És ott konczrul konczra föl darabollyjátok!

KATONÁK

(Ezeket hallván Herodestül hű szolgálatyokat mindenekben ajánlák mondván:)

Tudjad azt, jó Király,
Hogy hívségünkben áll
Vérünk ki ontásáig

Mást királyt heletted,
Bizonynyal elhigyjed,
Nem kívánunk éltedig!

Melletted fölkelni,
És bosszúdat állani
Életünknek fogytáig.

Nagyobb el hitelre,
Akar bagoly hitre
Majd előtted esküszünk.

(Minek utána a katonák el végzik beszédgyeket, az három királyok az házban lévő oltárhoz vagy képhez fordityák magokat, és Gaspar minnyájok helyet így kezdi köszöntését:)

GÁSPÁR

Üdvözlég, oh, régtül föl kelt napunk,
Üdvöz légy ujonnan született királyunk!
Ime, te éretted jazánkbul fárodtunk,
Azért most mindnyájon elejbéd borúlunk.

Én, Gáspár, mind hatalmasnak
Aranyot adok uramnak,
Ajándékul királyomnak,
Engedgy meg, kérlek, szolgádnak!

MENYHÁRD

Én, Menyhárd tömjénnyel áldom,
Kis Jésust uramnak mondom,
Noha szegénységét látom,
Még is Istenségét vallom.

BOLDISÁR

Én, Boldisár Myrhát hoztam,
Melyben hittem és vallottam,
Hogy Isten emberré lett, tudtam,
És kenettel bizonyítottam.

GÁSPAR

Alázatosságal, oh, kis ded Jesusunk,
Már el következőnk, mert hoszús az utónk.
Kérünk, buzgo szível ,emlékezől rolunk!
Légyen ez világbul boldog kimulásunk!

(Midön az három királyok el bucsuznak, és a kisded Jésustól hazájokban meg térni akarnak, így szollitya az Angyal öket mondván:)

ANGYAL

Sába, Arabia, Persia királyok,
Egy kevéssé, kérlek, meg állpodgyatok,
Hogy szerencsés légyen vissza utazástok,
Általam az Isten Mit kíván, halljátok!

Gonosz Herodeshez vissza ne térjeteK,
Hanem hazátokban más utón menyetek,
Mert ölni kíványa, ki lett üdvösségetek,
Ezért erre gyorsan én vélem jöjjetek!

(Angyal ezek utan az fekiűvö pásztorokhoz fordulván, és azokat az ujonnan született Jesus köszöntésére söréngetvén, imígyen szoll mondván:)

ANGYAL

Dicsösség mennyekben az nagy Ur Istennek,
Békesség az földön az jó embereknek!

Kellyetek föl pásztorok,
Ime, az Istentől jöttem hozzátok,
Bethlehemben menyetek,
Ott született néktek,
Örök üdvösségetek, menjeteK!

(Az Angyal éneklésére, mely álmábúl föl sörkenvén, így beszélget magával csudálkozva mondván:)

ELSŐ PÁSZTOR

Oh, Oh, Oh, én Istenem, én Istenem!
Ih, ih, ih, ih, ih, ihon bizony meg értem
Je, Je, Jesusomat,
Kiről még gyermek létemben szólottak
Az én régi öreg atyaim,
Hogy Bethehembe fog születni,
Ki léssen az én üdvösségem,
De lám ihol bizony meg értem.

(Ezeket fekve mondván, föl kelni igyekezik, és így szól:)

De hallátok-é majd mit mondok.
Csakhogy bizony már öreg e legény.
Miulta ez az én meg öszült szakállom ilyen nagyon meg nyölt,
És miuta az én gircses-göröcsös, görbe,
Tomp elmém az hátomba szállott,
És miulta az szegény, vén Lia anyám e' világra szült volt,
Ugyan csak sok, vígságos gajdolást, dudálást halottam ám már,
De soha ily gyönyörűséges álmat nem láttam,
Mert talán angyalszót is hallottam.

(Itten fölkelti a második pásztort, a hátát jól meg konditván botjával.)

Haj, haj, kely föl tehát hajnal hasító, csillag szalajtó Tubalka barátom, mert amint értem az Angyal szavábul, Bethlehembe köll mennünk parancsolatyábul!

MÁSODIK PÁSZTOR

Hiszen mind jól vannak a nyájak.

ELSŐ PÁSZTOR

Nem azt mondom, ostoba, ércsd jól szavamat, Bethlehembe mennyünk!

MÁSODIK PÁSZTOR

Szined előtt mondom, hogy még az estve megoldvastam őket.

ELSŐ PÁSZTOR

E bizony mind eddig is nem is hall, de majd a fülébe rikkantok néki: Kely föl, ércsd meg szavamat, Bethlehembe mennünk! Siessünk, mennünk!

MÁSODIK PÁSZTOR

Nem megy oda a farkas, mert meg örzi őket a talpas Kormos.

ELSŐ PÁSZTOR

Kel föl, mikor mondom, mert olyant sujtok a hátodon, hogy még a tegnap evett pempő is keserűvé válik benned!

MÁSODIK PÁSZTOR

Haj, haj, szegény, öreg apos, haj, most értem álmos beszédedet. Azt gondoltam, hogy a régi, öreg natragula szállotta meg a vén agyadat! Ha úgy van, hogy Isten minket, szegényeket kegyelmébe véssen, szegény bűnösöket, mennünk el tehát mind Isten fiához, vigyünk egy báránkát a kis Jesuskának, hiszen talán ő is meg ajándékoz minket. Csak hogy ki lesz igaz addig ami nyájunkhoz?

ELSŐ PÁSZTOR

Hadgyuk itt a Gyurkót,
Akinél vagyon a negyven esztendős, göcsörtös furkó,
Meg örzi nyájunkat az Azinus Lurkó.
Jo nemzetségből való, mint az apja, Kurkó,
De bezzeg nagy cigány vala, mint az bátyja Lulo.

MÁSODIK PÁSZTOR

Kelly föl tehát, Gyurkó, serkeny fel almodbol.
Mert mi, amint érténk az Angyal szavábul,
Bethlehembe megyünk parancsolatyából,
Azért tehát jól meg őrizd a nyájunkat!

BUJTÁR

Jol vagyon, jo, édes gazdáim. Ha jó árosim jönnek, ugyan jól eladok benne. Bezzeg lesz én nékem új ködmenem, új szűröm, pipes bocskorom, zsíros bundám, ugyan csak szép, széllal béltett köntösöm.
De ha el mentek tehát,
Köszöntsétek én általom kis ded királyt,
Aki énnékem az atyámnál gratiát talált!
Mikor ebbül a gyarlo testből a lélek ki penderedik,
Adjon boldog halált!

(Ennek utána az három pásztorok az éneklésre öszve borulván muzsika szóval imigyen kezdik verseit mondván:)

PÁSZTOROK

Menybül az Angyal le jött hozzátok, pásztorok,
Hogy Bethlehembe sietve menvén lássátok!

Aki született, az Isten fia jászolban,
Az léssen néktek üdvözétőtök valóban.

Mellette vagyon az édes Anyya, Maria,
Barmok közt fekszik, jászolba nyukszik szent fia.

Azt mondja Pásztor, az ki leg első, sietve,
Mennünk mindnyájon, jo napot mondgyunk

nékie

El indulának és bé jutának botokkal,
Szép ajándékot vévén kezekben magokkal.

Egyik egy bárányt vévén, a másik egy juhót,
Harmadik tejet, negyedik adott egy sajtót.

Az Isten fiát, a Kis ded Jesuskát imádgják,
Az nagy Úr Istent ő szent voltáért így áldgyák.

El indulának ők hazájokban nagy bátran
És a nagy titkot mindenütt mondgyák nagy vigan.

ANGYAL (Ezek után el bucsuzván imigyen kezdi verseit mondván:)

Kedves, jo Uraim, Isten már hozzátok,
Mert utunk van tovább, magatok tudgyátok,
Kölcsegetek tőlünk ti ne sajnállyátok,
Ki pusztult erszényünk, ihol, jól láttyátok.

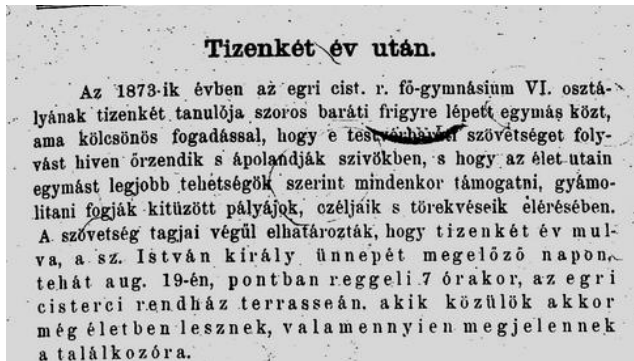
Kiért az Úr Isten ez új esztendőben
Tartson meg bennetek hitben, réménségben,
Csendes békeségben, égő szeretetben,
Halál után vígyen örök ditsösségben! Amen

25 ÉVE ALAKULT ÚJJÁ A CISZTERCI DIÁKSZÖVETSÉG

II. Az Egri Osztály

Amikor Egerben, 1922. június 29-én, az iskolai év záróünnepélye után megalakult a „Ciszterci Diák-Szövetség”, az iskola-tanár-öregdiák kapcsolatnak már messze múltba gyökerező hagyományai voltak iskolánkban.

Az EGER „politikai tartalmú hetilap” 1885. augusztus 25-i számában is olvashatunk erről:

A tizenkettedik év az idén foly le, s a találkozásra kitűzött nap f. aug. hó. 19-ére, a múlt szerdára esett. S mikor a székesegyház tornyán a reggeli 7 óra elhangzott, a cisterciek terrasse-a egyszerre megnépesült, — s akik 12 év előtt mint nagy reményekkel telt ifjak váltak el egymás baráti kebléről, — ma mint a férfiak tavaszát élő, s tiszteletre méltó társadalmi állásokat elfoglaló, derék, munkás honpolgárok szorítottak viszont egymással baráti kezet, — de fájdalom, — nem mindnyájan.

(A 12 éves időpont kitűzése a VI. osztályos diákok számára a két év múlva következő érettségijük utáni 10 éves találkozót jelentette.)

A szövetség szervezését elindító ciszterci öregdiákok célkitűzésében folytatni látjuk ezt a hagyományt: „...fel akarjuk magunkban újítani a szép, boldog időket, amikor derűsen, jókedvvel voltunk magyar diákok. azokat a kipróbált, áldott hagyományokat, amelyeket a Ciszterci Rend termelt és alakított ki keresztény magyar kultúránk alapjai számára. Szeretettel akarjuk felkarolni, támogatni, ... a szegényebb sorsú utódainkat... Őrei, küzdő harcosai akarunk lenni a keresztény magyar intelligenciának...” A Diákszövetség megalakulása az első világháború utáni nehéz idők ország-építő szándékai közé illeszkedik.

Kezdetben a hírek az iskolából kikerülő egyetemista és főiskolás diákok megsegítéséről szólnak. Már az 1923/24 tanévben 21 egri diák kapott a budapesti Üllői úti Horthy kollégiumban ingyenes szállást, melynek költségeit a Diákszövetségünk tagjainak adományai fedezték. Az egyetemet végzett ciszterci diákok elhelyezkedésében is rendszeresen adott segítséget a Diákszövetség részben anyagiakkal, ún. becsületkölcsönök formájában, részben pedig kapcsolatok révén. Ez utóbbit szolgálták a több ízben is kiadott

Névtárak, ahol a nevek mellett feltüntették a foglalkozást és a címet is.

A Diákszövetség szerény támogatást nyújtott az Alma Mater részére is. Többek között támogatta az 1924/25 évben alakult fúvószenekart.

Ez a segítő gyakorlat egészen az 1944-i összeomlásig figyelemmel kísérhető az iskolánk Évkönyveiben.

A másik fő célkitűzést: szellemi közösséget létesíteni a ciszterci diákok között – az egyre élénkebb egyesületi élet, a Diákszövetségnek az egri közéletben vitt rangos szerepe is mutatja.

Alakuláskor az egyesület elnökének dr. Babocsay Sándor egri ügyvédet, a gimnázium 1853-ban végzett szeniorját választották, aki e tisztséget haláláig viselte. 1930-tól Kriston Endre egri s. püspök volt az elnök az egyesület 1948-as kényszerfeloszlataáig. Az ügyvezető alelnök a mindenkori gimnáziumi igazgató volt: dr. Werner Adolf dr. Kürti Menyhért, dr. Palos Bernardin, majd dr. Hegyi Kapisztrán.

Dr. Werner Adolf a gimnázium igazgatójának, mint a Diákszövetség alelnökének aláírása

Az egyesületnek az 1922–1948 között három alkalommal megjelent Névtárár adatai 1927-ben 489, 1936-ban 582, 1943-ban pedig 639 tagja volt. Az ifjúsági tagozatnak 1936-ban 9, 1943-ban pedig 190 frissen érettségizett tagja volt.

Évenként rendszeresen tartott közgyűlésen és az 50–80 főből álló választmány gyakoribb ülésein kívül farsangi időben ún. társas vacsorákat szervezek, melyen pl. 1934-ben családtagokkal együtt 400-an vettek részt. A Budapesten élő egri öregdiákok is rendszeresen találkoztak. Az érettségi találkozókra résztvevő, „az Alma Materbe hazalátogató” öregdiákok névsorát mindig megtalálhatjuk az Értesítőkből a Diákszövetség életéről szóló beszámolókból.

Az intézettel közösen rendezett jelentősebb események közül kiemelkedik az iskola zászlószentelése 1927 májusában, melyen „mintegy 600 fia, hatvan (!) évfolyam képviselői tettek tanúságot arról, hogy még mindig él a hűség a lelkükben a szent eszmék és elvek iránt, amelyeket az intézet falai között a ciszterci tanárok tanítása plántált a lelkükbe.”

1942 decemberében a Diákszövetség Eger városával és az iskolával közösen a városháza dísztermében rendezett ünnepségen emlékezett a

Ciszterci Rend Magyarországra telepedésének 800. évfordulójáról.

Az Évkönyvekben külön fejezetben olvashatunk az iskola életébe szervesen beépült egyesület működéséről 1922/23-tól egészen 1943/44. tanévig. 1945 után készült az igencsak „karcsú” Évkönyvek már nem szóltak a Diákszövetségről. Bizonyára szünetelt is a működése. 1948-ban az egyesületet a belügyminiszter feloszlatta.

Ezt követő 40 esztendőben a rendszeresen szervezett érettségi osztálytalálkozók jelentették bizonyos mértékben a Diákszövetség eszmei értékeinek fennmaradását, csak hát osztályonként elszigetelve és egymásról alig tudva. A fényképek még őrzik ezeknek emlékeit, ahol gyakran megjelentek civilbe öltözött ciszterci tanáraink, gyakran a világi tanáraink és ezek az együtt töltött órák jelentették sokunk számára a ciszterci szellemiség továbbélését.

Újjáalakulás. Iskolánk 300 éves jubileumára készülünk.

A Diákszövetség újbóli megalakulásáról a Veni Sancte-i számunkban részletesen beszámoltunk Tárkányi László 1939-ben érettségizett diáktársunk emlékezései alapján.

1987. február 13-án 18 összejött egykori Szent Bernát-gimnáziumi diák a volt Ciszterci Diákszövetség Egri Osztályának újjászervezését tűzte ki célul, elsősorban azzal a céllal, hogy iskolánk fennállásának közelgő 300. évfordulóját megünnepelhessük. Megválasztották az egyesület tisztikarát: Tárkányi Lászlót az egyesület elnökének, és még további 4 tisztségviselőt is. Megbízták diáktársunkat dr. Farkas András (1938) egri ügyvédet, hogy az így megalakult egyesületet fennálló jogszabályok figyelembe vételével, az egykori alapszabály „korszerűsítése” mellett mielőbb vétesse nyilvántartásba a Heves Megyei Bíróságon.

Tárkányi László szervezésében 1987 második felétől 25–30 Budapesten élő egri ciszterci diák a Dohány utca 23. alatt levő Metró Clubban jött össze minden hónap 3. keddjén. Hónapok alatt több mint száz ciszterci öregdiák találkozott egymással, beszélgetve, ismerkedve, és majd minden alkalommal előadások is elhangzottak

„A Heves Megyei Bíróság azonban a megalakult egyesület nyilvántartásba vételét elutasította. Dr. Kerekes Lajos és dr. Chikán Zoltán, mindketten Egerben laktak, javasolták, hogy Egri Öregdiákok Baráti Társasága néven szélesebb körben alapítsunk egyesületet. Az egyesület 1998. október 1-jén tartotta alakuló ülését, tagjai túlnyomó részben a Szent Bernát Gimnázium diákjai voltak. Engem felkértek, hogy a társaság budapesti főtagozatának titkárságát vállaljam el. Ezt elvállaltam” – írja emlékezésében Tárkányi László.

Az Egri Öregdiákok Baráti Társasága (EÖBT) – mely a Ciszterci Diákszövetség „fedőszerveként” alakult – a volt ciszterci diákokon kívül a többi egri

középiskolák, sőt a volt Jogakadémia és a Hittudományi Főiskola öregdiákjait is hívta soraiba. Az 1988 júniusában kelt toborzó levelében olvasható célkitűzés: „Eger város kultúrtörténeti jelentőségének szélesebb körű kidomborítása...” Az EÖBT tagságát 80%-ban a Szent Bernát gimnázium öregdiákjai – közel 270-en – alkották.

„Kiemelkedő esemény volt a társaság életében 1989. május 26–28-án az a háromnapos rendezvény, amellyel a középiskolai oktatás Egerben történt megindulásának 300 éves évfordulóját ünnepeltük a Gárdonyi Géza (azelőtt a ciszterci Szent Bernát) Gimnáziumban, a ciszterci templomban dr. Zakar Polikárp ciszterci generális apát, dr. Kerekes Károly zirci apát és dr. Kovács Endre püspök által celebrált misével, a Művelődési házban tartott ünnepi közgyűléssel, miniszteri előadóval, majd a Dobó téren tartott záróünnepséggel és a Dobó szobor megkoszorúzásával” – írja visszaemlékezésében dr. Kerekes Lajos, a EÖBT elnöke.

Azonban ekkor már 1989. május 20-án megalakult a dunántúli Nagyvenyimbén, a volt ciszterci plébánia templomban az újjászervezett diákszövetség, a Magyar Ciszterci Diákok Szövetsége, mely magában foglalta a volt öt ciszterci gimnázium öregdiákjait.

Az újjáalakult szövetség osztályai sorban alakultak a volt ciszterci gimnáziumok székhelyén. Az egri osztály megalakulása sokáig váratott magára. A sok ciszterci öregdiák úgy gondolta, hogy EÖBT megalakulásával lényegében már létre jött ez a szervezet. Az első lépést az Egri Osztály megalakulására a Budapesten élő egri öregdiákok tették meg. 1990. január 16-án, Budapesten, a József Attila (a volt ciszterci Szent Imre) gimnáziumban tartott összejövetelen – melyen a jegyzőkönyv szerint 25-en vettek részt – megválasztották a MCDSZ Egri Osztályának ideiglenes vezetőségét: elnök dr. Farkas András, titkár dr. Száva József pénzügyi vezető Póta György. A megbízásuk ideiglenes jellegű volt.

Egerben, főleg Wolsky Agenor szervező munkájának köszönhetően egy 11 fő csoport készítette elő az Osztály megszervezését. További lépést jelentett 1990. dec. 1-jén az Erdőgazdaság székházában megtartott ülés, melyen 50-en vettek részt, az egriek mellett több Budapesten élő öregdiák is. A részt vevők sürgető lelkesedéssel tárgyalták meg az újjáalakult Ciszterci Diákszövetség célkitűzéseiben szereplő, az egri osztály számára legfontosabbnak ítélt feladatokat: az iskola visszaadása a Rendnek, a leánykollégiumként működő Rendházban ciszterci atyák számára lakosztályok kialakítása, a cserkészmunka újbóli elindítása, és mindenek előtt, ciszterci szellemiségű, 8 osztályos oktatás megvalósítása az iskolában.

Az MCDSZ Egri Osztályának alakuló közgyűlését 1991. február 7-én tartották ugyancsak az Erdőgazdaság székházában, melyen 98-an vettek részt. Megjelent dr. Seregély István egri érsek, dr. Kerekes

Károly zirci apát, dr. Nagy Andorné, a Gárdonyi Géza (volt Szent Bernát) gimnázium igazgatója, M. Juhász Mária, az egri Santa Maria gimnázium igazgatója és a város polgármesterének képviselője is. A közgyűlés az Osztály elnökének dr. Kovács Endrét OCist. püspököt választotta meg, aki ezt a tisztségét haláláig viselte, az egyesület munkáját irányító és szervező titkárnak dr. Száva Józsefet.

Ezen az ülésen a ciszterci oktató és nevelő munka elősegítésére alapítványt is tettek „Egri ciszterci rendház és gimnázium működésének újraindítása” címmel. Az Egri Osztálynak nem volt saját pénzkezelési lehetősége, így alapítványon keresztül tudták támogatni az iskola és a Rend újraindulását.

Az elkövetkező években igen aktív munkát végzett az osztály elnöksége gimnázium és a rendház visszatérése érdekében. A aláírásgyűjtéssel és az önkormányzat testületében résztvevő öregdiákok közreműködésével segítették elő az 1992 őszére létrejött megállapodást, mely szerint az iskola és a kollégium tulajdonjogát az 1992/93 tanév végén az önkormányzat átadja Ciszterci Rend Zirci Kongregációjának, a használati jog átadását pedig 1997-re tűzték ki. A rendház egy részének átadása után három lakosztályt alakítottak ki ciszterci atyák részére, ahová 53 év után, 1993 augusztusában Mozsgai Tádé és Szita Árpád atyák beköltöztek. Ez időtől az osztály elnöksége havi rendszeres üléseit is Tádé atya vendégeként a rendházban tartotta.

A Diákszövetség osztályai, elsősorban a pécsi, majd az egri is nagyobb gazdasági, és szervezeti önállóságra törekedtek az iskolák „visszaszerzése” és a rendi jelenlét elősegítése érdekében. Ez az Erdőgazdaság székházában tartott 1992. február 7-i közgyűlés központi témája volt.

Végül is 1993. március 13-án a Gárdonyi gimnáziumban tartott közgyűlésen alakult meg teljes jogi és gazdasági önállósággal a Ciszterci Diákszövetség Egri Osztálya. A már jogilag is önálló egyesület első megválasztott tisztségviselői: elnök – dr. Kovács Endre, alelnök – Keszthelyi Ferenc, ügyvezető elnök – dr. Száva József, titkár – dr. Suba János, jegyző – Szelényi János, pénztáros – dr. Bereczkei Ottó, felügyelő biz. elnök – dr. Kovács Jenő, tagok – Oláh Gyula és Bartha István. A megválasztott ü.v. elnök egészségi állapotára és az esztendő nagyobb részében Egertől távol tartózkodására való tekintettel helyettesként Wolsky Agenort választotta meg a közgyűlés.

Az évenként rendszeresen tartott közgyűlések közül ki kell emelnünk az 1997. szeptember 14-i, sorrendben a VII. közgyűlést, melyen a tagság 1997/98. tanévtől újból indult ciszterci gimnáziumot köszöntötte. Dr. Száva József ü.v. elnök emlékezve az átvétellel kapcsolatos meglehetősen hosszadalmas és tárgyalásokra Diákszövetségünk elnöksége nevében köszönte meg az előkészítő tárgyaláson résztvevő, önkormányzati képviselő-tagjaink munkáját, az ügyben

tanúsított felelősségteljes pozitív hozzáállását, amelynek révén lehetővé vált az egri ciszterci gimnázium újraindítása. (A tárgyalásokról dr. Molnár Miklós szövetségünk jelenlegi elnöke, akkoriban önkormányzati képviselő, újságunk hasábjain – 2004. húsvéti számban – részletesen is beszámolt.)

A közgyűlés közötti időszakokban az elnökség havonta rendszeresen ülésezett, 1998 szeptemberétől immár az új rendfőnök, a dallasi apátságából hazatért dr. Nagy Mójzes vendégeként. Elődjei példáját követve Mójzes atya Eger közéletében is szerepet vállalt, a város fertálymesterei közé választotta.

1998 év végén váratlanul elhunyt Száva József és az elnökség Tóth Kamill 1950-ben érettségizett diák-társunkat bízta meg a szövetség ü.v. elnökének, majd az 1999. novemberben tartott közgyűlés véglegesítette ebben a tisztségében. Ezen a közgyűlésen dr. Pisákné Balogh Éva, az iskola újonnan kinevezett igazgatója beszámolt ciszterci gimnázium két éves eredményeiről. Örömmel hallhattuk, hogy elindul a nyolc osztályos képzés is az iskolában.

A XI. közgyűlésünk 2002 novemberében, a XII. 2004 áprilisában volt. Egyre többször felvetődött a szövetség utánpótlásának kérdése: az újraindult ciszterci iskolából kikerült fiatalokat hogyan tudnánk soraink közé hívni. Sajnos ezzel a kérdéssel a mai napig sem tudott egyesületünk megbirkózni.

2005 áprilisában elhunyt Tóth Kamill ü.v. elnök. A májusi elnökségi ülésen dr. Kovács Jenő, 1949-ben végzett diák-társunkat bízta meg mb. ü.v. elnöki feladatok ellátásával.

A korosodó és fogyó tagság, a megritkult érettségi találkozó készítették dr. Kovács Endre elnökünket, hogy közös érettségi találkozókat és ezzel összekötött közgyűlést hívjon össze a tanévek végén. Erre első alkalommal 2007. július 7-én került sor. A közös szentmisén ismét megtelt templomunk, együtt celebráltak dr. Kerekes Károly ny. apát, és dr. Gonda Imre, Deli János, Jéger Károly, dr. Zsurkai János diák-társaink. Sajnos betegsége miatt dr. Kovács Endre nem lehetett jelen. Ezen a közgyűlésen a lemondott ü.v. elnök helyett dr. Molnár Miklóst, 1953-ban végzett diák-társunkat választották meg, aki ezt a tisztséget a mai napig is ellátja.

2007 júliusában elhunyt elnökünk, dr. Kovács Endre Gergely OCist, és a Lékai Jusztin OCist atyát a 2007. október 9-én tartott soron kívüli közgyűlés választotta elnökének. Ő a budai gimnáziumban végzett, de sok szállal kötődött hozzánk. Hosszú ideig élt Egerben, s mikor a még állami gimnáziumunkban a hitoktatás elindult, az elsők között tanított hittant az iskolánkban. Igen lelkesen vett részt az elnökség munkájában, habár a zirci monostorban lakott, az elnökségi üléseinken mindig részt vett.

Sajnos Jusztin atya is korán itt hagyott bennünket: 2009 áprilisában elhunyt. 2009. október 21-én tartott rendkívüli közgyűlésen Veres Árpád érseki tanácsos,

c. kanonok, pápai prelátus diáktársunkat választottuk meg az egyesület elnökének.

A 2007-ben elkezdett formában több éven keresztül az iskolaév végén összejöttünk közös találkozóra és közgyűlésre, ahol főleg az egyre virulóbb, külsőben igen szépen megújuló iskolánkról is kaptunk tájékoztatást. Utoljára iskolánk 325. éves jubileuma alkalmából tartott nagyszabású ünnepségen találkoztunk 2014. április 1-jén. Élvezve volt iskolánk vendégszeretetét, igazán otthon éreztük magunkat.

Eddig szól diákszövetségünk vázlatos története, melyhez néhány adalékot fűzhetünk:

Taglétszámról. – 1989 után az újraindult diákszövetség nem adott ki a háború előttihez hasonló névtárat. Az 1991-ben a MCDSZ kiadásában megjelent A Bakony szíve újra dobog c. könyv az egri osztály 151 tagjának nevét tartalmazza, de ezenkívül még 175 tagról tesz említést, akik az Eri Öregdiákok Baráti Társasága Ciszterci tagozatának az előbbieken nem szereplő tagjai. Későbbi ez a kettősség megszűnt. Az osztálytitkárok által összeállított névsorok szerint 1999-ben 226, 2010-ben 181 tagja volt a szövetségnek, 2014 decemberében pedig 149 tagnak küldünk újságunkból.

Adományok. – A diákszövetség elsődleges feladatának tekintette a Rend, elsősorban az egri Rendház, ill. a gimnázium anyagi támogatását is, elsősorban a kezdeti időszakban: pl. telefon bevezetése a Rendházba, hozzájárulás a templomtető javításhoz, térkép, telefax, hangosító berendezés a gimnáziumnak.

A diákkorunkban megismert gyakorlatot követve szövetségünk is jutalmazza az iskola példaértékű keresztény hitéletet és erkölcsi magatartást tanúsító tanulóit. Az utóbbi évek gyakorlata szerint az iskola ballagási ünnepén dr. Molnár Miklós ü.v. elnökünk adja át a diákszövetség könyvjutalmát a tantestület által arra érdemesített diákoknak.

Cserkészlet. – Diákszövetségünk megalakulása idején nagy reményekkel voltunk, anyagilag is támogatva a még állami gimnáziumban újra ébredő 213. sz. Koháry István cserkészcsapat munkáját. A csapat 42 évi szünet után újjította fel működését. 1990. augusztus 29-én kapta meg az ideiglenes működési engedélyt. A csapat létszáma ekkor 15 fő volt, parancsnoka dr. Száva József, helyettese Csák György gimnáziumi tanár lett. Az első fogadalomtételre 1991. május 18-án került sor. 1991-ben az első nyári cserkész tábor Pázsagon, 1992-ben pedig Bükkszentkereszten volt. 1994. január 1-jétől a csapat parancsnoka Mozsgai Tádé ciszterci atya lett. Ekkor a csapat létszám 35 fő volt – köztük a diákszövetség öregcserkészei – számolt be az 1994. húsvéti Egri Fehér/Feketében Csák György az iskola tanára, parancsnokhelyettes. Részletes beszámolórol még a következő évben is olvashatunk. A csapat létszáma ekkor 28 fő, ebből 18 gimnazista. A továbbiakban

szórványosan jönnek a hírek. Ma már ez sem. Végül is a cserkészmozgalom eddig nem tudott gyökeret verni az iskolában. Sajnos ez helyzet nemcsak nálunk tapasztalható.

Egri Fehér/Fekete. – Diákszövetségünk lapja első alkalommal 1994 húsvétján, 4 oldalon, a pécsi Fehér Fekete mellékleteként jelent meg. Azok kapták meg, akik előfizettek a pécsi diákszövetség lapjára. 1994 karácsonyától már önálló lapként terjesztettük 8 oldalas újságunkat, s az elnökség határozata szerint 1995. 2. számától kezdve a lapot minden tagja megkapta. Ekkoriban Húsvétkor, Te Deum-kor, Veni Sancte idején és Karácsonyra jelent meg az újság. Kezdetben a szövetség hírein kívül beszámolókat olvashattunk az érettségi találkozóról. Egymás után jelentek meg visszaemlékezések tanárainkra, az iskolára.

1999 karácsonyára Mózjes atya szorgalmazására az iskola is bekapcsolódott a lap szerkesztésébe „Színes Egri FeFe” címmel, kezdetben 8 oldalon, később egyre nagyobb oldalszámmal jelentek meg a gimnázium hírei, az elhangzott előadások szövegei, tanulói írásai, versenyeredményei. 2003-tól, főleg anyagi okokból évente háromszor jelenik a lap. Az utolsó közös kiadás az iskolával a 2004. húsvéti szám volt. Ekkor 36 oldalon jelent meg, ebből 20 oldalon az iskola „színes” oldalai. Ez évben a 21. évfolyamnál tartunk, 24 oldalon, színes külsővel. A korosodó tagok számára ma elsősorban a lap jelenti a kapcsolatot, az együvé tartozás mindig erős adó érzését.

Budapesti (váci) találkozók. – Diákszövetségünk tagjainak nagy része Budapesten lakik. Ezért mindenki örömmel fogadta, hogy 1993 februárjától negyedévenként rendszeres összejövetelt szerveztünk a budai ciszterci plébánia 433. sz. cserkészcsapatának Bartók Béla úti otthonában. A találkozókön 15–25 – 1933–1953 között érettségizett – öregdiák vett részt, kisebb előadások hangzottak el a egri diákévekről, tanárokról. Sajnos az idő előrehaladtával az összejövetelek ritkábbak lettek. Utoljára a budai ciszterci plébánián 2013 májusában jöttünk össze. – Keszthelyi Ferenc diáktársunkat II. János Pál pápa 1992 februárjában nevezte ki váci megyés püspökké, aki 1993 tavaszától 2002 tavaszáig minden évben váci látogatásra hívta az öregdiákokat. Diákszövetségünk szervezésében 40–50 öregdiák volt „KEFE” vendége.

Eddig szól a beszámoló, és most 25 év után abban reménykedünk, hogy az újraindult ciszterci gimnázium öregdiákjai is követik példánkat.

A ciszterci iskola nemcsak tanítványai egyéniségét formálja, hanem a diák-közösségét is. Reménykedünk, hogy az összetartozás érzése, egymás sorsának figyelemmel kísérése, tanáraink iránti megbecsülés, mindig szerető vonzódás az Alma Materhez – a mai diákokban is kialakul. S akkor nem hiába bízunk a folytatásban.

Oláh Gyula

ISKOLÁNK ÉS A HÁBORÚ

100 éve, 1914 augusztusában kezdődött az I. világháború, – amit akkoriban jelző és sorszám nélkül „háború”-nak neveztek. Ezekből az időkből sok család őriz emlékeket, iskolában a történelem órán tananyagként ismertük meg eseményeit, szomorú következményeit pedig életünkben tapasztaltuk.

A korabeli Értesítőkből részletes képet kaphatunk, hogyan változtatta meg a háború az iskolánk életét is. Először az 1915/16 évi Értesítőben dr. Kürti Menyhért, iskolánk későbbi igazgatója írt a háborúnak iskolában is egyre jobban érezhető hatásairól és olvashatunk erről a későbbi évkönyvekben is.

Főleg e forrásokra támaszkodva állítottuk össze ezt a kis vázlatot iskolánk háborús éveiről.

Iskola élete 1914–1919 között

A háború hatása a tanulmányi előmenetelben csak az 1914/15. tanév nagyobb felében volt érezhető – írja a krónikás. Az egymást érő bevonulások, a harcban induló menetszázadok, az ezek helyére érkezett sebesültszállítmányok nemcsak gyermeknek, de a legöregebb embernek is újságok voltak. Diákjaink, dolgaikról megfélemlítve, a tanulásra való időt az utcán, vasútállomáson szívesen töltötték el s egy-egy katonakórház körül el-elácsorogtak, hogy a sebesültekkel az ablakon át szót válthassanak. Így szerezték a katona fantáziával sokszor kiszínezett híreket. ... S aztán, hogy minden, ami előbb újságjával még izgató volt, lassankint megszokottá vált, megindult a komoly munka s folyt zavartalanul úgy, mint békeidőben, s az iskolaév befejeződött egészen kielégítő eredménnyel.

Mindjárt a háború első napjaiban az egri 60-as gyalogezred egy része nyert elhelyezést néhány napra a tornateremben, majd 1914. szept. 2-án, már sebesültjei jöttek. S ettől az időtől egészen 1916. jún. 1-ig, tehát csaknem két éven keresztül használták kórházként a tornatermet, a hozzátartozó két öltözőt – az egyiket rendelőnek és irodának, a másikat fürdő- és mosdóhelyiségnek, – továbbá az énektermet raktár céljára és az öt ápoló népfelkelőnek lakásul. Ötven fehér tiszta ágyszolgálat a levegős kórteremben a sebesült harcosoknak nyugvóhelyül. Fennállásának 21 hónapja alatt 935 sebesült vagy beteg katona részesült gyógyításban.

1916/17. tanév október elejétől május végéig tartott megszakítás nélkül. 1917/18-ban a rendes időben kezdődött a tanítás, azonban, a fűtőanyag hiánya miatt, a karácsonyi szünet február 2-ig tartott. Az iskolai évnék ez a kettészakítása nagyon zavarólag hatott a tanítás menetére s a másfél hónapi szünetelés után februárban visszatérő tanulóknál jóformán mindent előlről kellett kezdeni.

A háború „öszirózsás forradalomba”, majd „proletárdiktatúrába” torkollott. „A béke után sóvárogva,

nehéz viszonyok között kezdtük meg a 1918–19. iskolai év munkáját. 1918. október 31-én a gonosz fölforratók tervszerű izgatása folytán kirobbant az első forradalom. A fővárosi eseményektől távol állva, eleinte még hittük ugyan, amit a tömegek vezetői hirdettek, hogy a forradalom visszaadta a nemzetnek önállóságát és függetlenségét, a nemzet saját kezébe vette sorsának intézését s a magyar népköztársaság egy szebb- és jobb jövőnek kezdete; azonban csakhamar tapasztalnunk kellett, hogy csalódtunk s az események árja ragadja az országot a teljes fölfordulás felé. Mindenféle zavargások voltak s polgárőrségek alakultak a rend fenntartására és a tanuló ifjúságot is bele kellett vonni a polgárőrségbe, melybe felsőbb osztályi ifjaink közül 36-an állottak be.

Az első félévet december 20.-án zártuk le, s mint-hogy nem volt elegendő fűtőanyagunk, azzal bocsátottuk szét növendékeinket, hogy február 2-ig szüneteltetnünk kell előadásainkat.

A tanári kar aggodalommal látta az ifjúságnak a politikai mozgalmakba való belevonását, s épen ezért március 6-án tartott gyűlésén úgy határozott, hogy az ifjúságot mindennemű politikai mozgalomtól eltiltja.

Március 21-én azután megtörtént a proletárdiktatúra kikiáltása s többé az áramlatot nem lehetett föltartóztatni. Tanulóink dicséretére legyen mondva, a vörös gomb csak nagyon lassan foglalta el náluk a nemzeti szalag helyét. Csöndesek és tisztelettudók voltak, csak néha-néha énekelték óráközökben egyik-másik osztályban a Marseillaise-t. Kint az utcán azonban alig lehetett tanulóinkra ráismerni: nagyban szerepelt a sétapálca, a cigarettázás, a kurizálás, szóval beütött az »arany szabadság«.

Húsvéti szünetre távozó tanulóink közül nagyon sokan nem tudtak megjönni. Húsvét után 450 tanulóink közül 220 hiányzott. Tiszántúlról az oláh megszállás tartja őket vissza, Észak-Magyarországból az előrenyomuló csehek miatt nem tudnak megjönni.

Május 6-án terror-csapat vonult be a rendházba s az első emeleten levő lakásokban helyezkedett el, kitelepítve onnan a tanárokat, akik a gimnázium egyes helyiségeibe voltak kénytelenek áthurcolkodni.

Megindulván a csehek ellen az offenzíva, Eger és környéke harcszintér lett s május 12.-én a Felnémeten levő cseh csapatok ágyúzták a várost. Egy srappnell a rendházhoz közel, a főreáliskola épülete mellett csapott le. Ezekben az izgalmas napokban egy-két napig szüneteltek az előadások.

Június 8.-án, pünkösöd vasárnapján, megtartottuk az ünnepi Te Deumot. Június 12.-én a tanulók megkapták évvégi bizonyítványukat. Az új bizonyítvány, amelyben nem volt érdemjegy s csak az volt jelezve, hogy megfelelt vagy nem felelt meg, egy-két gyöngébbet kivéve, tanulóinknak tetszett legkevésbé. VIII. osztályt

végzett tanulóink, érettségi vizsgálat nélkül, szintén ilyen végbizonyítványt kaptak. Ezzel széjjelbocsátottuk tanítványainkat.”

A besorozott tanulók

„Felséges királyunk hadba hívó szava iskolánkba is behatolt és a padokból sorra szólította ki tanítványainkat.” 1914/15. tanévben besoroztak s hadba vonult 15 VIII., kilenc VII. és egy VI. osztályos tanuló. Ez így ment a következő években is. Az első két évben összesen 50 tanuló vonult be az év folyamán. Az 1917/18 tanévben a VI. VII. és VIII. osztályi tanulók közül 43-at szólított ki a honvédelmi kötelesség az iskola padjaiból.”

(Visszagondolva a második világháború éveire, emlékeim szerint a mi időnkben senkit sem „szólítottak ki” az iskolapadból.)

A bevonult tanulók osztályvizsgát, ill. a hetedik osztályosok rövid 4–6 hetes tanfolyam után érettségi vizsgát tettek. Ezt nevezték hadi érettséginek.

A későbbi években már ilyen lehetőségük a VII. osztályosoknak is volt. akik osztályvizsga után a VIII. osztály anyagából elvégzett 6 hetes tanfolyam után hadiérettségit tehettek.

„Még nehezebb, jóformán megoldhatatlan feladatot róttak a tanárookra és a tanulókra egyaránt a katonatanulók részére rendezett előkészítő tanfolyamok, különösen, amikor a VII. osztályról a tanfolyam után vizsgálatot tett, meg a harctérről és katonai szolgálatból visszatérő s a tanulástól már elszokott tanulókat négy hét alatt kellett előkészíteni a VIII. osztályi vizsgálatra és érettségire. Mennyi belátásra, türelemre, odaadásra, és megértő szeretetre volt szükség, hogy a nagy munka és fáradság teljesen hiábavaló ne legyen! Valóban ezek a négyhetes tanfolyamok a legnagyobb aggodalmat keltik bennünk: a közélet, a tudomány, az iskola nem fogják-e évekig érezni e rövid tanfolyamok káros hatását?” – írja elgondolkozva a krónikás.

Hősi halottjaink

„Ha a jó Isten kegyessége véget vet ez ítéletidőnek, mindazon növendékének nevét, akik életük feláldozásával tettek tanúságot hazájuk iránt való szeretetükről s nemzetük jövőjébe vetett hitükről, csoportba gyűjtve az új nemzedék szeme elé szeretné állítani buzdító s lelkesítő például, nevüket pedig, minden időkre láthatóan, márványtáblára aranyvesszővel szeretné feljegyezni.” – írja a krónikás a háborús évek beszámolójában

Mikor reggelenként a primuszon keresztül az iskolánk épületébe léptük, tisztelegve vonultunk el az előcsarnokban elhelyezett emléktábla előtt: Pro Patria

1914–1919 – rajta az eldő világháborúban hősi halált halt ciszterci diákok nevei.

Ezt a márványtáblát a háború és az azt követő sötét idők után három évre, 1922. április 29-én avatták fel. Ekkor 75 név szerepelt rajta, a következő évben még újabb 7 nevet véstek rá. – „Hősi halottaink névsorát Kovách Demján és Perényi Kandid följegyzései alapján s pontos utánjárással Tordai Ányos dr. igazgatóhelyettes állította össze. A rájuk vonatkozó adatokat összegyűjtve, egy díszjegyzőkönyvben is megörökítettük, melynek címlapját művészi ízléssel Tróján Alfonz tanár rajzolta, a szöveget pedig Csiffáry Gyula VIII. o. tanuló másolta le kalligrafikus írással.” – olvashatjuk a korabeli Értesítő sárgult lapjain.

(A második világháború halottjainak emlékét őrző tábla elhelyezésére csak 45 évvel a háború befejezése után volt lehetőség.)

O. Gy.

A befejezés – Trianon, 1920. június 4.

... E sorok írója 14 éves fiú volt és negyedikes gimnazista akkoriban. Tíz órakor növénytan-óra kezdődött és Kovách Demján tanár úr magas, szikár alakja pontosan jelent meg az ajtóban, mint mindig. Felment a katedrára, beírta az osztálykönyvet, de nem kezdte el a feleltetést, mint szokta, hanem lehajtott fővel meredt maga elé egy hosszú percig ... és akkor megkondultak a harangok. Kovách Demján tanár úr felállt, odament a térképtartóhoz, kivette a térképet, amelynek felső sarkában akkor még ez a név állt: „A Magyar Szent Korona Országainak Politikai Térképe”, és felakasztotta a térképállványra, s mindezt egyetlen szó nélkül, aztán megállt előtte, kissé oldalt, hogy ne takarja el előlünk és nézte, olyan arccal, olyan leírhatatlan lágy kifejezéssel, amelyet mi még soha sem láttunk száraz és örökké szigorú arcán. Mi halálos csendben néztük a térképet és az előtte álló, szürkülő hajú cisztercita papot, amint feje egyre lejjebb esett a mellére és a kívülről behallatszó harangzúgás által méginkább kimélyített csendben inkább magának, mint nekünk, ennyit mondott: „Consummatum est”.

Ötvennégyen voltunk, ötvennégy tizennégy éves magyarfiú. A golgota utolsó szavai után nem bírtuk tovább, leborultunk a padokra és elkezdtünk sírni. Odakint kongtak a harangok Nagymagyarország keresztrefeszítésének napja volt, 1920. június 4.

Péntek...

Dr. Padányi Perger Viktor (1906–1963)
történész, nyelvész írása,
aki 1915–1921. években volt iskolánk tanulója

EGY CISZTERCI DIÁK AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚBAN

Nem tudjuk, hány egri ciszterci öregdiák kapta meg behívóját az első világháború idején, közülük a Pro Patria 1914–1919 emléktábla 82 hősi halott nevét őrzi.

Dr. Simonyi Nándor 1897–1905 években járt a Ciszterci Rend egri kath. főgimnáziumában. Már az 1914. augusztusi mozgósításkor be kellett vonulnia és a keleti frontszolgálat majd az orosz fogság után 1920-ban tért csak haza. Családja megőrizte a frontról és a hadifogságból küldött leveleit, képeit, melyekből lánya, **Urbánné Simonyi Ilona** összeállította édesapjának háborúban megélt történetét. Ebből közlünk részleteteket.

Édesapám 1887-ben született Egerben, szülei egyetlen gyermeként. A Liceumban levő négy elemi iskola elvégzése után szülei a Ciszterci Rend főgimnáziumba írták be. Osztályfőnöke dr. Werner Adolf volt. Az iskola nyolc éve mély vallásosságot, kemény jellemet, becsületességet, hazaszeretetet és nem utolsósorban komoly tudást adott növendékeinek. Édesapámat ez

segítette munkájában és erőt adott szenvedések, nehézsors elviselésében.

A gimnázium elvégzése után a Kolozsvári M. Kir. Ferencz József Tudományegyetem szerezte meg a jogi doktorátust, majd letöltötte az abban időben szokásos három év önkéntes katonai szolgálatot. Ezután állásba került és itt érte a világháború, a katonai behívó.

Hatévi távollét után Édesapámat rögtön alkalmazták a városnál. Hamarosan tanácsosnak is megválasztják. Ezek után került sor az esküvőre, ami azonban nehézségekbe ütközött, mivel édesanyám az elszakított Felvidéken, Tornaalján élt, s az oda-visszatúzás, az iratok beszerzése nehézkes volt.

A két világháború közötti időben boldog, szép családban élünk. Házasságukból a harmincas években ketten születünk. Öcsém, Simonyi István, a Szent Bernát gimnáziumba járt, én az Angolkisasszonyok gimnáziumába.

* * *

A frontról és a fogságból küldött lapok olvasásához a jobb megértés végett egy pár szót kell mondani a családi körülményekről.

Édesanyám a háború előtti időben Tiszafüreden lakott özvegy nagynénjénél. A kiterjedt rokonság révén ez a nagynéni édesapámnak is a keresztanyja volt. Sokszor járt nála Tiszafüreden és itt szövődött mélyebb kapcsolat köztük és elfjegyezték egymást. Az

Édesapám tagja volt a Ciszterci Diákszövetség választmányának. Mikor osztályfőnökét, Werner Adolfot zirci apátnak választották, majd Eger város díszpolgári címmel tüntette ki, ennek átadására a Zircre látogató küldöttséget vezette.

Békés, boldog életünknek véget vetett a háborút követő kommunista uralom. Mivel az akkori polgármester elmenekült, ezért édesapámnak beosztásánál fogva kellett vállalni városban megindult az élet feladatait.

Pár hónap múlva azonban egy nyomozó kíséretében jött haza a hivatalból, elbúcsúzott, hogy viszik a Várba, az ottani kegyetlen internálótáborba.

Letartóztatása után barátok és ismerősök szerető részvétellel voltak irányunkba. A ciszterci atyák minden segítséget felajánlottak édesanyámnak. Öcsémnek elengedték a tandíját. Varga Bennó tanár úr, édesapám jó barátja öcsém nevelését és tanulását irányította. Kerekes Károly a későbbi zirci apát, aki ekkor a konvent gondnoka volt, téli tüzelőnk beszerzésében segített. Meglátogatta családunkat Szabó Tihámér hittantanár úr is.

Édesapám az internálásból a fogházba került, ahol többször is meglátogathattuk. Rövid idő után meg volt a tárgyalása is, ahol hamis tanúk, akiket sohasem látott, gonosz vádakat hoztak fel ellene. Az állították, hogy a hadigondozottakat kirugdosta a hivatalából, hazátlan bitangoknak nevezte a szociáldemokratákat stb. Öt évre ítélték, a budapesti gyűjtő fogházba, majd a szegedi Csillagbörtönbe került. Közben itthon a per újrafelvételét kértük, és több hónap után a hamis vádak alól felmentették.

A nyugdíját megvonták – úgy tekintették, mintha meghalt volna. Életük végéig semmit sem kaptak.

Édesapám 86 éves korában 1973-ban hunyt el.

esküvőre azonban a háború kitörése miatt nem került sor. A frontról írt lapok ezért íródtak felváltva édesanyjának és menyasszonyának, aki nagynéni halála után hazament szüleihez Tornaaljára. Ezután a lapok oda érkeztek. (Édesanyám leánykori neve szintén „Simonyi” volt.) – A frontról csak tábori lapokat lehet írni, de jött egy két hosszabb levél is, melyet a „Pestre küldött manipuláns őrmester” itthon adott fel.

1914

nov. 9. Tudom már tetszenek várni levelem, de azért késett, mert még csak ma tudtam meg végleges beosztásomat. Vasárnap, vagy hétfőn megyek küzdeni az igaz ügyért, 330 emberrel küldtek fel a galíciai harcra. Ne tessék ezért szomorkodni, kedves Keresztmama, hiszen ezen kötelességemmel

tartozom hazámnak és tartozom szeretteimnek, akiknek békéjéért, nyugalmaért, a többi jó barátaimmal vállalva fogunk küzdeni, hogy majd nagy munkánkat befejezve, együtt pihenhessünk és együtt örülhessünk, boldog, szabad hazánkban. ...

- dec. 13. Még nincsen hála Isten semmi bajom, élek egészségesben. Nagy harc előtt állunk, körülöttünk bömbölnek az ágyúk, ropognak a fegyverek, irtózatoss koncert, de már úgy megszoktuk, hogy figyelemre sem méltatjuk, csak arra vigyázok, hogy lehetőleg olvashatóan írjam a lapot. Már negyedik napja egy gödörben tanyázunk, egyedüli szórakozásunk, hogy Rátok, otthoniakra gondolunk sóvárgó szívvel. Kérjétek értünk az Istent, mert nagyon rá vagyunk szorulva a segítségére, de reméljük majd csak megsegít.

1915

- jan. 2. Azért írok most mindkettőtöknek, hogy valamelyik lapom majd csak megérkezik. Nagy harcban vagyunk, már két hete elmúlt. Boldog új évet kívánok, gondolom, kértétek Istent, hogy hozza meg a boldogságot. Karácsonykor is, most is nagy ütközetben vagyunk. Az ágyú köszöntötte az új évet, a golyó meg segített hozzá. Most meg már ránk jött a hideg, és csak a gödörben lakunk, már harmadik hete. Az egészségem és a jó kedvünk hála Istennek megvan.

- jan. 6. ... Szeretnék egyet-mást híven megírni, hiszen tudom, hogy jól fog esni, ha olvassák. Csak attól félek, ha őszintén írok, keserűséget is szerzek az olvasáskor, de azzal igazolom előre is, hogy mi már ezt annyira megszoktuk, hogy ez a sok veszély, nyomor és kínlás elvesztette már ránk nézve borzalmait, és annyira beletörődünk, mintha ezen már nem is lehetne változtatni, és ennek így kellene történni.

Mikor feljöttem, akkor még Oroszországban jártunk győzelmesen, egyik ütközet után a másikat nyertük, ezredünk elfogott egy hét alatt vagy 1500 muszkát, még egy szerencsétlen ütközetben meglepték zászlóaljunkat, szétverték, magát az ezredparancsnokot elfogták, és nekünk vissza kellett vonulni, Oroszországból jöttünk Krakkó alá. Magyarországon is nagyon nyomult előre a muszka. Minket is szorított és szorongatott, már Krakkót zárta körül, az ostromot akarta megkezdeni, mikor a német hadtesteket kaptuk segítségül, meg fent is nyomták a németek őket, úgy hogy visszavonultak jelenlegi állásukba a Dunajec folyó keleti partjára. Mi mindenütt követtük őket, Pacieka községnél értük őket utol, 9 napig voltunk ütközetben. Ezredünk az ütközet előtt 1900 emberből állott és mikor kijöttünk az ütközetből, 1000 emberünk maradt. Karácsony estéjét és első napját még ebben az ütközetben töltöttük. Bizony szomorú Karácsony esténk volt a lövészárkokban. A harc éppen olyan erős volt, mint azelőtt, mert itt nincs ünnep, nincs vásárnap, csak arról tudtuk meg ezt a szép ünnepet, hogy a bakák éjfélkor hangosan imádkozták el a miatyánkot, megható jelenet volt, mindnyájan könnyeztünk... Az itteni roham valami borzasztó volt. Százezrével jött ránk a golyó, és mi mentünk előre körülbelül 600 lépésig, de úgy hulltak az emberek, mint a kasza alatt a kalász és kénytelenek voltunk beásni magunkat. Istenem, ha ilyenkor látnának bennünket hozzátartozóink, meghasadna a szívük. Azt gondoltam, hogy ott maradok. Ilyen nagy veszélyben az ember nem gondol semmire, teljesen az Istenre bízta magát, de másképp tényleg nem is lehet. A fegyver-golyót nem respektáljuk, az jön ezrével, pedig talán a legveszedelmesebb, de amikor ágyúlöveg jön, akkor a legbátrabb katona is remeg. Egy ekrazit gránátnak a hatása örjítő. Mintha az égből szakadna le egy darab ezer villámmal. Olyan földet vág ki, mint egy nagy szoba. Egy nagy tölgyfát tövestől úgy kivág, mintha valami fűszál volna. A házat egyszerre felgyújtja, és mi tehetetlenül lapulunk a földre, de a jó Isten majdcsak megőriz az ilyen veszedelemtől.

Karácsony második napján jöttünk ki a pacsiéakai ütközetből, és két nap múlva jöttünk ide Psemichovba, itt is 8 napig voltunk tűzben, míg tegnap 2 napra felváltottak bennünket, és most házban vagyunk, faházban, a golyó néha átjön rajta, de azért olyan nyugodtan beretválózkodunk, mint odahaza. Érdekes az a tisztálkodás, amit végzünk ilyen házban. A lövészárkokban vízben, sárban, szalmán fekszünk egész nap, egész éjjel, bizony nem szégyellem magam, tele vagyunk bogárral. Mikor bejutunk házba, óriási bogarászás, mosdás, a pucerek mossák a fehérenműinket, de kell is, mert 10–11 napig az ember a kezét sem moshatja meg. Jól nézünk ki, alig ismerünk egymásra. De már megszoktuk.

- jan. 13. Nagyon nyomorúságos helyen vagyunk és a telet alighanem itt kellene tölteni. Ha a golyó megkímél is, elnyavalyásodunk. Csak a jó kedvünket tartsa meg a jó Isten. Micsoda helyen pihenünk most! Tuberkolotikus emberekkel egy szobában! Mi énekelünk, azok meg nyögnek. Hat napig vagyunk tűzben, hetedik nap pihenünk. 17-én egy hónapja, hogy állandó ütközetben vagyunk.

- jan. 21. ... Ezen a részen most nincsenek nagy harcok, inkább tüzérségi harc folyik. Kaptunk most új ágyúkat, csúnyán kipróbáltuk a muszkákra. Odébb is takarodtak csúnyán. Ezeknek az új schwere hubiz-oknak a hatása egyszerűen irtózatos, 8 méter mély és 18 méter átmérőjű árkot szakít, ahol leesik. 19-én ezzel kergettük tovább a muszkát. Mikor belevágott a lyukba, ahol lapultak, egyszerűen fasiozottat csinált belőlük. Az igaz, hogy ők is kedveskednek nekünk ilyen csemegékkal. Egy igazán érzékeny jelenet játszódott le a napokban. Mikor a muszka komákat így megrémítette az öreg Sári (a nagy ágyút hívják így a bakák) az egész társaság ott hagyta a vonalat, csak néhány embert hagytak ott, kik bennünket állandóan nyugtalanítottak. Egy pár emberrel átmentünk hozzájuk, hogy lefűleljük őket. Mikor észrevettek bennünket kétségbeesve lövöldöztek. De a mi bakánk is közéjük gyűjtött, amit már a muszka sehogy sem szeretett, erősen tartotta fel a két kezét. 8 ember megadta magát, kettőt agyon kellett löni, mert lőttek, három pedig futásnak eredt, de mikor egyet kilőttünk közülük, megálltak, ez az egy comblovést kapott, és leesett. Mikor ezt meglátta az a baka, aki a muszkát meglőtte, lement érte a völgybe, felvette a hátára és felhozta. Mikor ezt a muszkák, a foglyok látták, segíteni akartak a bakának, de az olyan fölényes hangon szólt rájuk – egy muszkát még elbírok – közben vigasztalta a sebesültet – látod minek szaladtál testvér? Istenem, milyen a magyar baka, míg az ellenséggel áll szemben, kérlelhetetlen, mikor már sebesülttel, vagy foglyokkal bánik, olyan mintha testvére volna. Így van ez a háborúban. Ilyen embervadászatok vannak itt. Most egy vonalat tartunk megszállva, míg az öreg „Sári” meg nem adjusztálja a muszkákat. Századonként minden nap 5–10 embert lőttek el, de most már nem annyit. Hat napig vagyunk kint a vonalon, két napig bejövünk házba, ahol csak annyiból jó, hogy az ember tisztálkodhat, mosdhat egész nap, de máskülönben még talán veszélyesebb, mert a golyó csakúgy járja, és az ágyú is ugyanúgy bolygat minket, mint kint. Mos ránk jött a nagy hideg, borzasztó ilyen időben éjjel-nappal a gödörben feküdni. Sokszor tüzelni sem lehet, de már úgy hozzá edződünk, csak imádkoztatok, hogy segítsen meg bennünket a jó Isten.
- febr. 28. Usew. Már körülbelül 10 napja, hogy nem tudtam írni, mivel nincs postánk se semmink. Ma egy hete kivontak bennünket az itteni frontból, és holnap el fognak szállítani bennünket valahová. Hogy hová, azt nem tudjuk, csak az a bizonyos, hogy négy napig fogunk vonaton utazni, és sejtjük, hogy talán, szép Magyarországon is keresztül megyünk. Nem lehetetlen, hogy Szerbiába, vagy talán Franciaországba, esetleg Bukovinán át Przemysl felmentésére. De minden esetre a legveszélyesebb frontra ahol a vitéz magyar ezredekre szükség van. Ezt a levelet is valamelyik állomáson fogom civil postára adni. A tábori postaszámunk marad a 92.
- máj. 27. Bizony nehéz hetek voltak az elmúltak, de a jó Isten megőrzött, minden bajtól, nincs semmi bajom. Irtózatos pusztítást csináltunk. Egymáson a sok muszka halott. Most már megint nyugalmasabb a helyzet. Nem tudom én hogyan keveredünk ki a sok nyavalyából. Már meg Olaszország is ellenünk. Még ha itt végeznénk is, megyünk oda. De bár már ott volnánk. Úgy látszik ez a mi végzetünk, csak szerencsésen kerüljünk ki belőle.
- jún. 21. Ma egy kis öröm is ért, kitüntetést kaptam, vitézségi medált. Minden esetre jól esik az embernek az elismerés, de már béke kellene, nem kitüntetés. Már meg nagyon meleg napok járnak ránk, az éjszék meg hidegek. Bizony már nyolcadik hónapja, hogy itt kínlódom, hogy megy az idő, csak vége lenne már, mehetnénk haza.
- aug. 1. Nyiskolyei. ... Azért nem írok levelet innét a harctérről, mert egyrészt nem sokszor van rá alkalom, hogy nyugalmasan egy levelet meg lehessen írni, másrészt pedig innen küldeni veszedelmes, mert nem lehet benne semmit sem közölni, meg aztán sok el is vész. ...
Május 9-től nagyon zaklatott életünk volt. Május 9. nagyon nevezetes dátum, akkor hajnalban 2 órakor kezdett támadni a muszka. Hajnaltól est 8-ig legalább kétszáz gránát és srapel hullott a század állására, és ez az egész vonalon általános volt. Három nap álltuk ezt a borzasztó tüzet, estére azonban minden nap úgy ki voltunk merülve, hogy szédelegtünk. Éjjel lövöldözés csak gyalogsági fegyverrel volt, de nagyon ébren kellett lennünk. Különösen nekünk, tiszteknek, kik a depresszió legénységét bátorítottuk, mert a muszka támadott. Századunk előtt száz lépésre 3 akna volt ásva, és megtöltve egy-egy akna 120–130 kg ekrazittal, arra számítva, hogyha az ellenség odaér, a levegőbe röptjük. Tőlünk jobbra, 3 kilométerre mindjárt első nap áttörték a muszkák frontunkat, úgy, hogy már délben oldalról és hátulról kaptuk a golyót. Embereink csodálatos hősiességgel állták a tüzet, sőt este egyik zászlóaljunk ellentámadást is csinált, hogy visszaszorítsa az ellenséget, ami teljesen nem sikerült, mert az orosz óriási tömeggel támadott. Harmadik nap már egész oldalról lőttek bennünket az orosz ágyúk, úgy hogy az állást tovább tartani nem lehetett. Elrendelték a visszavonulást, ami éjjel meg is történt, közben az oroszok folyton lőttek állásaink felé, miért az aknákat is fel kellett robbantanunk. Ott minden ember, fegyver és minden, ami ott volt a levegőbe repült és darabokban esett le. Visszavonulásunkat az orosz elég hamar észrevette, és üldözött bennünket, úgy hogy a divízióknak nagy vesztesége is volt, körülbelül 8–9 ezer ember.

A következő állásunk a Pruth folyó túlsó partján volt, Kolomea város előtt fel Stanislauig. Itt vártuk be a muszka támadást, amely óriási erővel jött az egész vonalon. Új állásunkban már erősek voltunk, óriási ágyútömegek voltak összpontosítva. Itt nagyon neki ment az orosz, fejfel a falnak, óriási vereséggel kellett a támadását abbahagyni. Kolomea előtt pl. egy reggel 3 ezer muszka halott volt állásaink előtt. Május 19-én századunk előtt is támadott az orosz éjjel két órákor. Mi akkor egy hídfőt tartottunk megszállva, a támadó ellenséget állásaink előtt, a szó szoros értelmében pozdorjává lőttük. 80-100 lépés távolsáig engedték, és ekkor 20 perc alatt negyvenezer patrout lőttünk ki. Ott ember nem menekült meg. 260-at elfogtunk, a többi holtan maradt ott. Az a halálordítás, ami ott volt, egyik legrémesebb jelenete a háborúnak...

Július 12-én elhoztak jelenlegi állásunkba. A Zlota Lipa folyón keresztül kellett volna a muszkát megtámadni, ami nem sikerült, véresen visszavert az orosz bennünket. Óriási veszteségünk volt. A támadás 14–15 és 16-án volt. Én pl. 100 emberrel rohantam meg a folyót, de csak 14-ed magammal tudtam keresztül menni. Ezek borzalmas napok voltak, úgy hullottak az emberek, mint a legyek. A sebesültek meg sem tudtak mozdulni, mert akkor száz fegyverből lőtt rá a halálos golyó. A sebesültek a napon vízhiányban és seblázban megőrültek. Én a 13 emberrel reggel 8 órától este 11-ig mozdulatlanul feküdtem, közben 3 emberemet mégis ellőtték. Egyik, szegény reggeltől estig mellettem haldokolt, de nem tudtam rajta segíteni. Harmadik nap éjjel a víztől aztán visszajöttünk a falu széléig, és itt vagyunk azóta elég nyugalmas állásban.

1916

- jún. 13. Kutenberg. (Kutná Hora Csehország – a szerk.) Elmúltak a pünkösdi ünnepek, nem voltam sehol, mert nagyon csúnya, esős idő volt. Most egy kis öröm ért az ünnepek alatt, t. i. *megjött az újabb kitüntetésem, megkaptam a Katonai Érdemkereszt Harmadik Osztályát (Militärverdienstkreuz III. klasse). Most már megvan az a legmagasabb kitüntetésem is, amit az ezredünknel egy tartalékos tiszt elérhet.* (Ez a kitüntetés a Vitézi Rendbe való felvételt jelentette. – *Uné. S. I.*)
Azonban ennek se örülök valami nagyon, inkább béke lenne már.
- júl. 6. Már régen nem írtam, de úgy volt, hogy haza fogok menni egy hét szabadságra. De úgy látszik szabadságaim nem sikerülnek, már a második ízben. A múlt hét végén beosztottak a menetzászlóaljba, mely úgy volt, hogy huszadikán indul. Rögtön kértem szabadságot, kaptam is 10-étől kezdődően nyolc napot. Ma azonban jött a távirat, hogy nem 20-án, hanem 12-én menjen a menet-zászlóalj és a szabadságokat is bevonták. Így azután bármennyire rosszul esik is, de nem mehetek haza. Úgy látszik ez már az utolsó erőfeszítés a háborúban és Karácsonyra talán már békében lehetünk együtt. A harctérről majd írok ezután is gyakran.
- aug. 15. Cholobontov. ...a front mögött vagyunk kiképzésnél, ami még egy pár hétig el fog tartani. A hónap elején voltam kint az ezredünknel, mely nagyon siralmasan néz ki, alig vannak, a muszkák meg mindig nyomnak bennünket, az igaz, hogy a veszteségben a legtöbb fogoly. Először Stanislau mellett voltunk kiképzéssel, de ott már a muszkák vannak. Most pedig Stryj mellett vagyunk, és innen már látjuk szép hazánkat, a Kárpátokat, és sóvárogva sóhajtozunk hazafelé. ...
- aug. 30. Szerencsésen kiértem az ezredhez, ismét megkezdődött a régi élet. Tábori posta szám a régi, 92. Most egy pár nap óta nem tudtam írni, mert utaztam az ezredhez. Errefele még mindig nagy hőség van, bár már a hó esne. Nem tudom, visznek-e el Románia ellen.

1916 szeptemberétől a fogságból írt levelek

- szept. 12. Én teljesen fogságban vagyok. Teljesen egészséges vagyok, útban vagyunk Moszkva felé, az állandó helyet még nem tudjuk.
- nov. 19. Mi most Kassimowban vagyunk, Ryason tartományban. Nem tudom biztosan, mennyi ideig maradunk itt, valószínűleg egész télen át maradunk. Kérlek, németül írj. Egészséges vagyok.

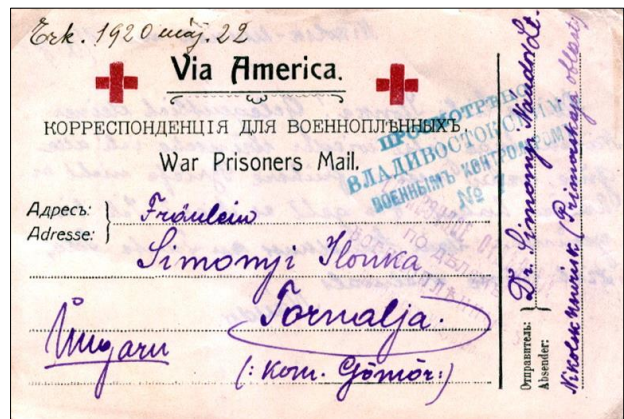
1917

- szept. 11. Sizzan. Mi úton vagyunk Sibirien-en keresztül. Az utazás kellemes, én egészséges vagyok.
- szept. 16. Zlatous. Európa határállomásánál írom soraimat. Már 10 napja utazunk, még hátra van kb. az út háromnegyed része. Nagyon szép az Ural hegység, nincs semmi bajom, egészséges vagyok.
- szept. 28. Werchue Udinsk. Most indulunk végleges tartózkodási helyünkre. Címem ...Troitzkossawsk. Transbaikalien. Három hétig utaztunk vonaton, még négy napi hajóút van előttünk és akkor Troitzkossaw-ban leszünk. Nagyon kellemes helyek ezek. Sokkal jobb, mint Oroszországban. Hála Istennek egészséges vagyok. (Ez a lap 1918. szept. 22-én érkezett Tornaljára.)

- okt. 5. Szerencsésen megérkeztünk új tartózkodási helyünkre. Három hétig jöttünk vonaton, és négy nap hajón. Közvetlen a kínai határon vagyunk, nagyon érdekes népek laknak erre. Itt járnak el az ablakunk alatt karavánok tevékkel. ... (Tornaljára érkezett a lap 1918. febr. 23.)
- dec. 18. (levél) A napokban ... 15 lapot kaptam egyszerre Tőled. Elképzelheted, hogy milyen örömet szerezél vele. ... körül-belül tízezer kilométerre vagyunk egymástól. Közvetlen a kínai határ szélén, a mellettünk levő város körül-belül egy kilométerre tőlünk keletre, a legutolsó orosz város Kiakta, attól két kilométerre már kínai város van, Maimacsin.
- A lakásunk előtt vezet a híres Peking-Oroszország-i karavánút. Elképzelheted milyen tarka látványosságban van részünk. Száz-százötven tevéből áll egy karaván. Azután a bizzar öltözetű „KITAJOK” és „BURJÁTOK”. Egy-egy előkelő kiáj (kínai) az összes elképzelhető színvegyületet hordja magán. Nagy fülbevalókat, és két oldalt a fején óriási legyezőket hordanak... Van egy nagy udvarunk, kb. 1 kilométer átmérőjű, ott lehet sétálni. A kosztunk elég tűrhető. Ebédre van leves és valami, este pedig főzelék. Itt sokkal jobban élünk, mint Kasinovban.
- dec. 27. A karácsonyi ünnepek elmúltak. Van karácsonyfánk is, és volt itt a fogolytáborban egy pap, aki misét tartott ... (Ez a lap 1918. szept. 12-én érkezett Tornaljára.)

1918

- márc. 9. Azt mondják béke van, olyan különös és szokatlan, hogy szinte hihetetlen. Mi még éppen úgy be vagyunk zárva, mint azelőtt. Innen a hazajutás egy örökkévalóságnak látszik, olyan messze vagyunk...
- márc. 10. Mire lapomat megkapod, mi is útban leszünk hazafelé. Még mindig itt vagyunk, mert hajón kellene mennünk, és a folyó csak május elején lesz hajózható. Nem lehetetlen azonban, hogy rövidesen elszállítanak bennünket kocsin, vagy gyalog. Elképzelheted örömünket és izgalmainkat, hogy nemsokára hazamegyünk. ...
- nov. 24. Május óta most szabad először írunk. Az én címem: Nikolsk-Ussurisk (Primorskaja Oblat) Vladivostok mellett. 1918. nov. 12. óta vagyunk itt a fogolytáborban és várjuk a hazavitelt. Egészséges vagyok, Ti hogy vagytok?...

1919

- máj. 28. Én 1918. nov. 10 óta Nikolsk Ussuriskban hadifogoly táborban vagyok,. Egészséges vagyok, nincs gond. Az utolsó híradást 1918. jan. 8-án kaptam.(A tábori lap hátoldalán több nyelven volt olvasható: „Szabadítsatok ki a fogságból!” „Adjatok vissza családunknak” – Uné. S. I.)
- dec. 30. Hosszú idő óta most engedték meg, hogy magyarul írhasunk. Istenem, ez már a hatodik Újév, mit nem tölthetünk együtt. ... Legutóbbi lapodat két esztendeje kaptam.

1920

- feb. 23. Most kaptam meg a múlt év dec. 9-ről kelt lapodat. Elképzelheted milyen jó eső érzés volt, két év után az első lapodat olvasni. Nagyon fájnak az otthoni állapotok, de majd csak megsegít bennünket a jó Isten.

Édesapám utolsó lapja a fogolytáborból 1920. június 28-án érkezett. Ezután már valóban elkezdődött a hazaszállítás a rettenetes messzeségből. Úgy emlékszem amerikai hajóval jöttek. Felnőtt koromban, most már nagyon bánom, soha nem kérdeztem merre jöttek, hány hónapig, hol szálltak partra? Csak elképzeljük, az Indiai óceánon, a Szezi csatornán át, talán Olaszországig? Három üres levelezőlap van Édesapám levelei között, melyeket valószínű a fogságból hazajövet vásárolt: Nagasaki, Singapore és Suez-ből.

Befejezésül a hazaérkezésről: Nagymamám elmondta, hogy Apám milyen állapotban érkezett

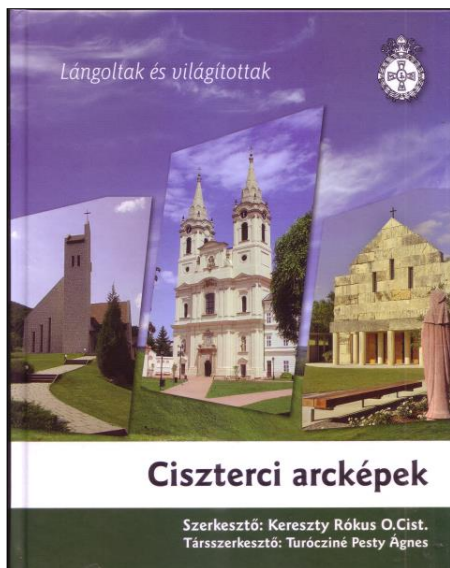
haza; lefogyva, gyűrött, kopott katonaruhában, 6 év után, hátizsákban valami holmija.

Becsengetett, a szolgálólány lement kaput nyitni, kétkedve nézte, hogy beengedje-e. Apám szólt – Teri, hát nem ismer meg? Nagymamám az emeletről leszólt – Teri kit engedted be? – Nem tetszik megismerni, a Fiatalúr a fogságból. Mindkettőjük öröme határtalan volt, Nagymamám azt sem tudta mit csináljon örömeiben.

Apám szobája ugyanúgy volt, ahogy hat évvel ezelőtt itt hagyta, holmijai, ruhái szép rendben.

Összeállította, az elő- és utószót írta
Urbánné Simonyi Ilona

AKIK TANÁRAINK VOLTAK – *Lángoltak és világítottak*

Ciszterci arcképek című, *Kereszty Rókus* Dallasban élő teológus, ciszterci szerzetes és társszerzőként *Turócziné Pesty Ágnes*, a Szent Imre Gimnázium tanára által szerkesztett könyvet Szent Imre-napi rendezvénysorozat keretében mutatták be a Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium dísztermében. (Kiadója a Zirci Ciszterci Apátság és a Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium.)

Kereszty Rókus a dallasi apátság szerzetese rendtársaival együtt végzett hosszas gyűjtőmunka eredményeként összegezte és foglalta rendszerbe a ciszterci atyákról eddig megjelent írásokat, a lassan feledésbe merülő töredékes emlékeket.

„Azok a rendtörténeti írások, amelyeket Kereszty Rókus most közread, a modern magyar ciszterci életnek emlékeit – és hőseit – idézik. Amint valaha a vadon termővé vált a ciszterciek jókedvű, imádságos munkája nyomán, úgy váltak iskoláikban művelt, értelmiségi életformára alkalmas férfivá azok a fiúk, akik előtt iskoláik ajtaját megnyitották. S hívő, keresztény férfivá is akkor, amikor Európában már egyre többen szembeállították egymással a hitet és a modern, természettudományos gondolkodást, a kereszténységet s a modern életet.

Kereszty Rókus nem szerzője, hanem szerkesztője ennek a könyvnek, s maga a könyv nem monográfia, hanem több és többféle önálló írásmű gyűjteménye, amelynek a témája közös. Némelyik közülük nagyobb lélegzetű, mint Brisits Frigyesé, aki a ciszterciek pesti növendéknevelő intézetéről írt gondos, alapos tanulmányt. Palos Bernardin: Rendtörténeti feljegyzései majd két tucatnyi jeles ciszterci tanár, tudós és iskolaszervező portréját kínálják elénk” – írja *Jelenits István* neves piarista teológus a bevezetőjében.

Ezen kívül még a XIX és a XX században élt 24 ciszterci szerzetes „Emlékképeit” találhatjuk meg a könyvben köztük *dr. Kilián István* Hegyi Kapisztránról, Pataki Vidorról és *Kilián Istvánné* Debreczeni Sixtusról készült írásait. (A könyv a Szent Imre gimnáziumban kapható, 1114 Budapest, Villányi út 27.)

* * *

Alábbiakban a könyv szerkesztőjének, Kereszty Rókus OCist atyának a 20 éve elhunyt Lékai Lajosról, iskolánk volt tanáráról készült írását – és a könyvben látható fényképét – közöljük.

Lékai Lajos (1916–1994)

Lepárt Gyula (a család később Lékaira magyarosított) 1916. február 4-én született. A budapesti Szent Imre Gimnáziumban elvégzett középiskola után belépett a ciszterci rendbe. 1941-ben pappá szentelték, egy év múlva történelemből doktorált a budapesti Pázmány

Péter Tudomány-egyetemen. Az elkövetkező négy évben a rend egri gimnáziumában tanított. Idézünk Anzelm atyához, az akkor már Amerikában élő volt osztály- és novíciustársához 1946 decemberében írt

leveléből, mert nagyon jól rávilágít a háború után újrainduló ciszterci élet munkatempójára és a fiatal tanár hozzáállására: „Sohasem volt még ennyi munkám, mint most, s talán éppen ezért sohasem vágyódtam annyira a könyvek és a nyugodt alkotómunka után, mint most. 27 órám van, ezek között négy a jogakadémián, melyet most országos katolikus főiskolává építenek ki s idővel talán egyetemmé... Azt mondják, komoly jövőm lehet tudományos pályán, de magam történeti ezután nem fogok. Vagy jön magától, s akkor az Úristen akaratát látom benne vagy nem kell.”

Ezután beszél amerikai útjának lehetőségéről, majd az angoltanulás nehézségeiről, majd így folytatja: „...Ezek mellett üzöm többi mellékfoglalkozásomat is, mint pl. vezetem az iskolai ének- és zenégyeket, két cserkészrajom van, s internátusi prefektusként is működöm. Mégsem panaszkodhatom, egészségem tür-

hető... Tervezek egyheti sítábort az ötödikeseimmel, bár lábamon még sohasem volt léc.”

Mennyi mindent megtudunk Lajos atyáról e rövid és tárgyilagos levélrészletből. Alkata szerint csendre, könyvekre, alkotómunkára vágyik és nyilván tehetsége és ambíciója is van a tudományos munkára. De a fiatal történész mindenekelőtt szerzetes, és mindezt csak akkor akarja, ha „magától jön,” azaz csak előjárói kívánsága vagy legalábbis engedélye alapján. Egyelőre teljes odaadással és láthatólag örömmel dolgozik a gimnáziumban. (Egerben – *a szerk*)

Ugyanakkor lelkében merész tervet kovácsol, amelyet azonban Vendel apát úr egyelőre nem tart időszerűnek. E tervéről két hónappal a háború befejezése után már levelet írt Anzelm atyának. Mivel kezdetben a megszálló szovjet hatalom néhány évre engedte egy többé-kevésbé szabadon választott demokratikus parlament és kormány megalakulását, az emberek nagy része bizakodott a jövőben. Lajos atya azonban előre látta, hogy a kommunista diktatúra elkerülhetetlen, és meg akarja semmisíteni a rendet. Többek között ezt írja Anzelmnek 1945. július 19-i levelében: „Most csak annyi a lényeges, hogy az Úristen akaratából élünk, s éppen ezért, bár a ténymegállapítás mellé a magam részéről szeretném hozzátenni a „sajnos” szót, de mégis terveznünk és dolgoznunk kell még valamit. Nos tehát, egy tervemet előadtam apát úrnak, amikor itt járt. A terv lényegében a következő: néhányan mielőbb átmennénk az új hazába, s az ottani magyarságra támaszkodva igyekeznénk lassanként megvetni az alapját egy saját iskolának, illetve rendháznak, mely azután évek múlva esetleg domus formává fejlődve önállósulhatna azzal a programmal, amelyet idehaza a magunk számára ideálisnak gondoltunk el. ...kis nagyozással mondhatnám: lehet, hogy rendünk fennmaradása függ attól, hogy kitartóan dolgozni tudunk-e céljainkért.” Mindebből kiderül, hogy Lajos atya látta át elsőnek egy amerikai ciszterci alapítás létfontosságát, és pedig nemcsak azzal a céllal, hogy a magyar ciszterci munkát pénzzel támogassa, még csak nem is csupán azért, hogy a külföldre szakadt cisztercieknek otthont teremtsen, hanem azért, hogy a zirci ciszterci hivatást „azzal a programmal, amelyet idehaza a maguk számára ideálisnak gondoltak el”, megvalósítsa. Kezdeményező szerepéről sohasem beszélt nekünk, de mikor halála után Dénes

apát megtalálta leveleit, jobban megértettük életének és munkájának belső logikáját és következetességét. '47-ben jutott ki az Egyesült Államokba. Mikor belátta, hogy Spring Bankben, ahová eredetileg társaival együtt Vendel apát úr küldte, nem lehet a zirci életformát megvalósítani, más letelepedési lehetőségeket keresett. 1953 és 1955 között a buffalói egyetemen tanított, majd 1955-ben Dallasba költözött, mert a zirci atyák végül is itt kaptak lehetőséget monostoralapításra és tanításra. 1955-től 1981-ig itt tanított és végzett igen alapos és eredményes kutatómunkát a ciszterci rend történetének feltárásában.

A tudományos munka, amelyre annyira vágyott, de amely után valóban sohasem törtétt, itt saját szavai szerint „magától jött”, és Lajos atya a Gondviselés akaratát látta benne. Cikkei mellett két nagy művet alkotott: *The White Monks* (1955) és *Cistercians: Ideál and Reality* (1979). Az utóbbit németre, franciára, olaszra, spanyolra, hollandra, magyarra és japánra is lefordították.

Lajos atya 11 évig a dallasi apátság perjeli tiszttét is betöltötte. Élethivatásának tartotta, hogy a dallasi monostor szerzetesi életet és jövőjét biztosítsa. Mikor ezt veszélyben látta, még legközelebbi barátainak is hajlandó volt ellentmondani. De képes volt arra is, hogy amikor tévedését belátta, bocsánatot kérjen azoktól, akiket igazságtalanul bírált.

1981-ben súlyos agyvérzés következtében fél teste megbénult, és beszélőképességét is elvesztette. 13 évig feküdt a St. Paul Kórház betegotthonában. Beszédünket megértette, de csak szemével és gesztusaival tudott válaszolni. Mikor megmutattam neki könyvének új, japán nyelvű kiadását, igen egykedvűen fogadta. Ám mikor távozásom előtt arra kértem, imádkozzék azért, hogy az Úristen küldjön jó hivatásokat a monostorunknak, megélné az arca, és felemelte a mutatóujját. Azt hiszem, azt akarta mondani: „ez igen, ez már fontos, de nem a könyv”. Csak az örökkévalóságban fogjuk megtudni, hogy nagy türelemmel viselt szenvedése hogyan járult hozzá monostorunk felvirágzásához.

1994-ben a fellépő gangrén miatt a megbénult lábát amputálni kellett. Az operáció következtében halt meg július 1-jén.

Kérjük a kedves diáktársainkat, hogy a mellékelt csekken a 2015. évi tagdíjat szíveskedjenek befizetni, hogy a jövőben is mindenkinek küldhessük újságunkat, melynek nyomda és posta költségei egy évben 1500 Ft.

Az egri Jegyző-internátusról

Az egri Ciszterci Rend Szent Bernát gimnáziumának tanító, nevelő munkája szorosan összefonódott a diákokthoz, internátusok életével. Szabályaik, napirendjük minden tekintetben a gimnázium rendjéhez, követelményeihez igazodott, és a maguk módszereivel támogatták, segítették az iskolát.

Az Egri Fehér/Feketében a hajdan volt diákéle-tünk számos epizódjáról olvashattuk. A következőkben egy, a születésében, megszűnésében egyaránt nehézsorsú, tanuló éveinkhez szorosan hozzátartozó intézményre emlékezünk

Az internátus létesítésének szükségessége először 1905-ben, a vármegyei közgyűlésen került előterjesztésre. Ezután még két évtizedet kellett arra várni, hogy úgyszólván a semmiből 1926 szeptember 19-én felavassák a Jegyzők Országos Árvaház-Egyesületének egri fiú-internátusát. A községi és körjegyzők emberbaráti törekvései, Szmrecsányi érsek úr hathatós segítségével nem utolsósorban a Belügyminisztérium 60 ezer koronás hozzájárulása olyan intézményt adott Eger városának, amely 23 éven át töretlenül teljesítette feladatát.

Az 1941/42. tanév őszén hat elsős ciszterci gimnazista – Budai Géza, Fecske László, Janecska (Jánosi) Tihamér, Kovács Jenő Székely György és Tihanyi Károly – költözött be a Jegyző-internátusba. A világ, amibe a fiúk cseppentek, bizony merőben különbözött eddigi szabad, játékos életüktől. A rend, fegyelem, szabályok, de még az idősebb diákok is, számukra eddig nem ismert korlátokat jelentettek.

A felsőbb évfolyamokból itt emlékezünk meg azokról, akiket akkor megismertünk, tiszteltünk, s akikre mai napig szívesen és szeretettel gondolunk: Komoróczy László, Lukinics László, Nagy Iván, Ferenczy Tamás, Szkladányi József, Kékesi György, Keresztes Attila, Kovács Endre, Mátray Dezső. Valamennyien a Ciszterci Gimnáziumban tanultak.

Az internátus 78 lakójából általában 35–40-en voltak ciszterci diákok, a többiek a Dobó gimnáziumban, a tanítóképző, a kereskedelmi s a polgári iskolában tanultak.

Az internátust dr. Lénárt János tanulmányi igazgató és Korcsmáros János gazdasági igazgató vezette, Kerekes Sándor és Vadász László tanár urak a diákokat felügyelték.

Az étellemezés, étkeztetés teendőit, a reggeli, ebéd, uzsonna, vacsora készítését egy szakácsnő és két segítője látta el., a takarítás, mosás, vasalás munkáit ugyancsak ketten végezték. A fűtés, egyszerűbb karbantartások és az udvar rendje a gondnok, Kovács Laci bácsi feladata volt.

Az intézet épületét elől, hátul udvar, az utcafronton keskeny kerti sáv, negyedik oldalán az Érsek kert övezte. Földszintjén a konyhát, ebédlőt, kazánházat és a gondnoki lakást helyezték el. Az I. emeletet Lénárt igazgató

úr lakása, a tanulószoba, gazdasági iroda és a WC foglalta el. II. emeleten Korcsmáros igazgató úr lakása, háló- és fürdőszobák, ágynemű raktárak, WC-k voltak.

A „Házirend” és a „Fegyelmi Szabályzat” szigorú napirendet írt elő:

Hétköznapokon

6–8 ó. között ébresztő, torna, tisztálkodás, reggeli, napi lecke ismétlése, iskolába vonulás, csoportban;

13–15 ó. visszatérés egyénileg az internátusba, ebéd, szabadfoglalkozás;

15–18 ó. tanulóidő (stúdium), közben 2 x 10 perces szünet, uzsonna;

18–19 ó. csendes foglalkozás (szilencium);

19– 21 ó. vacsora, szabadidő, az alsós évfolyamoknál a lecke kikérdezése;

22 óraker villanyoltás.

Vasár- és ünnepnapokon:

7-kor ébresztő, 9-kor diákmise, délelőtt szülői látogatások, szabadidő, levélírás az otthoniaknak. délután 1–1,5 óra stúdium vagy szilencium.

Élet a „Jegyzőben” új élményeket jelentett számunkra: csínytevések, no meg kisebb-nagyobb büntetések, a kicsinyek számára nem egyszer máig emlékezetes meglepetéseket is tartogattak.

A diákok életkoruk, egymáshoz közeli évfolyamok szerint szerveződtek csoportokba (pl. a hálószobában, étkezésnél stb.). A felsőbb osztályosok felelősi minőségben működtek közre.

Az igazgatók, tanárok, alsós-felső diákok fegyelmi és függelmi viszonyaiban a tisztségek és beosztások szigorúan megállapított rangsora érvényesült. A kitűnően működő hierarchia, a jutalmazás és a mértékkel alkalmazott büntetés sajátos összhangja sikeres tanulmányi és nevelési eredményeket biztosított.

A napi események mulasztásai, buktatói nem maradtak következmények nélkül:

- Az elégtelen iskolai szereplés rövidebb-hosszabb idejű szabadidő eltöltésével járt.
- Étkezések alkalmával a kért vagy kivett ételmaradékát el kellett fogyasztani. Amennyiben nem sikerült, mind addig feltálaták, amíg el nem fogyasztották.
- A tanuló- vagy a hálószoba-rend megsértése miatt – hangoskodás, rohangálás, ágyak, szekrények rendezetlensége, tisztátalan cipők, leszakadt gombok – mind-mind olyan vétségnek számítottak, amely az elkövetőket ún. „ügyeleti feladatok”-ra ítélhette. Ez azt jelentette, hogy 10–15 fős csoportjának valamennyi teendőjét az „ügyeletes”-nek kellett elvégeznie.

- Súlyosabb, vagy bántóbb esetben pl. durva beszéd, goromba verekedés, egy ablak betörése, a tanulmányi eredmény folyamatos romlása igazgatói meghallgatást, ahogyan neveztük: kihallgatást vont maga után. Ekkor meg kellett jelenni Lénárt igazgató úr előtt, aki személyesen igazította el szóban vagy „gyakorlatban” az érintett delikvenst.

Vacsora után az alsó osztályok lecke-kikérdezése következett. Ekkor derült ki, elegendőt tanult-e a delikvens a másnapi órákra. Hiányos felkészülés után újra a tanuló asztalhoz kellett ülni. Néha, némi „alulról kapott” ösztönzés segítette az eredményeket. A javító szándékkal adott és hősiesen fogadott „fenekesek” azután hamar feledésbe merültek, legfeljebb némi nyoma látszott az esti zuhanyozáskor.

A tanulás mellett a játékról jobbjára az alsósoknál beszélhetünk. A felsős diákok szabad idejükben inkább beszélgettek, olvasgattak. Játéka az udvaron volt lehetőség: fejelés, focizás, métázás, lábtenisz, „snúrozás” – a földre húzott vonalhoz kellett minél közelebb dobni a pénzérméket –, a kisebbek bújócskát, adj király katonát játszottak. Amikor az időjárás nem kedvezett, a tanulóteremben gombfoci, malmozás, asztalitenisz járta. Sokszor még stúdium idején is kedvelt volt az ún. torpedós játék, melyet az asztalszomszédok nagy „körültekintéssel” műveltek.

Délutánonként sokan vettek részt az iskolában szervezett külön órákon: vívás, javítótorna, kosárlabda, szertorna, karének, önképzőkör és mindennek előtt a cserkész-foglalkozásokon.

Az oda-vissza út szabadsága, a délutáni stúdiumok megrövidülése, olykor egy kis cukrászda-látogatás, fokozta a külön foglalkozások népszerűségét. Nem beszélve arról, hogy önmagában is izgalmas kalandnak ígérkezett, különösen a korán sötétedő téli délutánokon, az iskolából hazatérőben végig rohanni a Tárkányi Béla utcán, esetleg be-bekopogva egyik-másik csendes kapun. (Ez utóbbi cselekedetnek aztán Lénárt igazgató úr rövid úton radikálisan véget vetett.)

A karácsonyi, húsvéti és a nyári szünidő előtti napok igazi gyönyörű várakozást jelentettek. Ilyenkor még a felsősök is elnézőbben fogadták a kisebbek esetenkedéseit. A lefekvés, felkelés, sorakozók máskor szigorú időpontjait elnézőbben kezelték és még a lecke-kikérdezés is el-elmaradozott. A vakáció-várás lázában mindenki megértőbbnek mutatkozott. Külön öröme volt a hazautazás előtti óráknak, kicsik-nagyok gondolatai már otthon jártak.

A jobb sorsra érdemes Jegyző-internátus 23 évet élt meg. Sok száz diáknak volt második otthona, sírós nevetős napjainak tanúja. A második világháború vége és utána következő esztendőek már rendhagyóak voltak. 1944/45. tanév eseményeit a háború és az orosz megszállás határozták meg. A tanulók egy része kiegészítő- vagy magánvizsgás lett. Sokan vissza sem tértek az internátusba, ahol jelentősen csökkent a ciszterci diákok száma. 1945/46 tanévben a Ciszterci Rend az iskolában diákotthon nyitott és praktikus okból sok jegyzős diák ide kérte felvételét. 1946/47. tanévben már csak 16 ciszterci diák lakott a Jegyző-internátusban. Az 1947/48. tanév végén az internátus (és a Szent Bernát gimnázium is) megszűnik. 1949-től a Tanárképző Főiskola kollégiumaként működik. Az épületet 1970-re felújították. 2007 novemberétől az Eszterházi Főiskola egyik kara nyert itt elhelyezést.

A Jegyző-internátusnak, a diákoknak, Eger közéletének és cserkészeinek meghatározó egyénisége volt dr. Lénárt János, akit 1949-ben internáltak. A börtön és a segédmunkás évek után csak 1954-től folytathatta pedagógusi hivatását.

Ez az itt-ott hiányos, helyenként esetleges emlékezés diákkorunk Jegyző-internátusának '40-es éveit próbálta visszahozni. Azok számára, akik ezeknek az időknél részesei voltak reméljük felidézte életük mármár feledésbe menő emlékeit.

Fecske László (érett. 1949.)

* * *

Az egri Jegyző internátus ciszterci diákjai a '41-'48-as években

<i>Barkóczy István</i>	<i>Gável Gyula</i>	<i>Komoróczy László</i>	<i>Pázmány István</i>
<i>Budai Géza</i>	<i>Gidáli Gábor</i>	<i>Kovács Attila</i>	<i>Puchreiner Henrik</i>
<i>Czene Barnabás</i>	<i>Halász Pál</i>	<i>Kovács Endre</i>	<i>Radványi György</i>
<i>Csák József</i>	<i>Holló Imre</i>	<i>Kovács Jenő</i>	<i>Révész Attila</i>
<i>Csányi Lajos</i>	<i>Janécskó (Jánosi) Tihamér</i>	<i>Krisztik György</i>	<i>Somody Kálmán</i>
<i>Csányi László</i>	<i>Jánosi Emil</i>	<i>Lukinits László</i>	<i>Szabó Lajos</i>
<i>Csikvári István</i>	<i>Jászai László</i>	<i>Márkus József</i>	<i>Szabó Sándor</i>
<i>Dunai Rezső</i>	<i>Jászai Pál</i>	<i>Máté József</i>	<i>Székeley György</i>
<i>Faludy Dezső</i>	<i>Juhász András</i>	<i>Mátray Dezső</i>	<i>Szemerédy Démes</i>
<i>Faludy Zsolt</i>	<i>Juhász Ferenc és László</i>	<i>Mede Attila</i>	<i>Szkladányi József</i>
<i>Fazekas István</i>	<i>Kaposi Pál</i>	<i>Mikófalvy Bertalan</i>	<i>Tarnai Andor</i>
<i>Fecske László</i>	<i>Kékesi György</i>	<i>Morvai Béla</i>	<i>Tihanyi Károly</i>
<i>Felföldy László</i>	<i>Kékesy Tibor</i>	<i>Nagy Iván</i>	<i>Tilles Béla</i>
<i>Ferenczy Tamás</i>	<i>Keresztes Attila</i>	<i>Nagy Lukács</i>	<i>Tilles György</i>
<i>Fortuayák József</i>	<i>Kocska Lóránt</i>	<i>Nánássy Tibor</i>	<i>Tóth Antal</i>
<i>Gável Géza</i>	<i>Komoróczy Dezső</i>	<i>Novotny Ottó</i>	<i>Veress Miklós</i>
		<i>Pámány Lajos és László</i>	<i>Villányi László</i>

Diákéletünk 1948 után...

Az államosítást követő 1948/49-es tanévet még Gimnáziumunk meghitt falai között végeztük – természetesen világi tantestülettel. Osztályfőnökünk *dr. Mikó Sándor* lett, mennyiségtant *Lengyel Gábor* tanította.

Alig indult el az év, máris szorongó érzéseim támadtak, ha jött a mennyiségtan óra. Ennek a materiájával már annak előtte is hadilábon álltam. Károly Asztrik ciszterci tanárunk csak azért engedett át az évvégén, mert nem akarta, hogy keserűséggel gondoljak rájuk vissza. Ezt mondta nekem annak az emlékezetes Te Deumnak záróünnepén, Szent Bernát kertjében, amely nemcsak a várva-várt vakáció kezdetét, hanem a Ciszterci Rend egri Szent Bernát Gimnáziumának végét is jelentette.

Kétségtelen, a mennyiségtanhoz fűződő rossz viszonyom, házi feladataim mostoha bánásmódjának volt köszönhető. Magyarán, túl keveset törődtem velük. Mellőztem a tanulást, de délutánoként mégsem loptam a napot. Fát vágni jártam alattam járó unokaöcsémmel, Simáczius Lacival és alkalomadtán jó barátom, Bartha Pista osztálytársammal. Munkaadóink a környező városrész lakói voltak. Felszerelésünk szegényes volt, fűrészünk káváját egy erre alkalmas bokor erősebb ágából készítettük. Baltáink is őskoriak voltak.

Ennek ellenére szívleltük munkánkat, mely bennünk a megelégedés és egy kis siker örömeinek érzését keltette. Szerény keresetünkből teltettségesebb ruhadarabjaink, például egy-egy felsőing vagy nadrág varratására és egyéb kiadásunk törlesztésére. Ez az „önellátás” nem volt bagatell, különösen az én „koldusdiák” mivoltomat nézve. Apám vizsgálati fogságban volt, családuknak szétszóródva, otthon és minden anyagi támasz nélkül tengődött.

Visszatérve Damoklesz felettem függő kardjára, mennyiségtanból sürgős szükségem volt instrukcióra. De latinomra gondolva, arra is ráfért az orvoslás.

Mivel Bartha Pista barátom és Szabari Béla osztálytársunk hozzám hasonló gondban voltak, immár hárman vártunk támogatásra. Ezt magánórák keretében, volt igazgatónktól, *dr. Hegyi Kapisztrántól* és rendtársától, *Károly Asztrik* tanár úrtól kaptuk.

Oktatásunk a Rendház, mentoraink Széchenyi utcára tekintő szobáikban, a kor ideológiai beállítottságának megfelelően, titokban folyt. Ez az együttműködés egykori szerzetes tanárainkkal az akkori uralkodók szemében büntetendő konspirációnak számított. Napvilágot látva, kemény következményekkel járhatott volna mindnyájunk számára. Mi, lévén reakciós, dekadens családok sarjai, a lehető legrosszabb káderek voltunk. Ez a tény egy eljárás esetén, még csak olaj lett volna a tűzre.

Az órák mindig a „Laudetur Jesus Christus” és tanáraink részéről, ezt követő „In aeternum” köszöntések elhangzása után kezdődtek

Megvilágítva a mennyiségtanórák színterét, Károly tanár úr a kanapéján ült, cigarettája kékes füstje az állólámpa fényében kóválygott. Mi hárman vele szemben, az előtte álló asztalnál, félkörben helyezkedtünk el. Az asztalon papírlapok és ceruzák vártak bevetésünkre. A ceruzák hegyesek voltak, annak érdekében, hogy kis számokat és betűket írva, minél kevesebb papírt pazaroljunk. Mert bizony, többek között papírhány is volt. Ha egy lapot takarékosan teleírtunk, akkor azt 90-fokkal elfordítva, annak még szűz foltjain folytattuk az írást. Ma is látom azokat a megkínzott, mindkét oldalt, fentről le, balról jobbra, telis-teleírt íveket, melyek összetételében kimustrálásuk után, feltehetően több volt a grafit, mint a cellulóz.

Károly tanár úr óráit, mint kiváló pedagógus, a koncentrált tanulás érdekében formálta. Az algebra feladatait hárman együttműködve, de mégis önállóan oldottuk meg. Felváltva, egyikünknek írás közben szóban is tudtul kellett adni a dolog állását. Ezt a taktikát alkalmazva, gondolataink nem kalandozhattak el, figyelmünket az egyenletekre összpontosítva, egy vonalban, szinkron haladtunk. Ha el-elakadt a menet, ez kezdetben gyakori volt, akkor tanárunk felvilágosító magyarázatával tovább segített bennünket. Különben ő maga is velünk együtt rótt a sorokat. Tevékenységünk, mai szóval élve, „team work” volt.

A rövid szünetekben cigarettát csavartunk tanárunknak. Pista szerint én tudtam a legjobbakat tekerni, mivel Alföldön élő, erős dohányos nagyapámnál tanonckodtam. Produkciónk gyengébb példányait nekünk adta útravalónak hazafelé.

Az iskolaév derekán Lengyel Gábor, mennyiségtan tanárunk egy közelgő dolgozatírás árnyékát vetítette elénk. Témája Trigonometria volt.

Információink után, Károly tanár úr „carpe diem” kezdte el előkészítésünket. Mi erősen motiválva, figyelmesen követtük oktatását. Megtanultuk a háromszögek mérésének műveletét, megismertük a sinus, cosinus és a többi funkció hullámos diagramját és azok ábrázolását a koordináták rendszerében.

A kiképzés végén úgy oktatónk, mint mi magunk, meg voltunk elégedve tudásunkkal. Ennek megfelelően, egy jó adag optimizmussal néztünk a dolgozatírás elé. Ahogy számítottuk, annak írása zökkenőmentes volt. Munkáink korrektúrája engem kellemesen érintett, dolgozatom végén egy szép „kettes” (jó) díszlett. Nagyon örültem, hiszen Isten tudja, mikor láttam legutóbb egy ilyen „jó” jegyet.

Sajnos ezt a fordulatot tanárom is észrevette. Lelépett a pódiumról, pár lépést tett a két padosor között, aztán megállt mellettem, füzetemre mutatva mondván: „Te, ez nem tőled van!” – Hogy kitől, azt nem mondta. Úgy látszik, egy vastag- vagy dőlthetűs diáktársam sem ült a közelemben. Védekeztem a vád ellen, ahogy

tudtam, de mindhiába. Tanárom fejcsóválva hagyott helyben, és mint egy „puskázót” könyvelt el.

Feltűnő javulásom való igazát, a magánóráink titkát, a már említett okok miatt nem árulhattam el. Ennek következtében, Asztrik tanár úr segítségével párosult szorgalmas munkám gyümölcse, az a kétségkívül becsülettel szerzett „kettes”, mindörökre elismerés nélkül maradt.

A latinóráink Kapisztrán igazgató úrnál ugyancsak családi légkörben teltek. Ő is kanapéján ülve tartotta óráit. Balján egyikünk, a másik két sorstárs előtte, az asztal mellett kényelmes karosszékeken kapott helyet. A jobbján álló lámpa fényét nem homályosította füst, igazgató urunk nem dohányzott.

A tananyag súlypontja Vergilius eposza Aeneasról, az Aeneis volt. Könyveinket térdünkön kinyitva, olvastuk, fordítottuk a mű sorait, elemeztük azok grammatikai összetételét, így találkoztunk ismét az „accusativus cum infinitivo”, „ablativus absolutus”, „praeteritum perfectum” és a többi, diákot sanyargató terminus technicus-szal.

Otthon magoltuk a szavakat és a memoritert. Ezeket óráinkon nap mint nap fel kellett mondani. Már nem tudom, Aeneis hány versét kellett tudnunk kívülről, ma csak az első sorára emlékszem: „Arma virumque cano Trojae qui primus ab oris...” Tanulmányaink során átéltük Trója hosszú ostromának egy szakaszát és annak cseles, azzal a bizonyos „falóval” történt bevétele. Erre a görögöktől, kvázi mint ajándék hátrahagyott „trojánra” céloz a latin mondás: „Timeo danaos et dona ferentes.” – „Félek a görögöktől, még ha ajándékokat is hoznak.” Ennek az idézetnek kvintesszenciáját érdemes még manapság is szem előtt tartani.

Kapisztrán igazgató úr is eminens pedagógiai adottsággal bírt. Tudott velünk bánni, enyhe szigorral tanulásra készíteni. Ennek eredményeként latintudá-

sunk oly mértékben gyarapodott, hogy jegyeink nem okoztak gondot az évvégén.

Tanáraink száműzetése után nem találkoztam többé Károly Asztrik tanár úrral.

Hegy Kapisztrán igazgató úrral, Gábor bácsival, mert idővel így szólította magát, mondhatnám haláláig tartott a kapcsolat. Egert elhagyva, veszprémi egyetemiskodásom idején, képeslapjaink rövid üzenetével adtuk egymásnak életjelt.

1956 után, több mint egy évtized teltével, nyaranta családommal hazalátogatva Németországból, rendszeresen felkerestem tartózkodása helyén Pannonhalmán vagy Egerben. Itt, diákéletem kedves városában, velünk tartott Pista is családjával. Élete vége felé, Gábor bácsi elvesztette szeme világát. Ezt a sorscsapást is magához méltóan viselte, nem panaszkodott, nem volt deprimált. Vaksága gátló hatását nem érezte környezetével. Önállóságát, amennyire tudta megőrizte. Misézni szemináriumi otthonából templomunkba, az utca falát tapogatva, egyedül is eljárt.

Szeretett Osztályfőnökünket *dr. Ágoston Juliánt*, a kiváló író, magyar-latin tanárunkat, szintén nem látam azután, de gondolatban keresztútja nyomát követtem. Az innen-onnan szállongó rossz hírekből tudtam, embertelen meghurcoltatásáról és későbbi, génuszához nem illő, degradált munkaköréről.

In memoriam: zárja ezt a visszaemlékezést Julián osztályfőnökünk „Szent Bernát-ének” című költeményének első strófája:

*Szent Bernát ma Hozzad száll föl énekünk,
Isten előtt közbenjárónk légy nekünk.
Egyházunknak ékessége, virága,
Téged kérlek híveidnek imája.
Szent Bernátunk kérve kérünk, nézz le ránk!
Hallgasd meg, ó, esdeklésünk, hő imánk!*

Höhr-Grenzhausen, 2014. október, Gödl Károly (érett. 1951)

Emlékeim Hegyi Kapisztrán igazgató úrról

A szocialista történetírás 1948-at a fordulat évének nevezte. Megtörtént az egyházi iskolák államosítása, elindult a „kulák-üldözés”, internálások, kitelepítések. Az egri ciszterci gimnáziumot is államosították, új igazgatót és civil tanári kart kaptunk. Az 1948/49-es tanévet még az iskolánk épületében végezhetjük. Szerencsére a volt ciszterci tanáraink az 1950. júniusi kilakoltatásig még a rendházban maradhattak.

Amikor 1948-ban a gimnáziumot államosították, Hegyi Kapisztrán, az iskola igazgatója először nem írta alá a jegyzőkönyvet. Az állami levéltárban levő átadási jegyzőkönyvben olvashatjuk: „*Dr. Hegyi Kapisztrán kijelenti, hogy – mint már a leltározás alkalmával is kifejezte – csak a hatalmi tényeknek engedve tesz eleget a követelő felhívásnak.*” Dr. Habis György

mb. igazgató vette át ekkor az épület gimnázium céljaira szolgáló részét, és a felszerelést.

* * *

Ismerve a volt tanítványainak helyzetét hármunk számára – Szabari Béla, Gödl Károly Bartha István – felajánlotta, hogy tanítás után volt tanáraink minden nap foglalkoznak velünk a legnehezebb tantárgyakból. Ő latinra oktatott bennünket. Az igazat megvallva tanulmányaink terén „nem szaggattuk az istrángot”. Felelőtlen rövidnadrágos kamaszok voltunk, fel sem fogtuk igazából helyzetünk komolyságát.

Visszagondolva az akkori időkre, meg kell állapítani, hogy egész életünk meghatározó volt a ciszterci iskolában gyermekkorunk, az ott és a családi környezetben kapott nevelés.

* * *

Dr. Hegyi Kapisztrán külsőleg nagyon szigorú, hideg tekintetű pap, de ugyanakkor igen melegszívű, mély érzésű szerzetes-tanárember volt. A nála töltött latinórák közben számtalanszor figyelmeztetett bennünket, mint fiatal kamaszokat a megfelelő viselkedési normák betartására.

* * *

Emberi nagyságát mutatja egy kis történet: 1943-ban apámnak nézeteltérése volt vele egy rokon gyerek ügyében, kinek gimnáziumba való felvételét elutasította. Apám – kapcsolataira tekintettel: a '19-es tanácsköztársaság idején az egri érsekkel együtt hurcolták el – közölte vele „megmutatom igazgató úrnak, hogy fel fogja venni ezt a gyereket!” (Fel is vették.)

Amikor 1948-ban halálán levő édesapám papot kért, beszaladtam a templomunk sekrestyéjébe és kértem osztályfőnökömet, dr. Ágoston Juliánt hogy azonnal jöjjön hozzánk. Ekkor lépett be a sekrestyébe Hegyi igazgató úr, aki felfigyelt a síró diákra. Megismerve a helyzetet, nem engedte osztályfőnökömet kijönni, hanem személyesen jött velem a lakásunkra és adta fel az utolsó kenetet apámnak.

* * *

A szétszórás után az egri Szemináriumba került, ahol a kispapokat latinra és művészettörténetre tanította. Az első emeleti sarokszobában lakott, ahol nagyon sok iratanyagot és könyvet őrzött a Ciszterci Renddel kapcsolatosan. Később Pannonhalmára internálták a papi szociális otthonba. Szembetegsége miatt lassanként teljesen megvakult. Ott nem érezhette jól magát, és volt tanítványai segítségével többször Budapestre és gyakran Egerbe is ellátogatott. Itt a szemináriumbeli régi szobájában volt tanítványával, Simon Miklóssal rendezte a ciszterci iratokat és könyveket.

Egy alkalommal az egri tartózkodása alatt Karcsi barátommal mi is meglátogattuk és elbeszélgettünk a régi időkről. Családjainkkal együtt meghívott bennünket templomunkba, ahol értünk felajánlva a Szent Bernát oltárnál latin misét mondott – már teljesen vakon.

* * *

Vita mortuorum in memoria vivorum est posita.
(Cicero) – A holtak életét az élők emlékezete őrzi.
Gábor bácsi emléke örökké él szívünkben!

(Bartha István (érett. 1951.)

hírek...hírek...hírek...

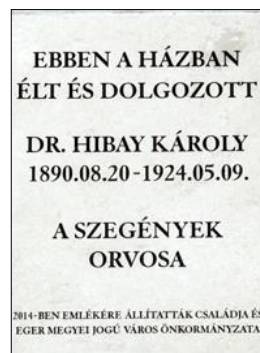
• **Dr. SZÉKELY TAMÁS** az 1939-ben érettségizettek nagyon megcsappant együtteséből ez év októberében átvehette orvosi „RUBIN” diplomáját. A Magyar Fül-orr-gégeorvosok Egyesülete pedig az idén alapított „Krepuska”-emlékéremmel és oklevéllel tüntette ki több évtizedes tudományos és szakmai tevékenységéért, életművéért. Dr. Székely Tamásnak jelentős szerepe volt a Ciszterci Diákszövetség újraindításában, lelkes támogatója és munkása az egyesületünknek. Diáktársai szerető gratulációit tolmácsoljuk e szép kitüntetésért!

• **DR. GONDA IMRE** apostoli protonótárius, kanonok, diáktársunknak a Heves Megyei Közgyűlés a „Heves Megyéért” kitüntető díjat adományozta. Ezt a díjat a megye közgyűlése 1992-ben alapította a megyét is érintően több éven kimagasló munkát végzett polgárai, szervezetei számára.

Imre atya hosszabb időn át volt Szent Bernát templomunk templomigazgatója, s ma is a vasárnapi misék celebránsa. Szeretettel gratulálunk diáktársunknak!

• **DR. HIBAY KÁROLY** emléktábláját avatták fel Egerben az Érsek utcában. Dr. Hibay Károly 1900–1908. években volt iskolánk diákja, majd 1920-tól Eger köztisztviselői állásában álló orvosa. Fiatalon, hívatása teljesítése következtében kapott fertőzés következtében hunyt el. Az emléktáblát Habis László, Eger polgármestere leleplezte le. Az eseményen megjelent Hibay György özvegye Aliz és lánya Hibay Éva.

Fia, dr. Hibay György 1941-ben végzett a Szent Bernát gimnáziumban, és újjáalakult diákszövetségünk elnökségének haláláig volt tevékeny tagja.

HALOTTAINK

Monostori Benedek József OCist 2014. szeptember 22-én, életének 96. évében hunyt el. Benedek atya 1937-ben lépett be a rendbe. 1950-ben 20 fiatal klerikussal nyugatra menekült. A Dallasi Apátság egyik alapítója, a Dallas Egyetem tanára volt.

Diáktársunk, akinek halálhíréről értesültünk:

Zárai György (é. 1939) – Budapest
Szemerey Zsigmond (é. 1950) – Eger

Szabó Sándor (é. 1946) – Miskolc

Requiescant in pace!

- **MEGÚJULT SZOBROK** – Már régóta esedékes lett volna, hogy egy kis beszámolót írjak ciszterciek templomához vezető kapuk szobrainak restaurálásáról. Úgy lett volna teljes a tudósításom, ha a munkát végző hölgyek nevét is közlöm, de minden utánjárásom ellenére sem sikerült megtudnom.

Nepumoki Szt. János szobra az északi-kapunál

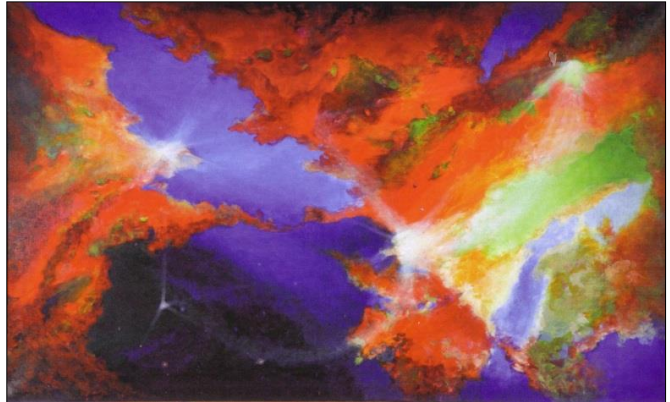
– hasonló módszerrel. Közben beállt az esős idő, így nejlón-ponyvát kellett kifeszíteni Nepumoki Szent János és Szent József (a kis Jézussal) szobra fölé. Így nem állt meg a restaurálás és szept. 17-ére elvégezték a gondos munkát. Régi szépségben áll mind két szent szobra. Istennek hála, ismét gazdagodtunk. Nemrégiben elhelyezték Szent Mihály kezébe a lándzsát és a szentek feje fölé a glóriákat is.

A tudósítást Havas-Horváth István öregdiákársunk küldte, a fényképeket Bartha Máthé 11.C. o. tanuló készítette.

- **TILLESS BÉLA** – festőművész diáktársunk kiállítása volt ez év július-augusztusában Egerben, a Templom galériában (a régi „rossztemplom”), melyről egy ragyogóan színes kiállítású katalógus is készült. A kozmikus világot ábrázoló képsorozatok előtt a laikus szemlélő kezdetben a varázslatos színeket csodálja, de aztán a képek felirataiból következtetve képzelőereje megláttatja vele a művész „gondolatait”. Így lassan láthatjuk képeiben pl. a „Teremtés pillanatát”-t, vagy a „Száguldó galaxis”-t.

A katalógus közel 50 színes képet tartalmaz.

A képen: A Teremtés pillanata

- **AZ EGRİ FEHÉR/FEKETE** – elektronikusan a www.ciszterciekegerben.hu honlapon érhető el. A honlap gondozója *Kaibás Gábor Márk*, a Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnáziumban 2001-ben érettségizett diáktársunk, akinek köszönhetően újságunk 1994 óta megjelent valamennyi száma az interneten olvasható, illetve letölthető.
- **KÖSZÖNET AZ ADOMÁNYOKÉRT!** – *Mohi Sándor* (é. 1946.) Schweinfurt (Németország) – 50 euró; *Bartha István* (é. 1951) Eger – 17 000 Ft; *Győry Iván* (é. 1947) Ansonia CT (USA) – 100 US dollár, *Szpolecsnyik Sándor* (é. 1947) Szepsi (Moldava n. B., Szlovákia) – 20 000 Ft,

Ha közölnivalód lenne, légy szíves írd meg vagy telefonáljál: *Oláh Gyula, 1114 Budapest, Bartók Béla út 25. III. 5/A tel.:(1) 386 2295 vagy E-mail: olah.gyula3@chello.hu*

Az Egri FEHÉR/FEKETE alapítója és kiadója a Ciszterci Diákszövetség Egri Osztálya. (3300 Eger, Széchenyi utca 17.)

Megjelenik Húsvét, Veni Sancte és Karácsony idején.

Nyilvántartásba véve 2.9.1/571/2004. szám alatt.

Felelős szerkesztő: Oláh Gyula